

Sveučilište u Zagrebu

Geodetski fakultet

mr. sc. Blaženka Mičević

**RAZVOJ SUSTAVA ZA UPRAVLJANJE
POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U
OKVIRU POLJOPRIVREDNE POLITIKE
REPUBLIKE HRVATSKE**

DOKTORSKI RAD

Mentori:

prof. dr. sc. Siniša Mastelić-Ivić

prof. dr. sc. Mladen Jurišić

Zagreb, 2016.

University of Zagreb

Faculty of Geodesy

MSc Blaženka Mičević

**DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL
LAND ADMINISTRATION SYSTEM
WITHIN THE AGRICULTURAL POLICY
CONTEXT IN THE REPUBLIC OF
CROATIA**

DOCTORAL THESIS

Supervisors:

Siniša Mastelić-Ivić, PhD, Professor

Mladen Jurišić, PhD, Professor

Zagreb, 2016.

I. Autor	
Ime i prezime:	Blaženka Mičević
Datum i mjesto rođenja:	09.05.1979., Slavonski Brod
Sadašnje zaposlenje:	Agencija za poljoprivredno zemljište, ravnateljica
II. Doktorska disertacija	
Naslov:	Razvoj sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem u okviru poljoprivredne politike Republike Hrvatske
Broj stranica:	149
Broj slika:	14
Broj bibliografskih podataka:	92 + 15 URL
Ustanova i mjesto gdje je rad izrađen:	Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Znanstveno područje:	Tehničke znanosti
Znanstveno polje:	Geodezija
Znanstvena grana:	Primijenjena geodezija
Mentori:	Prof. dr. sc. Siniša Mastelić-Ivić Prof. dr. sc. Mladen Jurišić
Oznaka i redni broj rada:	
III. Ocjena i obrana	
Datum prijave teme:	16.07.2015.
Datim sjednice fakultetskog vijeća na kojoj je disertacija prihvaćena:	31.03.2016.
Sastav povjerenstva koje je ocijenilo disertaciju:	prof. dr. sc. Miodrag Roić doc. dr. sc. Hrvoje Tomić dr. sc. Kristina Svržnjak
Datum obrane disertacije:	06.05.2016.
Sastav povjerenstva pred kojim je branjena disertacija:	prof. dr. sc. Tomislav Bašić doc. dr. sc. Hrvoje Tomić dr. sc. Kristina Svržnjak

Zahvala

Veliko hvala mojim mentorima, prof. dr.sc. Siniši Masteliću-Iviću i prof. dr. sc. Mladenu Jurišiću, na nesebičnim savjetima i idejama, strpljenju, iskrenosti i ljudskosti. Hvala što ste odvojili vrijeme za razgovore i uvelike pridonijeli tome da ova disertacija pronađe pravi put...

Hvala prof. dr. sc. Miodragu Roiću na svim konstruktivnim savjetima i prijedlozima. Hvala i ostalim članovima povjerenstva na uloženom trudu i vremenu: doc.dr.sc. Hrvoju Tomiću i dr.sc. Kristini Svržnjak. Hvala i svim drugim profesorima i kolegama sa Geodetskog fakulteta u Zagrebu i Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku koji su sudjelovali u izradi ove disertacije na bilo koji način...

Hvala mojim Pešutima i Mičevićima na velikoj pomoći koju su mi pružili tijekom izrade ove disertacije...

Ipak najveća hvala mome suprugu Vedranu na njegovom bezuvjetnom strpljenju, podršci i neizmjerljivoj vjeri koju ima u mene čak i onda kada je ja nemam. Hvala ti što imaš strpljenja slušati i sudjelovati u svim mojim beskonačnim geodetsko-poljoprivrednim raspravama. Tebi posvećujem ovu disertaciju jer bez tebe ju sigurno nikada ne bih ni završila...

Tata nadam se da me gledaš i da se ponosiš...

SAŽETAK

Poljoprivredno zemljište je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Zbog toga je od izrazite važnosti poznavati položaj, oblik i način korištenja svake pojedine katastarske čestice poljoprivrednog zemljišta. Svrha disertacije je ukazati na to da je za kvalitetno i transparentno upravljanje poljoprivrednim zemljištem nužno razviti geoinformacijski sustav zasnovan na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. Uspostava ovakvog sustava neophodna je kako bi se što pouzdanije ustanovilo s kolikim resursima poljoprivrednog zemljišta raspolaže Republika Hrvatska te kakva je njihova kvaliteta i prostorna rasprostranjenost. Istraživanjem se pokazuje da je nužan uvjet za kvalitetno definiranu poljoprivrednu i zemljišnu politiku stabilan, transparentan i učinkovit informacijski sustav koji je podloga njenom provođenju. Istražene su postojeće evidencije poljoprivrednog zemljišta koje do sada nisu rezultirale uspostavom sustava koji ispunjava kriterije za provedbu zemljišne politike. U disertaciji su izrađene analize podataka državnog poljoprivrednog zemljišta i raspolaganja tim zemljištem u površinskom i financijskom smislu. Prikazane su mogućnosti primjene informacijskog sustava, u smislu ispravne interpretacije podataka koji se u njemu nalaze, u kreiranju poljoprivredne politike. Na kraju su dane preporuke za uspostavu učinkovitog informacijskog sustava za upravljanje državnim poljoprivrednim zemljištem i provedbu u okviru poljoprivredne politike koji pridonosi konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

Ključne riječi: *informacijski sustav, zemljišna politika, upravljanje poljoprivrednim zemljištem, državno poljoprivredno zemljište, Agencija za poljoprivredno zemljište*

ABSTRACT

Agricultural land is an asset of the interest to the Republic of Croatia and enjoys the latter's particular protection. Therefore, it is of extreme importance to know the position, shape and usage of each cadastral parcels of agricultural land. The purposse of the thesis is to point out that for the quality and transparent agricultural land management is necessary to develop a geoinformation system based on the cadastral parcel as the primary spatial unit. It is necessary to establish such a system in order to determine, in detail, how large are the resources of agricultural land in Croatia and what is its quality and spatial distribution. The research show's that the necessary requirement for well-defined agricultural and land policy is stable,

transparent and efficient information systems as a basis to its implementation. This thesis researched existing agricultural land registers which so far haven't resulted with the establishment of a system that fulfills the criteria for land policy implementation. State owned agricultural land data analysis are made as well as the disposal of state owned agricultural land analysis in terms of area and finances. The possibilities of information system application are shown, in terms of correct interpretation of its data in creating the agricultural policy. At the end, the thesis gives recommendations for the establishment of an efficient information system for state owned agricultural land management and implementation within the agricultural policy context, which contributes to competitiveness of Croatian agriculture.

Key words: *information system, land policy, agricultural land management, state owned agricultural land, Agricultural Land Agency*

1	UVOD I POSTAVLJANJE HIPOTEZE	1
1.1	SVRHA, CILJ I HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA	3
1.2	POVOD ZA ISTRAŽIVANJE.....	3
1.3	METODE, IZVORI PODATAKA I ORGANIZACIJA DISERTACIJE	4
2	PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA.....	6
2.1	DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA NA PODRUČJU ZEMLJIŠNE POLITIKE I UPRAVLJANJA POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM	6
2.2	DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA NA PODRUČJU UPORABE GIS-A U POLJOPRIVREDI	12
3	PRIKAZ STANJA ZEMLJIŠNE POLITIKE.....	15
3.1	ZAKONSKA REGULATIVA U REPUBLICI HRVATSKOJ	18
3.1.1	<i>Strateški dokumenti</i>	<i>18</i>
3.1.2	<i>Zakon o poljoprivrednom zemljištu.....</i>	<i>22</i>
3.1.3	<i>Zakon o komasaciji poljoprivrednog zemljišta</i>	<i>24</i>
3.2	RASPOLAGANJE POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U EU.....	28
3.3	ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA EU.....	29
3.3.1	<i>Povijest zajedničke poljoprivredne politike u Republici Hrvatskoj</i>	<i>32</i>
3.3.2	<i>Integrirani administrativni i kontrolni sustav - IAKS</i>	<i>33</i>
4	EVIDENCIJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA U RH	35
4.1	MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE.....	36
4.2	DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU	39
4.3	DRŽAVNA GEODETSKA UPRAVA	42
4.4	AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU	44
4.5	AGENCIJA ZA POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE	46
4.6	HRVATSKI CENTAR ZA RAZMINIRANJE.....	51
4.7	HRVATSKE ŠUME.....	52
5	RASPOLAGANJE POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U VLASNIŠTVU RH 53	
5.1	RAZDOBLJE OD 27.07.2001.- 10.04.2013.G.....	53
5.1.1	<i>Financijski podaci raspolaganja 2001.-2013.</i>	<i>56</i>
5.2	RAZDOBLJE OD 10.04.2013. - 31.12.2015.	61
5.2.1	<i>Financijski podaci raspolaganja 2013.-2015.</i>	<i>65</i>
5.2.2	<i>Informacijski sustav državnog poljoprivrednog zemljišta - ISAPZ.....</i>	<i>67</i>
6	ANALIZE I REZULTATI ISTRAŽIVANJA	70
6.1	ANALIZA RASPOLAGANJA DRŽAVNIM POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM OD 2001.-2015. 70	
6.1.1	<i>Analiza razdoblja od 27.07.2001.- 10.04.2013.g.....</i>	<i>70</i>
6.1.2	<i>Analiza razdoblja od 10.04.2013. - 31.12.2015.g.....</i>	<i>76</i>
6.2	PRIMJENA INFORMACIJSKOG SUSTAVA DRŽAVNOG POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA	81
6.2.1	<i>Inventarizacija podataka državnog poljoprivrednog zemljišta.....</i>	<i>82</i>
6.2.2	<i>Dodjela državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup bez javnog poziva primjenom informacijskog sustava.....</i>	<i>94</i>
6.3	KORELACIJSKA I REGRESIJSKA ANALIZA	102
6.3.1	<i>Koeficijenti korelacije i regresijska analiza površina u zakupu i bruto prihoda od zakupa za razdoblje od 2006.-2015.g.....</i>	<i>103</i>
6.3.2	<i>Koeficijenti korelacije i regresijska analiza površina u prodaji i bruto prihoda od prodaje za period 2006.-2015.g.....</i>	<i>105</i>

6.3.3	<i>Koeficijenti korelacije i regresijska analiza površina u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto prihoda za razdoblje 2006.-2012.g</i>	107
6.3.4	<i>Model višestruke regresije površina u zakupu i prodaji i sveukupnog bruto prihoda za razdoblje 2006.-2015.g</i>	109
7	PREGLED POSTIGNUTIH REZULTATA	112
8	ZAKLJUČAK	117
8.1	IZVORNI ZNANSTVENI DOPRINOS	118
8.2	PREPORUKE	119
8.3	DALJNJA ISTRAŽIVANJA	120
9	LITERATURA	120
10	POPIS URL	127

Popis tablica

Popis slika

Popis grafova

Popis priloga

Životopis

1 UVOD I POSTAVLJANJE HIPOTEZE

Poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske. Sveukupna aktivnost nositelja gospodarske politike prema poljoprivredi sadržana je u poljoprivrednoj politici koja putem mjera poljoprivredne politike ostvaruje svoje definirane ciljeve. Politika gospodarenja poljoprivrednim zemljištem sadržana je u mjerama zemljišne politike koja je ujedno i najvažnija mjera poljoprivredne politike. U njenom užem i širem smislu važnost zemljišne politike u Republici Hrvatskoj bila je zanemarena. U užem smislu pozitivna i učinkovita zemljišna politika osnova je konkurentne i profitabilne poljoprivredne proizvodnje jer se bavi pitanjima dodjele prava korištenja i prodaje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, unaprjeđivanjem gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i zaštitom poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja. U širem smislu mjere zemljišne politike ne mogu biti samo mjere poljoprivredne politike već su dio sveukupnog održivog razvoja države kao važan segment politika: zaštite okoliša, prostornog planiranja i ruralnog razvoja.

Izraz upravljanje zemljištem (engl. *Land administration*), prisutan je od 90-ih godina prošlog stoljeća, a najvjerojatnije ga je prvi put službeno upotrijebila 1996. godine UN-ova Ekonomska komisija za Europu (engl. *UN Economic Commission for Europe – UNECE*) (Steudler, 2004). Tom je prigodom okupljena skupina stručnjaka koju su činili predstavnici 58 zemalja. Skup je dobio i službeni naziv: Skup službenika upravljanja zemljištem (engl. *Meeting of Officials in Land Administration – MOLA*). Cilj skupa bila je promocija upravljanja zemljištem kroz rasprave o aktualnim temama poput pravne zaštite uživanja zemljišta, uspostave tržišta nekretnina u tranzicijskim zemljama, modernizacije sustava upisa zemljišta i drugo. Iste¹ godine MOLA izdaje i Smjernice upravljanja zemljištem, u kojima se upravljanje zemljištem čvrsto povezuje s katastrom (Mađer i Roić, 2011). Smjernice objavljuju i definiciju upravljanja zemljištem prema kojoj ono obuhvaća procese određivanja, upisa i širenja informacija o pravima te vrijednosti i korištenju zemljišta prilikom provođenja politike gospodarenja zemljištem (engl. *Land management*) (UNECE, 2005). Također navode kako bi upravljanje zemljištem trebalo obuhvaćati upise zemljišta i prava, katastarske izmjere i katastarski plan,

¹ 1996.g.

porezni, pravni i višenamjenski katastar te zemljišne informacijske sustave (Mađer i Roić, 2011).

Izraz zemljišna politika (engl. *Land policy*) opisuje državni instrument koji obuhvaća strategiju i ciljeve društvenog i gospodarskog razvoja i zaštitu okoliša (Roić, 2012). U tom smislu cjelokupna zemljišna politika i njena administracija obuhvaćaju reguliranje razvoja i korištenja javnog i privatnog zemljišta kroz procese sakupljanja i dijeljenja podataka o vlasništvu, vrijednosti i namjeni zemljišta. U sklopu ovih procesa je određivanje prava i ostalih atributa zemljišta, njihova izmjera i opis te priprema podataka za potrebe zemljišnog tržišta. Nastavno tome navedena administracija zemljištem uključuje: uređenje zemljišta, izmjeru zemljišta, prijava promjena na zemljištu, procjenu zemljišta i oporezivanje, kontrolu i upravljanje korištenja zemljišta te infrastrukturu i komunalnu upravu.

U ovoj disertaciji istražen je izraz *mjere zemljišne politike* definiran u poljoprivrednoj politici i sa zakonskim uporištem u Zakonu o poljoprivredi. Ove mjere zemljišne politike imaju svrhu promoviranja učinkovite upotrebe poljoprivrednog zemljišta i moraju biti uglavnom nadzorne, administrativne i kontrolne naravi. Njihov glavni cilj mora biti razvoj zemljišta stvaranjem znatnih investicija u zemljište i/ili mijenjajući postojeću upotrebu zemljišta što ujedno podrazumijeva procese određivanja prava i ostalih atributa zemljišta, njihovu izmjeru, uređenja zemljišta te opis i pripremu podataka za potrebe zemljišnog tržišta..

Iako je na normativnoj razini poljoprivredno zemljište proglašeno dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku, stanje u naravi je daleko od toga (Kontrec, 2014). Do 2014.g. nepoznato je točno stanje podataka o poljoprivrednom zemljištu (državnom i privatnom) te ne postoje procedure za upravljanje tim resursom. Ujedno su i neprovedive pojedine poljoprivredne politike koje se naslanjaju na nejasno definiranu i u nekim dijelovima i nepostojeću zemljišnu politiku. Takvo stanje zemljišne politike jedan je od razloga nekonkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

U današnje vrijeme ubrzanog razvoja informacijskih tehnologija preduvjet za ostvarivanje mjera zemljišne politike je razvoj informacijskog sustava kao podrška njenom provođenju. Preporuke za razvoj takvog sustava kao i kronologija događaja koja je njegovoj uspostavi prethodila opisane su u ovoj doktorskoj Disertaciji.

1.1 Svrha, cilj i hipoteza istraživanja

Svrha istraživanja je ukazati da je za kvalitetno i transparentno upravljanje poljoprivrednim zemljištem nužno razviti geoinformacijski sustav zasnovan na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. Uspostava ovakvog sustava neophodna je kako bi se što detaljnije ustanovilo s kolikim resursima poljoprivrednog zemljišta raspolaže RH te kakva je njihova kvaliteta i prostorna rasprostranjenost. Cilj istraživanja je analizirati zakonsku regulativu koja uređuje to područje, postojeće podatke i evidencije poljoprivrednog zemljišta, raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem i primjenu informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta. Istraživanjem će se ukazati da donošenje kvalitetne zemljišne politke nije moguće bez podataka informacijskog sustava koji je zasnovan na katastarskoj čestici. Cilj istraživanja je dati preporuke za razvoj učinkovitog informacijskog sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem.

Hipoteza istraživanja je da će se razvojem informacijskog sustava za upravljanjem poljoprivrednim zemljištem, koji je zasnovan na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici i na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, razviti kvalitetan i transparentan sustav koji pridonosi konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

1.2 Povod za istraživanje

Zemljište je temeljni činitelj proizvodnje i objekt rada u poljoprivredi. Ono je ne samo nuždan, nego i neumnoživ, nezamjenjiv, neuništiv i nepokretljiv čimbenik masovne poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredne su površine objektivno ograničene i ne mogu se po volji povećavati (Grahovac, 2007). Iako je poljoprivredno zemljište uvijek bilo vrlo važan resurs, u Republici Hrvatskoj ne postoji razvijen informacijski sustav za gospodarenje poljoprivrednim zemljištem (državnim i/ili privatnim) koji se temelji na katastarskoj čestici. Nekoliko institucija prikupljalo je podatke o poljoprivrednom zemljištu ili korištenju tog zemljišta po različitim osnovama. No, ti podaci nisu se uspoređivali niti objedinjeno prikupljali na jednom mjestu radi uspostave centralizirane baze podataka o poljoprivrednom zemljištu. Isto je rezultiralo lošim stanjem u inventarizaciji podataka, nepravovremenim i neučinkovitim informacijama o poljoprivrednom zemljištu, neučinkovitim gospodarenjem poljoprivrednim zemljištem te slabim i nedovoljnim financijskim učinkom na državni proračun.

1.3 Metode, izvori podataka i organizacija disertacije

Sukladno postavljenoj hipotezi i ciljevima, kao osnovne metode istraživanja koristiti će se analiza sadržaja primarnih i sekundarnih izvora podataka. U istraživanju će se koristiti više vrsta materijala: doktorske Disertacije i magistarski radovi, znanstveni i stručni članci, strategije, zakonski i podzakonski akti, stručne studije te drugi relevantni izvori. Analizirati će se službeni podaci o poljoprivrednom zemljištu prikupljeni od nadležnih institucija (statistički i katastarski podaci o poljoprivrednom zemljištu, podaci o korištenju poljoprivrednog zemljišta, podaci o poljoprivrednom zemljištu u šumsko-gospodarskim osnovama i minski sumnjivim područjima, podaci o državnom poljoprivrednom zemljištu). Metodologija istraživanja uključiti će induktivnu i deduktivnu metodu te metodu analize i sinteze. Obrada rezultata dobivenih istraživanjem obaviti će se statističkim metodama uporabom standardne devijacije i koeficijenta varijacije. Veza između varijabilnih vrijednosti interpretirati će se korelacijom, a opis između varijabli jednadžbama regresije. Rabiti će se standardni statistički programi poput STATISTICA 12, SPSS Statistics i izračun statistike u excel okruženju.

Doktorska disertacija sadrži osam poglavlja. U uvodnom (prvom) poglavlju pojasniti će se predmet istraživanja kroz uvodne napomene, postaviti hipoteza i cilj istraživanja, definirati povod za istraživanje te metode i izvori podataka.

U drugom poglavlju obraditi će se dosadašnja istraživanja na područjima: zemljišne politike i upravljanja poljoprivrednim zemljištem, uspostave geoinformacijskih sustava zasnovanih na katastarskoj čestici i jedinstvenom prostornom referentnom sustavu i uporabi GIS-a u poljoprivredi.

U trećem poglavlju obraditi će prikaz stanja zemljišne politike u RH i EU kroz dostupne podatke o zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU te pregled i analiza zakonske regulative zemljišne politike od osamostaljenja RH do danas.

U četvrtom poglavlju obraditi će se dosadašnje evidencije poljoprivrednog zemljišta koje vode Ministarstvo poljoprivrede Uprave za poljoprivredno zemljište, Državna geodetska uprava, Državni zavoda za statistiku, Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Agencija za poljoprivredno zemljište. Analizirati će se vrsta podataka, njihova povezanost i

točnost kao i sveukupna učinkovitost takvog dijeljenog sustava upravljanja poljoprivrednim zemljištem.

U petom poglavlju obrađuje se raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH u razdoblju od 2001. do 2015. godine. Obrada se vrši u dva vremenska razdoblja s obzirom na posebne uvjete raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem koji su propisani Zakonom o poljoprivredno zemljištu u tom vremenskom razdoblju. Obraduju se podaci o vrstama raspolaganja, površinama kojima je raspolagano kao i financijski podaci o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljištem. S obzirom da je u drugom vremenskom razdoblju uspostavljen informacijski sustav o državnom poljoprivrednom zemljištu, u svrhu učinkovitije zaštite, korištenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljištem, u ovom poglavlju dan je opis i sadržaj tog informacijskog sustava.

U šestom poglavlju predstavljaju se analize i rezultati istraživanja provedeni u prethodnim poglavljima. Predstavlja se analiza i rezultati raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem u razdoblju od 2001. do 2015. godine. Analiziraju se podaci informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta kao što su način uporabe, površina katastarskih čestica, prosječna površina, uvrštenost u šumsko gospodarske podloge i minski sumnjiva područja. Analizira se primjena informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta na način da odgovara na različita pitanja korisnika. Dokazuje se da je za kvalitetno definiranu poljoprivrednu politiku nužno imati stabilne, transparentne i učinkovite informacijske sustave kao podlogu njenom provođenju. Primjenom korelacijske i regresijske analize ukazano je na mogućnost naprednog korištenja sustava. Korištenjem podataka o površinama poljoprivrednog zemljišta kojima je raspolagano i prihodom od raspolaganja ukazano je na moguća poboljšanja načina raspolaganja.

U sedmom poglavlju dati će se pregled postignutih rezultata istraživanja po poglavljima.

U osmom poglavlju odnosno zaključku, sustavno će se i koncizno formulirati i prezentirati najvažniji rezultati znanstvenog istraživanja koji su opširnije elaborirani u Disertaciji, a kojima je dokazivana postavljena hipoteza.

Na kraju disertacije nalazi se popis korištene literature i URL-ova, popisi tablica, slika, grafova, priloga kao i životopis autorice.

2 PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju prikazati će se dosad obavljena istraživanja na području zemljišne politike, upravljanja poljoprivrednim zemljištem i uporabe GIS-a u poljoprivredi.

2.1 Dosadašnja istraživanja na području zemljišne politike i upravljanja poljoprivrednim zemljištem

Lokalni razvoj jedan je od glavnih procesa održivog razvoja i široki koncept u kojem institucije i građani zajedno stvaraju uvjete za poboljšanje kvalitete života. Kada se uz to pridruži i revitalizacija sela u smislu održivog i cjelovitog razvoja, kao neophodan proces očuvanja ruralnih prostora, razvija se vizija o ravnomjerno razvijenoj državi, u kojoj stanovnici ruralnih prostora svojim društvenim i gospodarskim djelovanjem pridonose njenom razvoju te aktivno sudjeluju u brizi i očuvanju prostora u kojem žive. Prema (UNECE, 1996) upravljanje zemljištem "... proces je definiranja, upisa, i objavljivanja informacija o interesima, vrijednostima i uporabi zemljišta pri provedbi zemljišnih politika...". Može se reći da je to multidisciplinarna djelatnost koja obuhvaća: politiku - socijalnu i ekonomsku, legalizaciju - pravo vlasništva i posjeda, organizaciju sustava upravljanja zemljištem, zemljišni informacijski sustav, katastar i zemljišnu knjigu, uređenje zemljišta, prostorno planiranje, prava na zemljištu i njihovo obnavljanje, planiranje korištenja zemljišta i ostalo (Francki, 2001).

Prema Williamson, 2001. sustavi za upravljanje zemljištem, posebno njihova osnovna katastarska komponenta, važna su infrastruktura koja olakšava provedbe politika korištenja zemljišta. Dok većina sustava za upravljanje zemljištem tradicionalno ima primarni cilj podržati funkcioniranje tržišta zemljištem, oni se sve više razvijaju u šire zemljišne informacijske infrastrukture koje podupiru gospodarski razvoj, upravljanje okolišem i socijalnu stabilnost kako u razvijenim tako i u zemljama u razvoju.

Moderniji pojam upravljanja zemljištem u ruralnim sredinama bi trebao povezivati više područja o kojima pišu različiti autori (Mastelić-Ivić i suradnici, 2005) i (Prosen i Kranjčević, 2002) i to: ruralno planiranje, postupke evidentiranja poljoprivrednog zemljišta i postupak komasacije.

Ciaian i Swinnen, 2006. u svom radu istražuju nesavršenosti tržišta zemljištem i utjecaj poljoprivredne politike na nove članice koje su 2004. godine pristupile EU, a do tada su bile pod strogom komunističkom vladavinom. Autori navode da su na tom području zemljišne reforme stvorile klasu novih, ponekad odsutnih, vlasnika dok zemljište koristi kombinacija manjih pojedinačnih poljoprivrednika i velikih korporativnih farmi. Te korporativne farme većinom su nasljednice bivših farmi i poduzeća u društvenom vlasništvu nastale kao posljedica privatizacije i zemljišne reforme. U prosjeku su veličine posjeda između 300 i 1.200 ha i njihov udio u korištenju zemljišta je oko 90 % u Slovačkoj, 75% u Češkoj, 50% u Bugarskoj, 40% u Mađarskoj i više od 30% in Rumunjskoj i Estoniji. U mnogim zemljama takva poduzeća koriste više nego proporcionalan udio u najboljim poljoprivrednim površinama koja su podvrgnuta posebnim plaćanjima zajedničke poljoprivredne politike EU.

H. van Meijl sa suradnicima, 2006. u svom radu se bavi sa povezivanjem ekonomskih i biofizikalnih modela sa ciljem da se istraži utjecaj drugačijih politika i makro okruženja na tržišta poljoprivrednim zemljištem, korištenje zemljišta i biofizikalni okoliš. U radu je zaključeno da je predstavljena metodologija dobar iskorak prema integralnom pristupu budućeg korištenja zemljišta korištenjem objedinjeno ekonomskih i biofizikalnih modela. Takav pristup omogućava analizama razdvajanje utjecaja politika i utjecaja drugih pretpostavki iz ukupnog učinka, dajući indikacije o važnosti promjena politika relativno u odnosu na druge promjene. Rezultati također pokazuju važnost u globalnom kontekstu, koji se često zanemaruje u regionalnim studijama.

Grahovac, 2007. piše da se u razmjerno dugom povijesnom razdoblju od 1885. do 2005., mogu razlikovati dva razdoblja u kretanju poljoprivrednih površina: prvo, u kojem su se proširivale (do Drugog svjetskog rata) i drugo u kojem su se smanjivale te da se istodobno pogoršavao odnos između poljoprivrednih površina i potrošača. Zbog toga je zemljišna politika postajala (i ostaje) sve važniji aspekt ukupne politike razvoja poljoprivrede. Ona se najkraće može definirati kao dio poljoprivredne politike koji se odnosi na poljoprivredno zemljište. Primarno obuhvaća: vlasništvo na poljoprivrednom zemljištu, veličinu posjeda, posjedovnu strukturu, uređenje zemljišta i ostalo.

Lovrinčević i Vizek, 2008. s druge strane pišu o ograničenju razvitka poljoprivrede koji se može gledati i kroz proces funkcioniranja tržišta poljoprivrednog zemljišta. Prema njima na njegovu učinkovitost utječe više čimbenika: nesređenost zemljišnih knjiga, usitnjenost posjeda, državno

poljoprivredno zemljište i cijene poljoprivrednoga zemljišta koje su u novim zemljama članicama EU i u RH relativno niske, što je posljedica procesa tranzicije, restrukturiranja poljoprivredne djelatnosti i državne regulacije tržišta poljoprivrednog zemljišta.

Prema (UNECE, 2008) tehnološki napredak omogućava integraciju atributa vezanih za prostor, stvarajući prostornu informacijsku podršku koja može servisirati sve kompleksnije društvene zajednice. Zbog toga je od izrazite važnosti poznavati položaj, oblik i način korištenja svake pojedine katastarske čestice poljoprivrednog zemljišta. Mjere zemljišne politike, a samim tim i odluke o gospodarenju poljoprivrednim zemljištem, nemoguće je donositi, a posebno provoditi bez poznavanja ovih činjenica (položaj, oblik i način korištenja) koje čine okosnicu učinkovitog sustava za provođenje zemljišne politike.

O zemljišnoj politici u službi dinamičnog razvoja hrvatske poljoprivrede istražuje Svržnjak, 2001. u svrhu oblikovanja zemljišne politike koja će povećati društveno - gospodarsku učinkovitost te razvoj poljoprivrednog sektora. U mjerama i prijedlozima predlaže što hitnije riješiti tekuće probleme u smislu informatičke opremljenosti odgovorne institucije za raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem kako bi se moglo pratiti stanje državnog poljoprivrednog zemljišta s obzirom na njegovo iskorištavanje, redovito plaćanje naknade i sl. kao i uspostaviti bolju suradnju i ne samo informatičku povezanost nadležnih institucija. U smislu budućeg osmišljavanja učinkovite zemljišne politike, potrebno je izraditi županijske programe iskorištavanja poljoprivrednih površina s obzirom na klimatske i pedološke uvjete, kako bi se povećala zainteresiranost za neobrađive površine (pašnjaci, ribnjaci, trstici) u državnom vlasništvu. Zaključuje se da je privatizacija državnog poljoprivrednog zemljišta, uz povoljne uvjete kreditiranja, jedinstvena prilika za povećanje veličine poljoprivrednih gospodarstava odnosno rješavanje zemljišnih vlasničkih prava. U istom radu autorica naglašava da sadašnji zemljišno-knjižni sustav u RH ne odgovara potrebama tržišnog gospodarstva koje se počelo razvijati nakon osamostaljenja RH. Tržište zemljištem ograničava nesklad između upisa u katastru i zemljišnoj knjizi što ima za posljedicu nemogućnost prodaje i naplate poreza na promet nekretnina. Postojeća nesređenost zemljišnih knjiga otežava uspostavu založnog prava koji je važan instrument u funkcioniranju tržišnog gospodarstva. Ističe da je problem što ne postoji jedinstvena evidencija o poljoprivrednom zemljištu te oblicima korištenja i raspolaganja, dok nejedinstveno vođenje podataka o poljoprivrednom zemljištu i izražavanje poljoprivrednih površina u različitim mjernim jedinicama predstavlja teškoće prilikom uspoređivanja istih.

O usitnjenosti poljoprivrednog zemljišta koji je prepreka učinkovitoj poljoprivrednoj proizvodnji pišu (Dolanjski i suradnici, 2003) ističući da većina razvijenih zemalja nastoji mjerama poljoprivredne politike poticati i usmjeravati razvoj poljoprivrede sukladno načelima gospodarske učinkovitosti. Republika Hrvatska u okviru poljoprivredne politike mora početi voditi računa i o nužnosti okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta kroz postupke komasacije kao osnovnog preduvjeta daljnjeg razvoja poljoprivrede.

Zemljišnu politiku i poljoprivrednu proizvodnju koja treba biti u funkciji razvoja ruralnog prostora i demografske obnove društva razmatra Bogdanović, 2009. Demografska obnova se ovdje ukazuje kao dugoročni ekonomski i razvojni cilj, zbog sve prisutnijeg manjka radne snage. U ruralnom prostoru reproducira se brojna, zdrava i jeftina radna snaga (Gelo, 2000). Stoga se razvoj ruralnog prostora treba promatrati i kroz prizmu cilja demografske obnove hrvatskog društva i demografskog snaženja države. Da je demografska obnova ruralnih područja moguća govore bavarska iskustva. Naime, u Bavarskoj je u razdoblju od 1980.-2005. zabilježen demografski prirast od 1,5 milijuna stanovnika. Kao uzrok navedenom demografskom rastu navodi se plansko naseljavanje, koje je posljedica ulaganja u poboljšanje životnih uvjeta na selu (Wendisch J., cit. prema Kranjčević J., 2007). Prema ovom autoru Hrvatska je u vrlo povoljnom položaju u odnosu na države regije kada se promatra količina zemljišnog poljoprivrednog resursa per capita. Tako je vidljivo da s 0,73 ha po stanovniku prednjači u zemljišnom resursu (nešto bolju situaciju ima jedino Bugarska s 0,76 ha po stanovniku, a nadmašuje u analizama često spominjanu EU-15 koja ima samo 0,36 ha po stanovniku). Ističe da je ključno pitanje ekonomski održive poljoprivredne proizvodnje osiguranje (relativno brze) strukturne prilagodbe, koja će stvoriti optimalan broj vitalnih, većih poljoprivrednih površina, na kojima su onda moguća komercijalna, suvremeno opremljena, ali i profesionalna agrogospodarstva. Tek na takvim gospodarstvima moguća je dugoročna opstojnost i razvitak hrvatske poljoprivrede koja će onda biti i demografski generator s generacijskim slijedom u bavljenju poljoprivrednom djelatnošću.

Mičević, 2011. opisuje sustav upravljanja zemljištem, organizaciju upravljanja u RH i učinke izmjera državnog poljoprivrednog zemljišta u Brodsko-posavskoj županiji (u daljnjem tekstu: BPŽ). U slučaju BPŽ praksa je pokazala da provedbom izmjera poljoprivrednog zemljišta ne dolazi uvijek do smanjenja broja čestica nakon provedene izmjere. Navedeno ovisi o rascjepkanosti čestica poljoprivrednog zemljišta, dugogodišnjem načinu uživanja koji na kraju

rezultira izmjenom granica katastarskih čestica, obuhvatu izmjere (sa ili bez intravilana), uvođenju nove putne i kanalske mreže kao i da li je to zemljište bilo u vlasništvu nekadašnjih društvenih poduzeća ili ne. Analizom je utvrđeno da je u učinku smanjenja broja čestica najveći broj čestica koje su kulturom oranica u veličini posjeda od 0-1 ha, dok je u učinku povećanja broja čestica najveći broj čestica koje su kulturom oranica u veličini posjeda od 10-30 ha. Vrlo mali broj čestica u oba učinkasu u skupini veličine posjeda > 30 ha što još jednom upućuje na nužnost okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta. Ovakvi podaci o stanju državnog poljoprivrednog zemljišta u BPŽ potvrđuju ekonomsko stajalište da na učinkovitost funkcioniranja poljoprivrednog zemljišta utječe nesređenost zemljišnih knjiga, usitnjenost posjeda i veliki postotak poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države.

O sustavima upravljanja zemljištem u tranzicijskim zemljama pisali su i drugi autori (Mađer i Roić, 2011) sa zaključkom da su sustavi upravljanja zemljištem trenutačno na različitim stupnjevima razvoja te da sve tranzicijske zemlje nastoje pojačati pravnu snagu upisnika izmjenom postojećih ili donošenjem novih propisa radi smanjenja rizika pri ulaganju, te otklanjanja poteškoća pri transakcijama nekretninama. U drugom radu Roić i suradnici, 2007 pišu o dostupnosti katastarskih podataka pišući da postoji nekoliko izvjesnih čimbenika u upravljanju zemljištem koji utječu na zadovoljavanje društvenih potreba. To su položaj, veličina, vlasništvo i ograničenja. Navedeni čimbenici sastavni su dio većine zemljišnih informacijskih servisa odnosno katastra. Katastarski podaci, u pravilu, prostorno pokrivaju područje cijele države i čine vrijedan nacionalni resurs.

O upravljanju zemljišnim informacijama piše Roić, 2012. Prema ovom autoru zemljišne informacije su rezultat obrade podataka o zemljištu tako da daju novo znanje korisniku i imaju središnju ulogu u mnogim upravnim i gospodarskim djelatnostima. Upravljanje zemljišnim informacijama temelji se na jasnim i jednoznačno određenim prostornim jedinicama katastra.

U svom radu Svržnjak, 2012. navodi da je zemljišna politika osnovna komponenta poljoprivredne politike te da pojedini autori u Hrvatskoj analiziraju razvoj poljoprivrede kroz brojne mjere poljoprivredne politike. Pri tome su raspravljali o prilagodbi hrvatske poljoprivrede zahtjevima EU i o potrebi da se mjerama poljoprivredne politike poveća konkurentnost tog sektora kroz uređenje tržišta poljoprivrednih proizvoda i unapređenjem strukture poljoprivrednih gospodarstva (Franić i suradnici, 2003; Žimbek i suradnici 2001; Zmaić K., 2004 te Grahovac P., 2006).

Na konkurentnost poljoprivredne proizvodnje pojedine zemlje utječe nekoliko čimbenika. Svržnjak, 2012. analizira šest mjera okrupnjavanja zemljišta od kojih se očekuje povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje: privatizacija državnog poljoprivrednog zemljišta, nasljeđivanje, sređivanje zemljišno-knjižnog stanja, razvitak zemljišno-knjižnog informacijskog sustava, uređenje poljoprivrednog zemljišta s naglaskom na komasaciju i zemljište kao sredstvo bankarskog jamstva. Gorton i suradnici, 2001. pišu da se konkurentnost može dugoročno povećati modernizacijom proizvodnje i rastom prosječne veličine poljoprivrednih gospodarstava.

Nakon pristupanja Republike Hrvatske EU Jurišić Žaklina, 2014. piše o mehanizmima zajedničke poljoprivredne politike EU koji odgovaraju potrebama i nude rješenja za rješavanje problema hrvatske poljoprivrede i ruralnih područja mjerama ruralnog razvoja. Ističe da će uspjeh ovisiti o administrativnim kapacitetima središnje administracije, lokalne administracije i ustanova u poljoprivredi te konačno interesu i financijskim kapacitetima potencijalnih korisnika. Autorica piše o slabim točkama hrvatske poljoprivredne politike:

- nedostignuta ekonomija obujma kod velike većine gospodarstava - izražena proizvodnja za pretežito vlastite potrebe, ograničeni kapaciteti, nespecijalizirana proizvodnja, državno zemljište izvan funkcije i izostanak udruživanja proizvođača, i
- visoki troškovi proizvodnje - mali i fragmentirani posjed, neodgovarajuća tehnologija proizvodnje, neadekvatni strojevi i oprema, skupi inputi u proizvodnji (visoki fiksni i varijabilni troškovi), neracionalno korištenje sredstava za rad (strojevi i oprema).

Autorica ističe da uz izvorno sektorske probleme poljoprivredu pritišću i problemi prisutni i u ostalim segmentima gospodarstva - visoka fiskalna i parafiskalna davanja (porezi, doprinosi za obavezna osiguranja, komunalne naknade i cijene komunalnih usluga, vodni doprinosi i drugo), neriješeno i neažurno vlasništvo nad zemljištem (državna izmjera i zemljišne knjige), legalnost objekata, nedostupnost povoljnih kreditnih sredstava, problemi s naplatom i drugo.

O raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljištem kao mjerama zemljišne politike pišu Svržnjak i Franić, 2014. Autorice zaključuju da je raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem prvenstveno važno zbog okrupnjavanja poljoprivrednih gospodarstava i povećanja njihove prosječne veličine. Pokazuju da je u Hrvatskoj samo 20,6% državnog poljoprivrednog zemljišta dano na raspolaganje putem javnih natječaja (prodaja, zakup, koncesija, povrat i ostale

namjene), slično kao i u zemljama sjevernoistočne Europe. U svome istraživanju autorice zaključuju da je jedna od važnih mjera koje će zasigurno utjecati na povećanje prosječne veličine farmi u Hrvatskoj raspolaganje preostalim državnim poljoprivrednim zemljištem putem zakupa, koncesije ili prodaje. Neki od razloga, zašto te mjere nisu rezultirale zadovoljavajući gospodarskim uspjehom su brojni problemi, slični onima u drugim srednjoeuropskim zemljama: od neriješenih pravnih i vlasničkih pitanja i fragmentacije gospodarstava do neučinkovitosti Agencije za poljoprivredno zemljište. Zbog navedenih problema većina državnog poljoprivrednog zemljišta u RH, kao i u drugim srednjoeuropskim zemljama, daje se u dugogodišnji zakup umjesto da se prodaje.

2.2 Dosadašnja istraživanja na području uporabe GIS-a u poljoprivredi

Prostorni podaci postali su nezaobilazni dio sustava razvoja gospodarstva svake države (Landek i suradnici, 2011). Smatra se kako 80% svih raspoloživih informacija sadrži neku prostornu komponentu, što pred nas postavlja zahtjev za učinkovitijim upravljanjem prostornim podacima (Cetl, 2007). Prostorni podaci tiču se svih segmenata gospodarstva i društva, poput katastra i pitanja vlasništva, zemljišnih knjiga i ostalog. Rješavanje pitanja neusklađenih podataka katastra i zemljišnih knjiga prvi uvjet za poboljšanje gospodarskog stanja u društvu i omogućavanje daljnjeg razvoja gospodarstva kroz ulaganja. Prostorni podaci koriste se između ostalo i u: građevinarstvu, geologiji, poljoprivredi, šumarstvu, prometu, komunikacijama, prostornom uređenju i klimatologiji. Zapravo je daljnji razvoj i gospodarenje resursima bez prisutnosti prostornih podataka nezamisliv.

Geografski informacijski sustav (u daljnjem tekstu: GIS) se pokazao izuzetno značajnim i praktički nezamjenljivim alatom, kojeg su visoko razvijene zemlje prihvatile kao modernu osnovu gospodarenja i planiranja (Ball, 1994). On je standard u ekološkim, geološkim, građevinskim, geografskim, vojnim, energetskim, arheološkim, sociološkim te u mnogim drugim istraživačkim projektima (Jurišić i suradnici, 1998). Opće je prihvaćen kao alat za podršku u odlučivanju (Van der Meulen, 1992), različitim geografskim područjima, kao što su resursi, okoliš, zemljišna infrastruktura, urbanističko i prostorno planiranje, prijevoz i drugo (Sharifi and Rodriguez, 2002). Opsežan pregled u vezi GIS-a može se naći u mnogim osnovnim udžbenicima (Bernhardsen, 2002; Heywood i suradnici, 2006; Longley i suradnici, 2005; Demers, 2008). Unatoč velikim mogućnostima i popularnosti GIS-a, bio je kritiziran od strane mnogih autora, osobito iz područja prostornog planiranja (Carver, 1991; Birkin i suradnici,

1996; Laaribi i suradnici, 1996; Stillwell i suradnici, 1999). Batty, 2008 zaključuje da je GIS previše općenit za sve vrste prostornih analiza i reprezentacija, ograničavajući funkcije na deskriptivne umjesto na prediktivne.

Danas je prije svega zahvaljujući GIS tehnologiji, moguće izraditi odgovarajuće informacijske sustave s bazama podataka na temelju kojih je onda moguće na relativno jednostavan i brz način izrađivati brojne tematske karte, te time doći do neophodnih prostornih informacija za donošenje ispravnih odluka u sklopu planiranja, korištenja i gospodarenja zemljištem (Bogunović i Husnjak, 1999).

Petrač i suradnici, 2009. pišu o razvoju informacijsko-komunikacijskih tehnologija posebno internetske tehnologije. Autori navode da su doprinijele eksploziji informacijskih sadržaja iz svih područja ljudske prakse, pa tako i iz područja poljoprivrede. I dok su se donedavno donositelji odluka (na svim razinama odlučivanja) borili s nedostatkom cjelovitih, pouzdanih, pravovremenih i točnih informacija, danas su suočeni s problemom podatkovne i informacijske preobilnosti i nedostatkom vremena i metoda za njihovo brzo i kvalitetno pretraživanje, rafinaciju i izbor za prihvaćene modele odlučivanja.

O uspostavi inicijalnog skupa LPIS (engl. *Land Parcel Identification System*) podataka pisali su Pavičić i suradnici, 2010. dok su o kontroli kvalitete LPIS podataka prema smjernicama i preporukama DG-JRC-a pisali Scitovski i suradnici, 2010. O podršci Hrvatskog geodetskog instituta (u daljnjem tekstu: HGI) izgradnji LPIS-a pisali su i Lemajić i suradnici, 2009. Posebno se ističu radovi o inventarizaciji resursa u RH: (Jurišić i suradnici, 2000), (Hengl i suradnici, 2006), (Jurišić i Plaščak, 2009) i (Jurišić i suradnici, 2011). Izrađene su i pilot studije vezano uz uspostavu LPIS-a od strane navedenih stručnjaka. O rezultatima koji su do kraja 2010. ostvareni u projektu ARKOD pisano je u članku ARKOD – 365 dana provedbe (Bakota, 2010), a o Hrvatskoj poljoprivrednoj politici i mogućim posljedicama reforme zajedničke poljoprivredne politike (u daljnjem tekstu: ZPP) objavljen je članak na Osmom zajedničkom savjetodavnom odboru EU 2011. (Jurišić, 2011).

Sagris i Devos, 2008. pišu o ZPP-u EU na način da ona zahtijeva veliku količinu geoinformacijskih podataka kako bi se upravljalo subvencijama za europske poljoprivrednike. LPIS je uspostavljen u svim državama članicama kao novi državni registar i evidencija za upravljanje zemljištem u poljoprivrednom sektoru.

Gregić i Štefanić, 2012. pišući o ARKOD-u i integriranom pristupu pišu i o primjerima drugih zemalja EU koji pokazuju da je moguće razviti integrirani sustav, ne samo kontrole potpora u poljoprivredi, nego upravljanja poljoprivrednim zemljištem, nadzora nepogoda, epidemija bolesti, kontrole korova i niza drugih aktivnosti čije značenje je daleko šireg interesa od same poljoprivredne proizvodnje. Uz sinergiju nadležnih institucija, regionalne i lokalne samouprave, te potporu znanstvene zajednice ARKOD sustav je moguće unaprijediti u integrirani sustav upravljanja poljoprivrednim zemljištem koji bi mogao doprinijeti razvoju poljoprivrede u Hrvatskoj.

Preduvjet svim strukturnim mjerama u seoskom prostoru i poljoprivredi jest jasna i definirana zemljišna politika kojom se regulira uporaba, vlasništvo i tržište zemljištem (Franić, 2006). Takva politika mora imati stabilne sustave upravljanja zemljištem kao podršku njenom provođenju. Iako je prikupljanje i održavanje podataka o zemljištu skupo, dobar sustav upravljanja zemljištem donosi korist koja znatno premašuje troškove njegove uspostave. Dale i McLaughlin, 2000. pišu da nije osnovno pitanje mogu li si države priuštiti takav sustav, nego mogu li si priuštiti ne imati ga. Jurišić i Plaščak, 2009 ističu da je takav sustav zasnovan na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici, u kojemu se osim katastarskih podataka može evidentirati i niz drugih informacija u interesu korištenja i upravljanja zemljištem. Temelji se na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, što omogućava povezivanje podataka unutar sustava s drugim prostorno povezanim podacima. On se sastoji od baze podataka prostornih podataka određenog područja, i procedura i tehnika za sustavno prikupljanje, aktualiziranje, obradu i distribuciju podataka. Tek uz ovakav sustav za podršku provođenja zemljišne politike, zemljišna politika može biti alat za donošenje pravnih, administrativnih, ekonomskih i političkih odluka.

Geografskim informacijskim sustavima u poljoprivredi najviše se autori bave kroz izradu tematskih karata u GIS okruženju. Husnjak i suradnici, 2003. prikazuju način izrade GIS - a Karlovačke županije koji je izrađen za potrebe razvoja poljoprivrede, a može se koristiti i u ekologiji, prostornom planiranju, vodnom gospodarstvu te u zaštiti i uređenju tala. Jurišić i suradnici, 2011. opisuju metodologiju izrade tematskih karata za upravljanje resursima i odabir novih optimalnih lokacija za pojedini tip trajnog nasada. Jurišić i Plaščak, 2012. u radu zaključuju da se prednosti uporabe GIS-a u ekologiji osobito ističu pri izračunu i kartiranju

ekoloških parametara, obradi digitalnih aerosnimaka i satelitskih snimaka te modeliranju pojava u prirodi.

O primjeni GIS-a u odabiru lokacija za vinograde pišu Jurišić i suradnici, 2010. ističući pritom da su rezultati istraživanja koje je provedeno pokazali da je ukupno 17.782 ha Osječko-baranjske županije pogodno za uzgoj vinove loze. U odnosu na stvarnu situaciju gdje se koristi 1.612 ha razvidno je da je samo oko 10% raspoloživih resursa za uzgoj vinove loze iskorišteno.

Prema UNECE, 2005. učinkovito funkcioniranje katastra nekretnina potpomognutog naprednim prostornim bazama podataka - SDBMS (engl. *Spatial databases management system*) uvelike olakšava postupak planiranja i realizacije gospodarskih i drugih aktivnosti vezanih za nekretnine.

Drugi autori ističu SDSS (engl. *Spatial Decision Support Systems*) kao sustav razvijen za široki spektar prostorno vezanih aplikacija kao što su planiranje uporabe zemljišta (Alshuwaikhat i suradnici, 1996; Bui, 1999; Matthews i suradnici., 1999), poljoprivreda (sustav MicroLEIS DSS) (De la Rosa i suradnici 2003; Sante i suradnici, 2004), zaštitu okoliša (sustav GRAS) (Zhu i suradnici, 1998; Van Herwijnen, 1999; Zarkesh, 2005; Pelizaro i suradnici, 2009) i upravljanje nekretninama (Peterson, 1998).

3 PRIKAZ STANJA ZEMLJIŠNE POLITIKE

Ruralno područje čini 90% teritorija EU i u njemu živi više od polovine stanovništva svih članica. Poljoprivreda i šumarstvo i dalje su najvažnije djelatnosti u korištenju zemljišta i prirodnim resursima europskih ruralnih područja, a osnovica su ekonomske raznolikosti u ruralnim zajednicama (Franić, 2006). U RH poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju RH. Sveukupna aktivnost nositelja gospodarske politike prema poljoprivredi sadržana je u poljoprivrednoj

politici koja je sastavni dio gospodarske politike. Mjere poljoprivredne politike državne su ekonomske mjere kojima se ostvaruju ciljevi poljoprivredne politike. Financiraju se iz državnog proračuna, proračuna EU: Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (u daljnjem tekstu: EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (u daljnjem tekstu: EPFRR), proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili drugih izvora, moraju biti međusobno usklađene te se provode prema načelima neutralnosti i ravnopravnosti. Zakonski okvir poljoprivredne politike u RH sadržan je u Zakonu o poljoprivredi (Republika Hrvatska, 2015.a) kojim se između ostalog uređuju ciljevi i mjere poljoprivredne politike te održivi razvoj poljoprivrede.

S obzirom na područje djelovanja mjere poljoprivredne politike su (sukladno ranije navedenom Zakonu o poljoprivredi):

- mjere tržišno-cjenovne politike,
- mjere politike ruralnog razvoja i
- mjere zemljišne politike.

U ovoj Disertaciji koristiti će se terminologija *mjera zemljišne politike* koje su sastavni dio mjera poljoprivredne politike. One u ovoj Disertaciji obuhvaćaju mjere raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem, provedbu komasacije i ostale mjere kojima se utječe na očuvanje zemljišta kao jednog od temeljnih proizvodnih potencijala poljoprivredne proizvodnje sukladno propisanim odredbama Zakona o poljoprivredi. Prema Grahovac 2007 zemljišna politika se može, najkraće, definirati kao dio poljoprivredne politike koji se odnosi na poljoprivredno zemljište. Ona primarno obuhvaća: vlasništvo na poljoprivrednom zemljištu, veličinu posjeda, posjedovnu strukturu, uređenje zemljišta i drugo.

Mjere zemljišne politike su skup mjera kojima se utječe na racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem kao dobrom od interesa za RH sukladno važećim propisima, uz sustavnu i učinkovitu zaštitu okoliša. Imaju svrhu promoviranja učinkovite upotrebe zemljišta unutar postojećih obrazaca. Moraju biti uglavnom nadzorne, administrativne i kontrolne naravi te njihov glavni cilj mora biti razvoj zemljišta stvaranjem znatnih investicija u zemljište i/ili mijenjajući postojeću upotrebu zemljišta.

Zemljišna politika RH može se sagledati u tri glavna aspekta kroz dualno vlasništvo (privatno i državno) poljoprivrednog zemljišta:

1. Dodjela prava korištenja i prodaja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države - obuhvaća raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem radi obavljanja poljoprivredne djelatnosti,
2. Unaprjeđivanje gospodarenja poljoprivrednim zemljištem - obuhvaća radnje oko grupiranja zemljišta poljoprivrednih gospodarstava u veće i pravilnije čestice uz izgradnju prometnica, hidrotehničkih, hidromelioracijskih i agromelioracijskih zahvata oko uređenja tala.
3. Zaštita poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja - obuhvaća registriranje, sprječavanje i saniranje oštećenja poljoprivrednih tala nastalih onečišćenjem, radi omogućavanja proizvodnje zdrave hrane i zaštite okoliša.

Zakonska regulativa koja pobliže uređuje pitanje zemljišne politike je Zakon o poljoprivrednom zemljištu² kojim se između ostalog uređuje održavanje i zaštita poljoprivrednog zemljišta, korištenje poljoprivrednog zemljišta, promjena namjene poljoprivrednog zemljišta i raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH.

Problematika državnog poljoprivrednog zemljišta godinama je bila vezana uz nepoznavanje ukupne površine državnog poljoprivrednog zemljišta i raspolaganje tim zemljištem. Ukupna površina državnog poljoprivrednog zemljišta utvrđena je u 2014.g. i iznosila je u trenutku uspostave baze podataka državnog poljoprivrednog zemljišta³ 738.126 ha. Baza je uspostavljena na temelju službenih katastarskih podataka kojima raspolaže Državna geodetska uprava.

Do uspostave baze podataka nije bilo jednoznačnih podataka o površini državnog poljoprivrednog zemljišta odnosno postojalo je više izvora podataka o površini državnog poljoprivrednog zemljišta ali niti jedan nije bio služben. Ministarstvo poljoprivrede raspolagalo je podacima o 552.504,04 ha državnog poljoprivrednog zemljišta prema dostavljenim podacima od JLS dok je Državni zavod za statistiku raspolagao podacima da se prema Statističkom ljetopisu objavljenom 2005. godine koristi 703.461,00 ha državnog poljoprivrednog zemljišta. Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem provodi se sukladno Zakonu o poljoprivrednom zemljištu i dugi niz godina bilo je u nadležnosti JLS.

² Prvi Zakon o poljoprivrednom zemljištu u neovisnoj Republici Hrvatskoj stupio je na snagu 24.07.1991.g.

³ 30.06.2014.g

Od 2013.g. raspolaganje ovim zemljištem u nadležnosti je Agencije za poljoprivredno zemljište i tek tada počinje sistematično prikupljanje podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu, a vezano uz to i uspostava baze podataka državnog poljoprivrednog zemljišta.

Problematika privatnog poljoprivrednog zemljišta vezana je za ukupnu površinu privatnog poljoprivrednog zemljišta i za obradivo poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu koje nije obrađeno u prethodnom vegetativnom periodu (ili višegodišnja neobrađenost).

Ukupna površina privatnog poljoprivrednog zemljišta još je uvijek nepoznanica u RH. Moguće je jedino iz podataka LPIS-a i Državnog zavoda za statistiku dobiti podatke o korištenoj poljoprivrednoj površini koja se nalazi u privatnom vlasništvu. Vezano za poljoprivredno zemljište koji nije obrađeno zakonodavac je od 1993.-2008.g. pokušavao naći odgovarajuća zakonska rješenja za rješavanje ovog problema. Smisao tih zakonskih odredbi bilo je stavljanje u gospodarsku funkciju zemljište koje nije obrađeno. To bi se postiglo kroz davanje na iskorištavanje ili zakup fizičkoj ili pravnoj osobi uz naknadu tržišne vrijednosti ili zakupnine vlasniku zemljišta, najviše na rok od 3 godine ili ako je obraslost višeg raslinja tada na rok od 10 godina. Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske od 30. ožujka 2011. godine ukinute su odredbe koje su se odnosile na mogućnost raspolaganja obradivim, ali neobrađenim poljoprivrednim zemljištem u privatnom vlasništvu, odredbe koje su se odnosile na plaćanje naknade kod prenamjene poljoprivrednog zemljišta u građevinsko zemljište, kao i cijelo poglavlje Zakona kojima su propisana pravila raspolaganja privatnim poljoprivrednim zemljištem. Ustavni sud je ocijenio da je tim odredbama došlo do povrede prava vlasništva u smislu odredbe čl. 48. Ustava. U takvoj situaciji zakonodavac se odlučio za donošenje novog Zakona u 2013.g.

3.1 Zakonska regulativa u Republici Hrvatskoj

U ovom poglavlju opisati će se zakonska regulativa i strateški dokumenti u RH koji uređuju područje zemljišne politike.

3.1.1 *Strateški dokumenti*

RH je nakon osamostaljenja prvi dokument o poljoprivrednoj politici, a time i zemljišnoj politici, donijela 1995.g. pod nazivom *Strategija razvitka hrvatske poljoprivrede*. Prema (Žimbrek i dr. 2001; Franići i dr. 2003) strategijom se formalno postavljaju ciljevi budućega razvitka, koji više nisu usmjereni na promicanje poljoprivrede kao djelatnosti, nego se šire na cijeli ruralni prostor. Osamostaljenjem RH započinje i proces prilagodbe domaće poljoprivredne politike novim okolnostima. Sa stajališta ruralnog razvitka, sredinom 1990-ih se počinje stvarati dobra zakonska podloga kojom se uređuje zaštita i raspolaganje resursima u poljoprivrednom sektoru (Franić, 2006).

Nakon Strategije iz 1995. uslijedila je u 2001.g. *Strategija gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države* (Republika Hrvatska, 2001). Ona ukazuje na potrebu posvećivanja posebne pozornosti gospodarenju temeljnim resursom poljoprivredne proizvodnje – poljoprivrednim zemljištem s obzirom da je nepovoljna agrarna struktura osnovna prepreka društveno-gospodarske učinkovitosti poljoprivrednog sektora. Premda naslov Strategije upućuje na razmatranje problematike gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, ovaj dokument razmatra problematiku gospodarenja sveukupnog poljoprivrednog zemljišta u RH. Strategija ukazuje na osnovna načela raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem i zaštite poljoprivrednog zemljišta. Strategijom su propisani i rokovi, kao primjerice u vremenu od 6 mjeseci jedinice lokalne samouprave dužne su načiniti inventarizaciju poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države po načelima vlasništva, katastarskih kultura i proizvodnoj strukturi; u vremenu od najduže 6 mjeseci jedinice lokalne samouprave dužne su donijeti programe gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države.

U 2002.g. izrađena je *Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske* (Republika Hrvatska, 2002) kojom se ciljevi poljoprivrednog razvoja proširuju na cjelokupni ruralni prostor, sukladno odrednicama ZPP EU, a seoski razvitak i zaštita prirode i okoliša postaju jedan od strateških prioriteta (Franić, 2006.). U ovom dokumentu, premda ključan čimbenik ukupne strukturne politike, zbog značenja i težine problema, zemljišna politika predstavlja zasebnu cjelinu kojom se utječe na racionalno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem uz sustavnu zaštitu okoliša. Ona prije svega govori o nužnoj uspostavi integriranog sustava katastarske ubilježbe i zemljišnih knjiga radi raščišćavanja vlasničkih i posjedovnih odnosa. O potrebi usklađivanja informacije katastra i zemljišnih knjiga, informatizacija svih podataka i ustanovljavanja središnje upisnice (registra) tih informacija, kao i poboljšanja učinkovitost

uprave gospodarenjem poljoprivrednog zemljišta i postupaka. Dokumentom se navodi da rješavanje problema u svezi privatizacije zemljišta u vlasništvu države kao i denacionalizacije (uz male prosječne veličine obiteljskog poljoprivrednog gospodarstava i zaštite poljoprivrednog zemljišta) traži širu i bržu akciju različitih institucija državne uprave i gospodarskih subjekata te bržu provedbu Zakona o poljoprivrednom zemljištu, uz učinkovitu upravu i nadzor u provođenju. Naravno, tu je i pitanje uređenja (ne) plaćanja zakupa postojećih korisnika državnog zemljišta, ali i podržavljenog zemljišta bivših društvenih kombinata. Pitanje okrupnjavanja poljoprivrednih zemljišnih čestica, sa svrhom uštede u proizvodnim troškovima, tehnički se treba riješiti mjerama okrupnjavanja (komasacija i arondacija), koje predstavljaju vrlo skupi postupak, a također i dugotrajni postupak, jer se, uz rješavanje i uređenje vlasničkih odnosa – u čestom slučaju zamjene zemljišta između zemljovlasnika – tu uključuju i znatni melioracijski i infrastrukturni zahvati (kanalska i putna mreža). Okrupnjavanje zemljišnih čestica poljoprivrednog zemljišta, treba biti praćeno s agrarno-političkim mjerama potpore gospodarskom napretku poljoprivrede. S tim u vezi navodi se da je nužno provesti preinaku postojeće legislative glede nasljeđivanja kako bi se zaustavio proces daljnjeg usitnjavanja poljoprivrednih imanja i osnažilo okrupnjavanje proizvodnih površina. Sve to je preduvjet za funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem kako je zaključeno u strategiji.

U 2003.g. izrađen je *Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja* (URL 1) te u 2008.g. *Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008. – 2013.* (URL 1). Ova Strategija donošena je na 23. sjednici Vlade RH 21.05.2008.g., u procesu integracije s EU. U tom pretpristupnom razdoblju pružaju se mogućnosti korištenja pretpristupnih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj, a Republika Hrvatska stječe neophodno iskustvo kroz pripremu programa za poljoprivredu i ruralni razvoj koji sadrže načela programiranja mjera ruralnog razvoja, njihove provedbe, praćenja, kontrole i ocjene, koja su važeća i za trenutne zemlje članice. U tom kontekstu, donošenje Strategije ruralnog razvoja bio je važan događaj u tom procesu, koji je istican i od strane Europske unije kao prioritet. Strategija ukazuje da se ekonomski razvoj ruralnih područja ne može ostvariti usredotočenjem samo na poljoprivredni, šumarski ili ribarski sektor, odnosno ne smije se zanemariti sredina u kojoj se takva proizvodnja odvija.

U fazi pripreme za projekt uspostave LPIS-a u RH, 2003. izrađena je studija Utjecaj Zajedničke poljoprivredne politike na hrvatsku poljoprivredu (Haynes, 2004). Izrada studije bila je financirana iz pretpristupnog fonda CARDS EU, s ciljem jačanje kapaciteta tadašnjeg

Ministarstva poljoprivrede na području ZPP-a. U studiji je istaknuto da će ključna riječ u pripremama za okolnosti tržišta u EU biti konkurentnost. Prema studiji Hrvatsku očekuje uređivanje u mnogim područjima - tržištu zemljišta i kapitala, strukturi gospodarstava, standardima kakvoće, obrazovanja. Nadalje, reforme Zajedničke poljoprivredne politike, a time i reforme hrvatske poljoprivredne politike u potpunosti mijenjaju poznate sustave potpore poljoprivrednicima. Studija upozorava kako Hrvatska treba u potpunosti razumjeti ova kretanja, tako da njezina politika u predpristupnom razdoblju ne umanjuje njezine potencijalne koristi kao zemlje članice.

Program okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj 2009.-2021. donešen je na 67. sjednici Vlade Republike Hrvatske. Program je strateški dokument koji se sastoji od tri poglavlja: analiza stanja, plan okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta za razdoblje od 2009. do 2021. i zaključak. Analiza stanja sadrži pregled povijesnog naslijeđa, analizu strukture poljoprivrednih posjeda (prema podacima Upisnika poljoprivrednih gospodarstava), analizu prometa poljoprivrednim zemljištem (prema podacima Porezne uprave Ministarstva financija), podatke o površinama zapuštenog poljoprivrednog zemljišta (prema razlici podataka Statističkog ljetopisa i Upisnika poljoprivrednih gospodarstava), pregled stanja zemljišno-knjižnih i katastarskih evidencija, pregled aktivnosti MPRRR koje su usmjerene na okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, te SWOT analizu okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta. Plan okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta za razdoblje od 2009. do 2021. sadrži ciljeve zemljišne politike u razdoblju od 2009. do 2021., aktivnosti i mjere koje Vlada Republike Hrvatske treba poduzeti u razdoblju od 2009. do 2021. kako bi se ostvarili ciljevi zemljišne politike te modele financiranja provedbe predmetnih aktivnosti.

Reforma sustava hrvatske poljoprivredne potpore u razdoblju 2010. – 2013. godine - Konceptualni okvir za poljoprivrednu politiku u pretpristupnom razdoblju (URL 2) daje širi konceptualni okvir unutar kojeg se treba provesti nastavak reforme politike izravnih plaćanja, a što uključuje između ostalog i slijedeće sastavnice: konsolidacija poljoprivrednog proračuna, progresivni rast udjela proizvodno nevezanih izravnih plaćanja u skladu s pravilima EU, smanjenje broja stavaka s proizvodnom potporom, utvrđivanje sektorskih maksimuma proizvodno vezane i ukupne potpore, primjena LPIS-a u obradi zahtjeva za izravna plaćanja za 2011. kao i nekih elemenata višestruke sukladnosti.

3.1.2 *Zakon o poljoprivrednom zemljištu*

Prvi Zakon o poljoprivrednom zemljištu (u daljnjem tekstu: Zakon) u samostalnoj Republici Hrvatskoj stupio je na snagu 24.07.1991.g. (Republika Hrvatska, 1991.). Ovim Zakonom po prvi puta se uređuje pitanje vlasničkih prava Republike Hrvatske na poljoprivrednom zemljištu u bivšem društvenom vlasništvu na teritoriju Republike Hrvatske na način da nositelj vlasničkih prava postaje Republika Hrvatska. U vrijeme pisanja ove Disertacije⁴ na snazi je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu koji je stupio na snagu 01.05.2015. Između ta dva Zakona, u razdoblju od 24 godine, Zakon o poljoprivrednom zemljištu izmijenjen je 13 puta. Izmjene Zakona o poljoprivrednom zemljištu po godinama i značajkama prikazane su u prilogu 1.

Izmjene Zakona u 24 godine odnosile su se u najvećoj mjeri na načine raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem, razine odlučivanja o raspolaganju te na preraspodjelu naknade od raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem (ne primjer: prihod od prodaje ili prihod od zakupa). U svim izmjenama Zakona jasno su vidljive:

- političke odluke: kroz socijalne mjere u postupcima raspolaganja, preraspodjelu sredstava, razine odlučivanja o raspolaganju, prioritetne skupine (branitelji ili obiteljskih gospodarstava), prioritetne koncesije i slično,
- stručne odluke: kroz oblike raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem (zakup ili prodaja) i njihovo vremensko trajanje.

Sve izmjene Zakona o poljoprivrednom zemljištu mogu se grupirati u četiri vremenska razdoblja kroz koje su vidljive razine odlučivanja, političke i stručne odluke:

1. *Razdoblje od 1991.-2001. g.* u kojem je bilo 7 izmjena Zakona. Pored promjene nositelja prava na poljoprivrednom zemljištu sa društvenog na državno najvažnije je izdvojiti da nije propisano programsko raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem. Općina je dužna voditi evidenciju o poljoprivrednom zemljištu i to osobito o promjeni površine, katastarske kulture, vrijednosnim (bonitetnim) klasama, komasiranim i melioriranim površinama, te posjedovnoj strukturi vlasnika i ovlaštenika. Nije bila dužna voditi niti donositi plan ili program raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem.

⁴ studeni 2015.

Raspodjela prihoda se proteže od prihoda samo državnog proračuna do preraspodjela državnog, županijskog, općinskog proračuna (1994.: 50%, 35%, 15%; 1995.: 33%, 33%, 34% ; 1999.: 0%, 50%, 50%).

Preferirana skupina: zakon iz 1993.g. uvodi po prvi puta služnost plodouživanja državnog zemljišta bez naknade, na vrijeme do 30 godina u korist socijalno ugroženih sudionika domovinskog rata, pod uvjetom da su državljani RH. Zakonom iz 1998. g. uvodi se prednost hrvatskim braniteljima u natječajnom postupku za prodaju, odnosno zakup.

Oblici raspolaganja: plodouživanje, koncesija, prodaja i zakup; vremensko razdoblje od 3-40 godina.

2. *Razdoblje od 2001.-2008.* u kojem su bile 4 izmjene Zakona. Najvažnija izmjena je uvođenje Programa raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem (u daljnjem tekstu: Program) kojeg donose jedinice lokalne samouprave za svoje područje. Prihodi od raspolaganja su na preraspodjeli državnog, županijskog i općinskog proračuna (25%, 25%, 50%). Po prvi puta uvodi se evidencija naplate zakupnine i ograničavanje maksimalne površine koja se može dati u zakup pojedinoj pravnoj ili fizičkoj osobi.

Preferirana skupina: prava prvenstva se mijenjaju u korist suvlasnika zemljišta i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Izmjenama u 2002.g. propisuje se prioriteta koncesija za pravne sljedbenike prijašnjih društveno-pravnih osoba na njihov zahtjev uz rok izvršenja.

Oblici raspolaganja: prioriteta raspolaganje je putem prodaje; raspolaganje preko zakupa od 10-50 godina i koncesija od 10-40 godina.

3. *Razdoblje od 2008.-2013.* u kojem su bile 2 izmjena Zakona. Zakonom iz 2008. uvedene su bitne promjene u način raspolaganja poljoprivrednim zemljištem. Uspostava Agencije za poljoprivredno zemljište kao centralnog mjesta za raspolaganje poljoprivrednim zemljištem najveća je promjena u raspolaganju kao i raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem. Raspisivanje javnih natječaja i dalje je u nadležnosti JLS sa maksimumom površina za zakup i prodaju, zakup na 20 godina, dugogodišnji zakup na 50 godina. Prihodi od raspolaganja su na preraspodjeli državnog, županijskog i općinskog proračuna (25%, 25%, 50%).

Preferirana skupina: nositelji obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji ostvaruju prava iz radnog odnosa radom u poljoprivredi na vlastitom gospodarstvu, dosadašnji zakupci, dosadašnji posjednici, pravne i fizičke osobe.

Oblici raspolaganja: uz propisani maksimumom površina koji se dozvoljava za zakup i prodaju, raspolaganje preko zakupa na 20 godina i dugogodišnji zakup na 50 godina.

4. *Razdoblje od 2013.-2015.* u kojem je bila jedna izmjena Zakona. Zakonom iz 2013. propisano je raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u nadležnosti Agencije za poljoprivredno zemljište te JLS više ne raspolažu državnim poljoprivrednim zemljištem. Ukida se donošenje Programa raspolaganja. Propisana je uspostava informacijskog sustava. Prihodi od raspolaganja su na preraspodjeli državnog, županijskog i općinskog proračuna (25%, 10%, 65%).

Preferirana skupina: nema. Uvođenje postupka bodovanja i gospodarskih programa na javnim pozivima te nema ograničenja površine za pojedinog zakupca.

Oblici raspolaganja: zakup i zakup ribnjaka na 50 godina, privremeno korištenje, davanje u zakup bez javnog poziva, prodaja (ograničeni uvjeti), te zamjena.

U navednim zakonskim rješenjima nije vidljiva jasna strategija poljoprivrede RH iz razloga što su zakonska rješenja, kroz promatrano razdoblje, mijenjala prioritetne skupine kod raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem kao i oblik raspolaganja. To je vidljivo i iz podataka koji su prikazani u poglavlju 5 koji potvrđuju da iako je u razdoblju 2001.-2008.g. bilo prioritarno raspolaganje državnim zemljištem putem prodaje⁵ postotak prodanog državnog zemljišta je 11,35% od sveukupnih raspolaganih površina kroz sve oblike raspolaganja.

3.1.3 Zakon o komasaciji poljoprivrednog zemljišta

U RH prevladavaju mali i usitnjeni posjedi poljoprivrednog zemljišta, koji ne pružaju zadovoljavajuće uvjete za uspješnu i rentabilnu poljoprivrednu proizvodnju. Prema Ivković i suradnici. 2010. to je jedan od glavnih uzroka nerentabilnosti poljoprivredne proizvodnje.

Prema podacima Agencije za plaćenje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: APPRRR)⁶ odnos broja poljoprivrednih gospodarstava (u daljnjem tekstu: PG), površina i broja parcela nalazi se u tablici 3.1. U 2013.g. postoji 149.541 PG koje koristi 1.017.793,48 ha poljoprivrednih površina na 1.313.010 katastarskih čestica. U 2014. postoji 149.873 PG koji

⁵ U prilog tome izdana su i Mjerila i uvjeti za provedbu privatizacije poljoprivrednog zemljišta (NN 13/2002)

⁶ Podaci preuzeti od Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na dan 30.09.2015.

koriste 1.011.084 ha poljoprivrednih površina na 1.315.863 katastarskih čestica. Na dan 30.09.2015. postoji 150.050 PG koji koriste 1.096.926,00 ha poljoprivrednih površina na 1.289.192 katastarskih čestica.

Tablica 3.1.: Broj poljoprivrednih gospodarstava, parcela i površina u 2013., 2014. i 2015.g.

Godina	Broj PG	Broj k.č.	Površina
			(ha)
2013.	149.541	1.313.010	1.017.793,48
2014.	149.873	1.315.863	1.022.083,93
30.09.2015.	150.050	1.289.192	1.096.926,00

Izvor: APPRRR

U tablici 3.2 prikazani su podaci broja PG, korišteno zemljište i broj katastarskih čestica po razredima korištenog zemljišta ukupno za RH. Prema podacima u tablici 3.2. vidljivo je da u 2013.g. najviše PG koristi površine u razredu od 1-3 ha i to 49.654 PG sveukupno koristi 92.887 ha na 342.200 katastarskih čestica. U razredu manje od 1 ha 39.316 PG koristi sveukupno 17.209 ha na 121.421 katastarsku česticu. Dok samo 7 PG u razredu više od 3.000 ha koristi 60.529 ha na 2.914 katastarskih čestica.

Tablica 3.2: Podaci broja PG, korištenog zemljište i broj katastarskih čestica po razredima korištenog zemljišta ukupno za RH

Godina		Razredi		
		(ha)	(ha)	(ha)
		<1	≤1 i <3	≥3000
2013.	Površina (ha)	17.209,11	92.886,93	60.528,91
	Broj PG	39.316,00	49.654,00	7
	Parcela	121.421,00	342.200,00	2.914,00
2014.	Površina (ha)	18.624,29	96.287,41	62.914,52
	Broj PG	43.219,00	51.666,00	8
	Broj parcela	128.598,00	350.440,00	2.554,00
30.09.2015.	Površina (ha)	16.628,53	94.388,90	60.355,25
	Broj PG	38.520,00	50.774,00	7
	Broj parcela	100.294,00	324.125,00	2.920,00

Izvor: APPRRR

U 2014.g. najviše PG koristi površine u razredu od 1-3 ha i to 51.666 PG sveukupno koristi 96.287,41 ha na 350.440 katastarskih čestica. U razredu manje od 1 ha 43.219 PG koristi sveukupno 18.624,29 ha na 128.598 katastarskih čestica. Dok samo 8 PG u razredu više od 3.000 ha koristi 62.914,523 ha na 2.554 katastarskih čestica. Na dan 30.09.2015. najviše PG koristi površine u razredu od 1-3 ha i to 51.666 PG sveukupno koristi 96.287,41 ha na 350.440 katastarskih čestica. U razredu manje od 1 ha 43.219 PG koristi sveukupno 18.624,29 ha na 128.598 katastarskih čestica. Dok samo 8 PG u razredu više od 3.000 ha koristi 62.914,523 ha na 2.554 katastarskih čestica.

Zbog gore navedenih podataka Vlada RH je predložila Saboru RH izglasavanje novog Zakona o komasaciji poljoprivrednog zemljišta nakon 24 godine. Zakon je objavljen u Narodnim novinama br. 51/15. Prema prvom prijedlogu zakonodavca komasacijom treba biti obuhvaćeno oko 280.000 ha poljoprivrednoga zemljišta na području Republike Hrvatske za što će trebati osigurati 840 milijuna kuna. Prioritetno u odnosu na ukupno planirane površine, komasacijom je potrebno obuhvatiti 90.000 ha, u prvom šestogodišnjem razdoblju od 2015. do 2020. godine. S obzirom da se troškovi komasacijskih operacija procjenjuju na 3.000,00 kuna po hektaru za provođenje prioriternog plana komasacije u prvom šestogodišnjem razdoblju ukupni troškovi se procjenjuju na 270 milijuna kuna, odnosno prosječno godišnje 45 milijuna kuna.

Prema ovom Zakonu komasacija poljoprivrednog zemljišta je skup administrativnih i tehničkih postupaka kojima se male i usitnjene površine poljoprivrednog zemljišta sjedinjuju u veće i uređenije, uređuju putne i kanalske mreže te sređuju stvarnopravni i drugi odnosi na zemljištu. Komasaacija se provodi radi okrupnjavanja posjeda i katastarskih čestica u veće i pravilnije, radi njihovoga ekonomičnijeg iskorištavanja, stvaranja povoljnijih uvjeta za razvoj poljoprivredne proizvodnje, radi osnivanja i izgradnje poljoprivrednih putova, vodnih građevina za melioracije te izvođenja i drugih radova na uređenju zemljišta namijenjenog poljoprivredi.

Komasacija poljoprivrednog zemljišta provodi se na temelju višegodišnjih programa, koje donosi Hrvatski sabor za razdoblje od pet godina i godišnjih programa, koje donosi Vlada Republike Hrvatske. Programima se utvrđuju u prvome redu područja na kojima će se provoditi komasaacija, izvori financiranja te rokovi za provedbu Programa. Programe izrađuje Agencija za poljoprivredno zemljište na temelju stručnih analiza o provedbi postupka komasacije. U skladu s Programima Agencija izrađuje idejne projekte komasacije za pojedinu katastarsku općinu. Sredstva potrebna za izvršenje Programa osiguravaju se u državnome proračunu Republike Hrvatske, proračunu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, iz sredstava fondova Europske unije, sredstava donacija, te drugih sredstava zainteresiranih pravnih i fizičkih osoba.

Sukladno odobrenim Programima Agencija izrađuje idejne projekte komasacije za pojedinu katastarsku općinu, kojima se pokreće postupak komasacije. Idejni projekt sadrži:

- obrazloženje gospodarske opravdanosti komasacije,
- podatke za komasacijsko područje: ime i matični broj katastarske općine, površinu, ukupni broj katastarskih čestica i njihovu prosječnu veličinu - posebno za zemljište u državnom vlasništvu, a posebno za ostalo zemljište - broj kućanstava grupiranih po veličini posjeda i prosječan broj čestica po tako grupiranim kućanstvima,
- prijedlog predviđenih radova koji će se provesti usporedno s komasacijom,
- tehnički opis predviđenih radova na vodnim građevinama za melioracije,
- procjenu utjecaja komasacije na tlo, bioraznolikost i krajobraznu raznolikost kao dijelove okoliša i mjere njihove zaštite,
- podatke o procijenjenim troškovima komasacije i troškovima za radove na vodnim građevinama za melioracije, druge građevine i uređaje te dokaz da su osigurana sredstva za podmirenje navedenih troškova sukladno dinamici izvođenja radova,

- preglednu kartu s granicom komasacijskoga područja na kojoj je prikazano postojeće stanje putne i kanalske mreže, položaj zemljišta u državnom vlasništvu te položaj ostaloga zemljišta.

3.2 Raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u EU

Poljoprivredno zemljištu u EU čini oko 47 % teritorija Europske unije. Kao i u Hrvatskoj i na razini Europske unije je prisutan trend smanjivanja ukupnog fonda poljoprivrednog zemljišta te se ono prenamjenjuje za razne druge namjene kao za stanovanje, rekreaciju, uslužne djelatnosti, građevinsko zemljište, transportnu infrastrukturu, gospodarenje otpadom i drugo (URL 3).

U svrhu provedbe Zajedničke poljoprivredne politike EU je donijela cijeli niz propisa koje obvezuju zemlje članice na provedbu određenih postupaka u gospodarenju poljoprivrednim zemljištem i upotrebu informacijskih sustava u provedbi dodjele i kontrole poljoprivrednih potpora.

Na primjeru Poljske vidljivo je da je na tržište poljoprivrednim zemljištem u tranzicijskim zemljama poslije 1989. utjecalo nekoliko faktora (Marks-Bielska, 2013):

- povijesno utemeljeni stav prema zemljištu i njegova kulturna i simbolička vrijednost,
- socijalističko naslijeđe (iako čak i za vrijeme socijalizma u Poljskoj, privatno vlasništvo je bilo široko rasprostranjeno u poljoprivredi);
- obzir prema zemljištu kao višenamjenskom dobru (faktor proizvodnje, prirodno dobro, javno dobro);
- građanski, a posebno odnos poljoprivrednika prema vlasništvu zemljišta i zakupu poljoprivrednog zemljišta;
- promjene u poljoprivredi i u vlasničkim pravima kako bi se poboljšala učinkovitost upravljanja zemljištem;
- integracija s EU i pridruživanje Zajedničkoj poljoprivrednoj politici.

Na putu prema EU, zemlje srednje i istočne Europe prolazile su kao i Hrvatska tranziciju od planske na tržišnu privredu, kako bi se stvorila nova poljoprivredna struktura koja se temelji na privatnom vlasništvu i tržišno orijentiranoj ekonomiji (Svržnjak, 2012). Većina zemalja izabrala

je povrat zadružnog poljoprivrednog zemljišta bivšim vlasnicima te prodaju državnog poljoprivrednog zemljišta. Dok se ne omogući prodaja zemljište se daje u zakup.

Prema (Giovarelli i Bledsoe, 2001) Poljska, Češka, Slovačka i Slovenija nisu nikada izvlastile cjelokupno poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu tijekom komunističke vladavine. Veći dio poljoprivrednog zemljišta imale su većinom u privatnom vlasništvu. Poljska u državnom vlasništvu ima 19%, Češka 25%, Slovačka 15%, Slovenija 40% i zemljište je dano u zakup dok se ne omogući prodaja. U Estoniji, Latviji i Litvi proces zemljišne reforme započeo je 1989.g., a njime se nastojalo ponovno uspostaviti poljoprivrednu strukturu kakva je bila i prije Drugog svjetskog rata. Zbog niza problema u postupcima povrata (nasljeđivanje, izgradnja prometnica, povlačenje zahtjeva) U Estoniji je 25 % zemljišta vraćeno prijašnjim vlasnicima dok je 30% zemljišta neobrađeno. Danas se preferira dugoročni zakup dok se ne omogući prodaja zemljišta.

3.3 Zajednička poljoprivredna politika EU

Poljoprivreda je od samog osnutka Europske ekonomske zajednice (u daljnjem tekstu: EEZ) bila jedna od glavnih tema kao i jedna od glavnih točaka Rimskog ugovora iz 1957. godine (URL 4). Takav naglasak na poljoprivredu stavljen je zbog sjećanja na nestašice hrane i poljoprivrednih zaliha u Europi nakon Drugoga svjetskog rata. EEZ člankom 39. Rimskog ugovora po prvi puta definira ciljeve ZPP-a i to:

- podizanje poljoprivredne produktivnosti promicanjem tehničkog napretka, racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje i optimalnog korištenja proizvodnih faktora, posebno radne snage,
- osiguranje životnog standarda za poljoprivrednu populaciju, osobito podizanje primanja osoba koje se osobno bave poljoprivredom,
- stabilizacija tržišta,
- sigurnost opskrbe tržišta, i
- osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.

Na Konferenciji u Stresi (Italija) 1958. godine (URL 5) utvrđeni su temelji ZPP-a koji su se počeli primjenjivati 1962. godine:

1. *Jedinstveno tržište* - ima dva značenja:

- primjenu (na poljoprivredne proizvode) pravila o slobodnom prometu robe između država članica,
- određivanje zajedničkih cijena i pomoći, bez obzira na sjedište ekonomskog subjekta. Korektna primjena tog načela zahtijeva zajedničko reguliranje cijena, isplaćivanja pomoći i pravila konkurencije, harmonizaciju propisa o zdravstvenom osiguranju i administrativnim postupcima, kao i zajedničku vanjskotrgovinsku politiku.

2. *Prednost Unije* - osiguravaju se aktivnosti na dva stupnja:

- davanje prednosti poljoprivrednim proizvodima iz Unije pred uvoznim proizvodima,
- zaštita unutarnjeg tržišta od poremećaja izazvanih nekontroliranim uvozom poljoprivrednih proizvoda niskih cijena, kao i od poremećaja na svjetskom tržištu.

3. *Financijska solidarnost* - troškovi koji proizlaze iz primjene ZPP moraju biti podijeljeni među svim zemljama članicama, bez obzira na njihov nacionalni interes.

Kroz deset godina provođenja ZPP je uspjela postići ciljeve koji su joj postavljeni: povećana proizvodnja i podignuta produktivnost, stabilizirano unutarnje tržište i osigurana distribucija do potrošača, te poboljšana zaštita proizvođača od previranja na svjetskom tržištu.

Usporedno s pozitivnim, pojavile su se i negativne posljedice. Prije svega, proizvodnja je uvelike premašila potrebe unutarnjeg tržišta stvarajući goleme robne viškove, pa su izdvajanja za potporu poljoprivredi eksponencijalno rasla. Odgovor ZPP na nastalu situaciju bio je dvojak. Učestalom primjenom izvoznih subvencija nastojalo se spriječiti rušenje cijena poljoprivrednih proizvoda na zasićenom tržištu EEZ i smanjiti njihove nagomilane zalihe. Istodobno, počele su se postupno smanjivati zajamčene (intervencijske) cijene i utvrđivati proizvodne kvote u pokušaju da se ograniči proizvodnja, a time i proračunski izdaci za poljoprivredu. Međutim, ove mjere nisu mogle dugoročno riješiti postojeće probleme te su tih godina započele ozbiljne rasprave o reformi ZPP.

Danas, ZPP je skup mjera i programa potpora poljoprivredi u EU, kojima se regulira proizvodnja i prodaja poljoprivrednih proizvoda u EU. Financira se iz sredstava Europskoga fonda za jamstva u poljoprivredi (u daljnjem tekstu: EAGGF) i Europskog poljoprivrednog

fonda za Ruralni razvoj (u daljnjem tekstu: EAFRD) koji financira programe ruralnog razvoja u državama članicama. ZPP je u svojih pedeset godina postojanja doživjela brojne transformacije, a po opsegu pravne stečevine i izdvajanjima iz EU proračuna (42% u razdoblju 2007. – 2013.) može se reći da spada u najsloženije EU zajedničke politike (Jurišić, 2014).

Osnovni pravni temelj ZPP-a u proračunskom razdoblju EU 2007.-2013. čini Uredba Vijeća 1290/2005 (URL 7), prema kojoj se ZPP sastoji od dva „stupa“ od prilike iste važnosti – prvi stup - tržišni i drugi stup - strukturni stup. U daljnjem razvitku prevladavao je ovaj prvi tj. je tržišna politika, preuzevši glavni dio troškova ZPP-a.

Prvi stup ZPP-a financira se sredstvima Europskog poljoprivrednog jamstvenog fonda (u daljnjem tekstu: EAGF), a obuhvaća:

- izravnu potporu poljoprivrednicima po površini (hektaru) uz prava na plaćanja i posebna plaćanja i
- tržišnu potporu, koju čine mjere zajedničke organizacije tržišta.

S obzirom da se sredstva EAGF i EAFRD koriste po principu tzv. zajedničkog ili podijeljenog upravljanja, zemlje članice moraju imati funkcionalne i akreditirane agencije za plaćanja u poljoprivredi, koje vrše isplate krajnjim korisnicima pod točno utvrđenim i kontroliranim uvjetima.

Drugi stup ZPP-a financira se sredstvima EAFRD-a, a predstavlja potporu za provedbu aktivnosti iz programa ruralnog razvoja. Čine ga mjere ruralnog razvoja, čiji je pravni temelj za Programsko razdoblje EU 2007. - 2013. Uredba Vijeća 1698/2005. Ove mjere funkcioniraju na principu sufinanciranja projekata u ruralnim sredinama: jedan dio iznosa projekta financira se sredstvima Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (u daljnjem tekstu: EPFRR), jedan dio sredstvima nacionalnog proračuna države članice, a jedan dio financira sam korisnik potpore.

Sve zemlje članice bile su obavezne pripremiti Program ruralnog razvoja (jedan ili više regionalnih programa), koji odobrava Europska komisija. Programom se definiraju mjere ruralnog razvoja, kriteriji za odobravanje projekata i drugi značajni provedbeni detalji. Sukladno podacima iz „EU Rural Review“, br. 13, u Programskom razdoblju 2007.-2013. ukupno je u provedbi 88 programa ruralnog razvoja u 27 država članica. Proračun EPFRR za te programe u navedenom razdoblju iznosi 96,2 milijarde eura (po cijenama iz 2011.).

3.3.1 Povijest zajedničke poljoprivredne politike u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska (u daljnjem tekstu: RH) podnijela je 21. veljače 2003. godine zahtjev za članstvo u EU, čime je započeo višegodišnji proces priprema i pregovora o pristupanju Europskoj uniji. Nakon razmatranja podnesenog zahtjeva za članstvo i dodatnih dostavljenih informacija, EU je 18. lipnja 2004. godine dodijelila Hrvatskoj status kandidata, čime je Hrvatska stekla pravo na korištenje sredstava iz programa pred pristupne pomoći EU. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja⁷ određeno je nositeljem za poglavlje 11 – poljoprivreda i ruralni razvoj, poglavlje 12 – sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor te poglavlje 13 – ribarstvo.

Prvu fazu u pregovorima u poglavlju 11. (poljoprivreda i ruralni razvoj) obuhvaćao je analitički pregled usklađenosti (engl. *screening*), koji je trajao od prosinca 2005. godine do veljače 2006. godine. EK objavila je 17. srpnja 2006. godine izvješće o rezultatima analitičkog pregleda (URL 8), temeljem kojeg je 9. studenog 2006. godine Vijeće EU donijelo odluku da RH kao uvjet za početak pregovora u poglavlju 11. (mjerilo za otvaranje poglavlja) treba izraditi strategiju unaprjeđenja poljoprivredne statistike. Ovu strategiju Vlada RH usvojila je na sjednici održanoj 10. listopada 2007. godine, a Europska unija potvrdila je 2. travnja 2008. godine da je ispunjeno mjerilo za otvaranje poglavlja 11. Uslijedilo je usvajanje pregovaračke pozicije RH za poglavlje 11., 4. rujna 2008. (URL 9). Sam početak pregovora bio je zbog slovenske blokade odgođen do 2. listopada 2009., kada je Europska unija usvojila svoje pregovaračko stajalište za poglavlje 11. Tom prilikom objavljeno je i da RH mora ispuniti tri mjerila za zatvaranje poglavlja 11.:

- donošenje plana provedbe za uspostavljanje IAKS-a koji će biti u potpunosti u funkciji s datumom pristupanja te postizanje dostatnog napretka prema uspostavi IAKS-a, uključujući uspostavu LPIS-a;
- donošenje plana provedbe za uspostavljanje Agencije za plaćanje koja će biti u potpunosti u funkciji s datumom pristupanja te postizanje dostatnog napretka prema uspostavljanju ove Agencije za plaćanje;
- donošenje plana provedbe za primjenu odredbi zajedničkog uređenja tržišta EU u sektorima šećera, voća i povrća te mlijeka, kao i postizanje dostatnog napretka u usklađivanju s EU propisima o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda.

⁷ Nazivi resornog ministarstva mijenjali su se kroz godine: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva (2003-2007), Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (2008-2011), Ministarstvo poljoprivrede (2012-).

Navedena mjerila ispunjena su usvajanjem odgovarajućih strateških dokumenata na sjednicama Vlade RH održanima 11. i 19. veljače 2010. godine. Pregovori između predstavnika RH i EK obuhvatili su sve zahtjeve iz hrvatske pregovaračke pozicije za poglavlje 11., od kojih su najvažniji bili:

- definiranje elemenata za izračun financijske omotnice (statistička baza poljoprivredne proizvodnje i resursa, određivanje referentnog razdoblja, utvrđivanje broja krava dojlja te ovaca i koza),
- uvjeti isplate izravnih plaćanja hrvatskim poljoprivrednicima iz EU proračuna nakon pristupanja EU (duljina prijelaznog razdoblja, odnosno postotak sufinanciranja iz EU i RH proračuna; mogućnost korištenja sredstava II. stupa za izravna plaćanja, mogućnost financiranja pojedinih mjera iz nacionalnog proračuna nakon pristupanja),
- utvrđivanje financijske omotnice za minirano zemljište (određivanje referentnog razdoblja i površina, postojanje odgovarajućih službenih baza podataka),
- utvrđivanje financijske omotnice za sektor vinarstva,
- određivanje kvota u sektorima mlijeka i šećera.

3.3.2 Integrirani administrativni i kontrolni sustav - IAKS

Preduvjet za provedbu izravnih plaćanja poljoprivrednicima u sklopu ZPP-a (koje provodi APPRRR u svakoj od država članica) je uspostava Integriranog administrativnog i kontrolnog sustava – IAKS (engl. *Integrated Administration and Control System*) kroz koji se prikupljaju, kontroliraju i obrađuju zahtjevi za izravnim plaćanjem, te isplaćuju poljoprivrednici. IAKS se sastoji od nekoliko komponenti odnosno sustav (Zekušić, 2011):

- geoinformacijski modul pod nazivom Sustav za identifikaciju zemljišnih parcela – LPIS
- sustav identifikacije prava na plaćanje,
- registar zahtjeva za plaćanjem,
- sustav za kontrolu,
- sustav za evidenciju poljoprivrednika.

Svi navedeni sustavi, osim LPIS-a, su alfanumeričke baze podataka. Zahtjevi za plaćanjem se uvijek odnose na poljoprivrednu parcelu koja je prema zakonodavstvu EU, neprekinuta

površina zemljišta koju je prijavio jedan poljoprivrednik i na kojoj se uzgaja samo jedna skupina usjeva (The Commission of the European Communities, 2009.a).

Od 1. siječnja 2005. u svim zemljama članicama sukladno Uredbi Vijeća br. 1782/03, LPIS je ustrojen kao geoinformacijski sustav koji se bazira na prostornim podacima dobivenim iz ortofotokarata, topografskih karata ili katastarskih planova (Zekušić, 2011). Osnovne funkcije LPIS-a su, identifikacija poljoprivrednih parcela, određivanje površine za koju se potpora može isplatiti i izrada kartografskog prikaza koji je sastavni dio zahtjeva za plaćanjem. LPIS treba omogućiti nesmetanu interoperabilnost s ostalim sustavima IAKS-a radi kontrole i identifikacije nositelja prava, provođenje kontrole višestruke sukladnosti i provođenje terenske kontrole zaprimljenih zahtjeva (Sagris i Devos, 2008). Sukladno Uredbi Komisije (EZ) br. 1122/2009 sustav za identifikaciju poljoprivrednih parcela u skladu s člankom 17. Uredbe (EZ) br. 73/2009 djeluje na razini referentnih parcela poput katastarske parcele ili proizvodne cjeline, čime se osigurava jedinstvena identifikacija svake parcele. Za svaku parcelu određuje se najveća prihvatljiva površina u skladu s programom jedinstvenih plaćanja po površini. Prostorni podaci LPIS-a moraju se voditi u službenom koordinatnom sustavu.

Od prostornih podataka u LPIS-u digitalne ortofoto karte (u daljnjem tekstu: DOF) služe kao podloga za interpretaciju i određivanje površina poljoprivrednog zemljišta poljoprivrednih gospodarstava. Podaci digitalnih katastarskih planova (u daljnjem tekstu: DKP) služe kao kontrolni podaci kod interpretacije zemljišta na DOF-ovima, te kao veza s Upisnikom poljoprivrednih gospodarstava u kojem postoje alfanumerički podaci katastarskih čestica. Podaci digitalnog modela reljefa (u daljnjem tekstu: DMR) nužni su za definiranje pojedinih atributnih podataka (npr. određivanje nagiba pojedinih poljoprivrednih površina, određivanje područja s težim uvjetima gospodarenja, itd.). Podaci središnjeg registra prostornih jedinica (u daljnjem tekstu: SRPJ) potrebni su za logističku podršku i organizaciju uspostave i održavanja LPIS-a.

Digitalne ortofoto karte - Prema Pravilniku o topografskoj izmjeri i izradbi državnih karata (Državna geodetska uprava, 2008), DGU izrađuje službene ortofotokarte u mjerilu 1:2000, 1:5000 i sitnijem. Ortofotokarta se izrađuje prevođenjem digitalne aerofotogrametrijske snimke (poznatih vrijednosti unutarnje i vanjske orijentacije) iz centralne u ortogonalnu projekciju uz upotrebu digitalnog modela reljefe (DMR-a) odgovarajuće točnosti. Ortofotosnimka je središnji dio fotogrametrijske snimke preveden iz centralne ili druge poznate projekcije u ortogonalnu

uz upotrebu DMR-a odgovarajuće točnosti. Ortofotokarta je sastavljena od jedne ortofotosnimke ili više njih jedinstvenog mjerila, s nanesenom pravokutnom koordinatnom mrežom, odgovarajućim kartografskim znacima i nadopunjen izvanokvirnim podacima (članci 4. i 35. Pravilnika).

Republiku Hrvatsku pokriva 10.945 lista ove karte. Rezolucija snimaka je 21 μ , a točnost sadržaja na kartama iznosi 1 m. Materijal za izradu DOF-ova pribavlja se kroz godišnje cikličko snimanje. Jedan ciklus cikličkog snimanja do sada iznosio je 5 godina. Za potrebe provedbe Programa uspostave LPIS-a, potrebno je osigurati raspoloživost svih listova, ne starijih od 5 godina (sukladno EU propisima) u trenutku korištenja za potrebe kontrole u IAKS sustavu.

4 EVIDENCIJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA U RH

U Republici Hrvatskoj evidencija državnog poljoprivrednog zemljišta do 2014.g. nikada nije uspostavljena. Nekoliko institucija prikupljalo je podatke o poljoprivrednom zemljištu (državnom ili privatnom) ili korištenju tog zemljišta po različitim osnovama. Prikupljeni podaci nisu se uspoređivali niti objedinjeno prikupljali na jednom mjestu radi uspostave centralizirane baze podataka o poljoprivrednom zemljištu. U nastavku će se dati pregled svih institucija koje

su te podatke prikupljale, vrstu podataka, njihovu povezanost i točnost kao i sveukupnu učinkovitost takvog više funkcijskog sustava u smislu upravljanja poljoprivrednim zemljištem.

4.1 Ministarstvo poljoprivrede

Ministarstvo poljoprivrede resorno je ministarstvo u čijoj je nadležnosti državno poljoprivredno zemljište. Iako se poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države od 2001. do 10.04.2013. raspolagalo na temelju Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države (u daljnjem tekstu: Program) čija izrada je bila u nadležnosti JLS, Ministarstvo poljoprivrede sudjelovalo je u raspolaganju tim zemljištem na način da je davalo suglasnost na navedene Programe i o njima prikupljalo podatke.

Podaci su prikupljeni po JLS i kao takvi su sistematizirani. Svaki Program raspolaganja trebao je sadržavati sljedeće podatke: ukupnu površinu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države, podatke o dosadašnjem raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, površine određene za povrat, prodaju, koncesiju za ribnjake, dugogodišnji zakup, zakup i površine određene za ostale namjene maksimalno do 5% ukupne površine poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države. Površine državnog poljoprivrednog zemljišta utvrđivale su se u Programu prema podacima iz katastra, zemljišne knjige i dodatne dokumentacije. Programi raspolaganja dostavljani su u analognom obliku u resorno Ministarstvo na suglasnost i sadržavali su brojeve katastarskih čestica, površinu i nazive katastarskih općina te grafički prikaz katastarskih čestica državnog poljoprivrednog zemljišta. U Programima nije obuhvaćeno raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem niti uspostava baze podataka privatnog poljoprivrednog zemljišta. Jedini pokušaj raspolaganja privatnim poljoprivrednim zemljištem sadržan u zakonu iz 2008.g. čije su odredbe poništene Odlukom Ustavnog suda (Republika Hrvatska 2011.) tako da ono nije obuhvaćeno ovom Disertacijom.

Prema prikupljenim podacima Ministarstva poljoprivrede u 12 godina ustanovljeno je sljedeće:

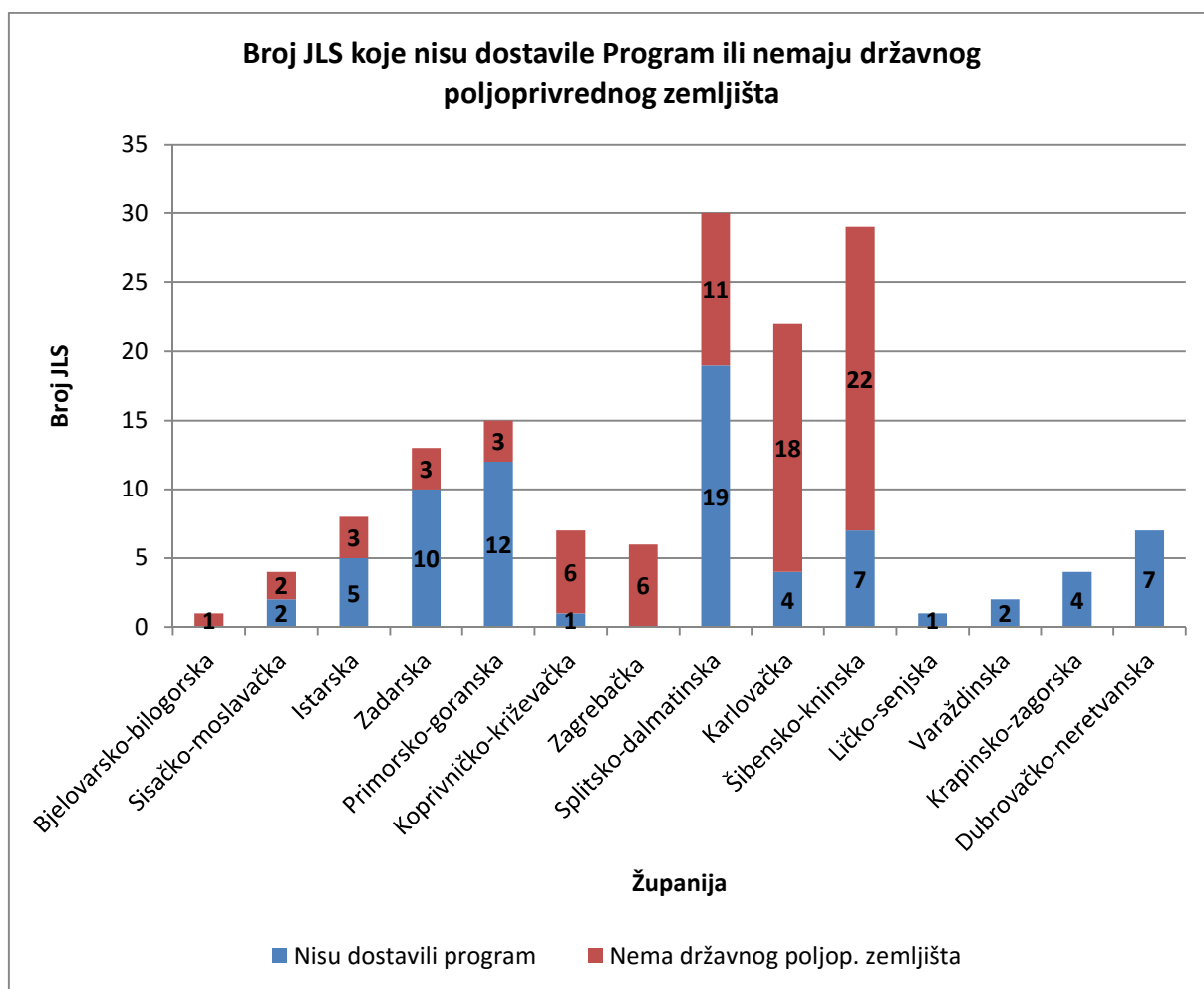
1. RH ima 553.036,80 ha državnog poljoprivrednog zemljišta prema površinama sadržanim u Programima.
2. Od ukupno 547 JLS njih 398 je dostavilo Program na suglasnost nadležnom ministarstvu (72,76 %). Suglasnost je dobilo 384 JLS (96%) te 14 JLS (4%) nije dobilo suglasnost, kako je i prikazano u tablici 4.1.
3. 74 JLS nisu dostavile Programe na suglasnost (14%) dok se 75 JLS (14%) se izjasnilo da nema državnog poljoprivrednog zemljišta, kako je i prikazano u tablici 4.1.

Tablica 4.1: Prikaz dostavljenih programa na suglasnost po županijama

ŽUPANIJA	UKUPAN BROJ JLS	BROJ JLS KOJE SU DOSTAVILE PROGRAM	BROJ JLS KOJE SU DOBILE SUGLASNOST	BROJ JLS KOJE NEMAJU DRŽAVNOG POLJOP. ZEMLJIŠTA	NISU DOSTAVILI PROGRAM
Bjelovarsko-bilogorska	23	22	22	1	0
Brodsko-posavska	28	28	28	0	0
Dubrovačko-neretvanska	22	9	9	6	7
Grad Zagreb	1	1	1	0	0
Istarska	41	36	35	0	4
Karlovačka	21	17	16	2	1
Koprivničko-križevačka	25	22	22	0	5
Krapinsko-zagorska	28	6	6	18	4
Ličko-senjska	12	11	10	0	1
Međimurska	25	25	22	0	0
Osječko-baranjska	42	42	42	0	0
Požeško-slavonska	10	10	10	0	0
Primorsko-goranska	35	20	20	3	12
Sisačko-moslavačka	19	17	16	0	2
Splitsko-dalmatinska	54	13	11	22	19
Šibensko-kninska	19	9	8	3	7
Varaždinska	28	23	22	3	2
Virovitičko-podravsko	16	16	16	0	0
Vukovarsko-srijemska	31	31	31	0	0
Zadarska	33	12	12	11	10
Zagrebačka	34	28	28	6	0
Ukupno RH	547	398	387	75	74

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Najviše JLS koje nisu dostavile Program na suglasnost Ministarstvu nalazi se u Splitsko-dalmatinskoj županiji (19 JLS) dok se najmanje JLS nalazi u Koprivničko-križevačkoj (1) i Ličko-senjskoj županiji (1). Najviše JLS koje su se izjasnile da nemaju državnog poljoprivrednog zemljišta nalazi se u Šibensko-kninskoj županiji (22 JLS) dok se najmanji broj JLS nalazi u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji kako je i prikazano na grafu 4.1.

Graf 4.1: Grafički prikaz broja JLS koje nisu dostavile Program ili nemaju dpz

Izvor: podaci Ministarstvo poljoprivrede, obrada autora

Resorno ministarstvo je davalo suglasnost na provedene natječaje za zakup ili prodaju državnog poljoprivrednog zemljišta i o tome prikupljalo podatke. Prema prikupljenim podacima zaključeni su ugovori o raspolaganju na 268.073,78 ha (48%) dok se ne koristi se 284.963,01 ha državnog poljoprivrednog zemljišta (52%) kako je prikazano u tablici 4.2.

Tablica 4.2: Površine po Programima i korišteno državno poljoprivredno zemljište

ŽUPANIJA	RASPOLOŽIVO PO PROGRAMU	NE KORISTI SE	ZAKLJUČENI UGOVORI	
		(ha)	(ha)	%
Dubrovačko-neretvanska	5.797,04	20.487,96	808,92	13,95

Istarska	23.962,76	22.052,63	5.111,34	21,33
Karlovačka	11.870,76	4.988,12	1.003,71	8,46
Koprivničko-križevačka	7.000,03	18.851,43	3.692,50	52,75
Krapinsko-zagorska	31,79	10.867,05	5,50	17,30
Ličko-senjska	37.190,40	3.307,53	1.608,48	4,32
Međimurska	6.977,86	26,29	2.519,17	36,10
Osječko-baranjska	129.331,72	35.581,92	99.061,62	76,59
Požeško-slavonska	28.643,59	4.458,69	12.117,34	42,30
Primorsko-goranska	22.987,45	30.270,10	233,33	1,02
Sisačko-moslavačka	39.555,41	16.526,25	14.808,01	37,44
Splitsko-dalmatinska	1.366,60	22.754,12	608,05	44,49
Šibensko-kninska	19.244,54	24.747,40	568,40	2,95
Varaždinska	2.598,84	758,55	940,51	36,19
Virovitičko-podravska	52.628,57	18.676,14	39.350,38	74,77
Vukovarsko-srijemska	59.027,73	1.658,33	41.336,51	70,03
Zadarska	4.733,00	13.278,19	2.392,94	50,56
Zagrebačka	19.438,90	17.691,22	5.384,37	27,70
Bjelovarsko-bilogorska	34.700,30	2.340,06	14.212,35	40,96
Brodsko-posavska	43.831,89	14.054,53	21.779,26	49,69
Grad Zagreb	2.117,62	1.586,51	531,11	25,08
Ukupno RH	553.036,80	284.963,01	268.073,78	48,47

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

4.2 Državni zavod za statistiku

Državni zavod za statistiku (u daljnjem tekstu: DZS) je državna upravna organizacija koja samostalno obavlja svoje poslove u skladu s odredbama Zakona o službenoj statistici (Republika Hrvatska, 2003., 2009., 2012., 2013.), a redovita statistička istraživanja provodi na temelju Programa statističkih aktivnosti Republike Hrvatske i Godišnjeg provedbenog plana statističkih aktivnosti Republike Hrvatske u kojima su određene sve institucije koje zajedno s DZS čine sustav službene statistike RH (URL 10).

Prema dostupnim podacima DZS ima nekoliko izvora podataka koji govore o poljoprivrednom zemljištu i to: Popis stanovništva 2001., Popis poljoprivrede 2003., Statistički ljetopisi 2010., Popis stanovništva 2011. i Statistički ljetopis 2015.

Popis stanovništva 2001.g. daje podatke o ukupnom poljoprivrednom stanovništvu (246.089) i broj kućanstava prema ukupnoj raspoloživoj površini zemljišta, prema vrsti poljoprivredne proizvodnje. Prema prikazanim podacima najviše je kućanstava koji se bave poljoprivrednom

proizvodnjom ali nemaju zemljišta njih 764.433, dok ih 223.907 korsiti površine do 0,10 ha. Ne daje se podatak o ukupnoj korištenoj poljoprivrednoj površini. Podaci su dani u tablici 4.3.

Tablica 4.3: Broj kućanstava prema ukupnoj raspoloživoj površini zemljišta prema Popisu stanovništva 2001.

REPUBLIKA HRVATSKA	
	Broj kućanstava
Ukupno	1.477.377
bez zemlje	764.433
do 0,10 ha	223.907
0,11 do 0,50 ha	150.416
0,51 do 1,00 ha	83.051
1,01 do 3,00 ha	140.281
3,01 do 5,00 ha	51.170
5,01 do 8,00 ha	35.581
8,01 do 10,00 ha	11.772
preko 10,00 ha	16.766

Izvor: Državni zavod za statistiku, URL 10

Popis poljoprivrede 2003. je prvi samostalni Popis poljoprivrede u Republici Hrvatskoj od njezina osnutka. Posljednji cjeloviti i samostalni popis proveden je 1960., dok je 1969. proveden popis poljoprivrede metodom uzorka. Prema podacima provedenog popisa 1960.g. (podaci Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije) u bivšoj SR Hrvatskoj je 2.353.600 ha korištene poljoprivredne površine. Prema Popisu poljoprivrede 2003. u Republici Hrvatskoj ukupan broj poljoprivrednih kućanstava je 448.532 dok je korišteno poljoprivredno zemljište (kojeg su koristila i poljoprivredna kućanstva i poslovni subjekti) 1.077.403,17 ha na 1.936.070 parcela. Podaci su prikazani u tablici 4.4.

Tablica 4.4: Korištena poljoprivredna površina prema Popisu poljoprivrede 2003.g.

	BROJ KUĆANSTAVA	UKUPNO RASPOLOŽIVA POVRŠINA ZEMLJIŠTA	UKUPNO KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE	BROJ PARCELA KORIŠTENOGA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA
		(ha)	(ha)	
REPUBLIKA HRVATSKA	448.532	1.162.611,95	860.195,17	1.918.358

Izvor: Državni zavod za statistiku, URL 10

U Statističkom ljetopisu 2005. godine objavljen je podatak za 2004. godinu da se koristi 890.214 ha poljoprivrednog zemljišta (URL 10). Od toga pravne osobe i njihovi dijelovi koriste 186.753,00 ha, a državnog zemljišta se koristi 703.461,00 ha.

Prema podacima Statističkog ljetopisa 2010. i Statističkog ljetopisa 2015 (URL 10), koji su prikazani u tablici 4.5, površina korištenog poljoprivrednog zemljišta kretala se od 1.210.790 - 1.508.885 ha.

Tablica 4.5: Korištena poljoprivredna površina prema Statističkim ljetopisima 2010. i 2015.

GODINA	KORIŠTENNA POLJOP. POVRŠINA	ORANICE I VRTOVI	TRAJNI TRAVNJACI (LIVADE I PAŠNJACI)	OSTALO
	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)
2005.	1.210.790	864.830	265.238	80.722
2006.	1.230.183	873.028	273.193	83.962
2007.	1.201.756	846.730	269.745	85.281
2008.	1.289.091	855.416	342.430	91.245
2009.	1.299.582	863.023	343.306	93.253
2010.	1.333.835	899.594	345.389	88.852
2011.	1.326.083	892.221	346.403	87.459
2012.	1.330.973	903.508	345.561	81.904
2013.	1.301.985	874.276	350.000	77.709
2014.	1.508.885	811.067	618.070	79.748

Izvor: Državni zavod za statistiku, URL 10

Prema podacima Popisa stanovništva 2011.g. korišteno poljoprivredno zemljište je 918.435,64 ha na 1.519.038 kućanstava. Taj podatak ne odgovara podatku iz Statističkog ljetopisa 2015. koji je prikazan u tablici 4.6.

Tablica 4.6: Korištena poljoprivredna površina prema Popisu stanovništva 2011.

GODINA	BROJ KUĆANSTAVA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE
		(ha)
2011	1.519.038	918.435,64

Izvor: Državni zavod za statistiku, URL 10

4.3 Državna geodetska uprava

Državna geodetska uprava (u daljnjem tekstu: DGU) je državna upravna organizacija koja obavlja poslove iz područja geodezije, kartografije, katastra i fotogrametrije te vodi brigu o uspostavi nacionalne infrastrukture prostornih podataka, informatizaciji katastra i geodetsko-prostornog sustava, državnoj službenoj kartografiji (1:5 000, 1:25 000, 1:50 000, 1:100 000, 1:250 000), geodetskoj dokumentaciji, statističkim podacima o katastru nekretnina, prostornim jedinicama i vodovima te geodetsko-katastarskim poslovima za državnu granicu. DGU poslove iz svog djelokruga obavlja u Središnjemu uredu i Područnim uredima za katastar. Područni uredi za katastar (20) ustrojavaju se za područje Županije u sjedištu Županije i mogu imati odjele za katastar nekretnina i/ili ispostave (92) izvan sjedišta Županije u gradovima i općinama. Izuzetak je Grad Zagreb, glavni grad Republike Hrvatske. Za njegovo područje katastarske planove i ostale katastarske podatke održava Gradski ured za katastar geodetske poslove Grada Zagreba koji je dio gradske uprave (URL 11).

Podaci kojima raspolaže i o kojima skrbi Državna geodetska uprava su:

1. Službene državne karte i podaci topografske izmjere: Cikličko snimanje RH, Digitalna ortofoto karta (u daljnjem tekstu: DOF), Hrvatska osnovna karta (u daljnjem tekstu: HOK), Digitalni model reljefa (u daljnjem tekstu: DMR), Topografska karta (u daljnjem tekstu: TK25), Topografska karta (u daljnjem tekstu: TK100), Topografska karta (u daljnjem tekstu: TK200), Euro Global Map (u daljnjem tekstu: EGM), GIS aplikacija ZOP-a.
2. Katastarski podaci: alfanumerički podaci katastarskog operata, grafički podaci katastarskog operata u analognom i digitalnom (rasterskom i vektorskom) obliku, podaci registra prostornih jedinica.
3. Stalne točke geodetske izmjere

Digitalna ortofoto karta u mjerilu 1:5 000 (u daljnjem tekstu: DOF5) je službena državna karta i izrađuje se za cjelokupno područje Republike Hrvatske. Ortofoto karta je list karte sastavljen

od jedne ili više ortofoto snimki jedinstvenog mjerila s nanesenom pravokutnom koordinatnom mrežom, odgovarajućim kartografskim znacima i nadopunjen izvan okvirnim podacima. DOF5 se na području RH sustavno izrađuje od 2000. godine. Cijeli teritorij RH prekriven je s 10.945 listova DOF5. Površina jednog lista obuhvaća područje od 600 ha. Osnovni proizvod na kojem se temelji izrada DOF5 su aerofotogrametrijske snimke snimljene prema odgovarajućim Tehničkim specifikacijama proizvoda. DOF5 se koristi za administrativne svrhe, a posebice za urbano i ruralno planiranje. Do 2009. godine DOF5 se izrađivao u 5. i 6. zoni Gauss-Kruegerove kartografske projekcije na Besselovom elipsoidu 1841, a od 2009. godine u novoj kartografskoj projekciji HTRS96/TM na elipsoidu GRS80 (URL 12).

Uloga katastra u registriranju nekretnina je opisati nekretnine po njihovim tehničkim karakteristikama i time stvoriti tehničku osnovu za njihovo razlikovanje (URL 13). Katastar je evidencija u kojoj se za svaku katastarsku česticu vode podaci o njezinom položaju, obliku, njezinoj pripadnosti rudini, ulici ili trgu, površini, načinu uporabe i zgradama i drugim građevinama koje su sagrađene na katastarskim česticama. Ovi podaci su službeni podaci za opis čestice u pravnom prometu nekretnina, te se kao takvi dostavljaju zemljišnoj knjizi. U zemljišnu knjigu navedeni podaci upisuju se nakon što postanu službeni u katastru, pa možemo reći da katastarski podaci služe za osnivanje i održavanje zemljišne knjige. Katastarski podaci imaju i druge svrhe, ali im je funkcija opisivanja nekretnina i publiciranja podataka o njima osnovna. Grafički prikaz katastarskih čestica i zgrada prikazuju se na katastarskom planu koji obvezno sadrži podatke o brojevima katastarskih čestica, međama i drugim granicama katastarskih čestica, granicama načina uporabe dijelova katastarskih čestica, zgradama i drugim građevinama, kućnim brojevima zgrada i nazivlju (rudinama, ulicama, trgovima i drugom nazivlju). Isto je propisano člankom 10. Pravilnika o katastru zemljišta (Republika Hrvatska, 2007., 2009.)

Registar prostornih jedinica (u daljnjem tekstu: RPJ) evidencija je u kojoj se vode i održavaju podaci o prostornim jedinicama za koje je to određeno Zakonom o državnoj izmjeri i katastru nekretnina ili posebnim propisima. U RPJ se vode podaci za sljedeće vrste prostornih jedinica: država (ujedno i prostorna jedinica za statistiku 1. razine), prostorna jedinice za statistiku 2. razine, Županija i Grad Zagreb (ujedno i prostorna jedinica za statistiku 3. razine), grad, općina, naselje, dostavno područje poštanskog ureda, jedinice mjesne samouprave (gradski kotar, gradska četvrt, područje mjesnog odbora), zaštićena i štićena područja, katastarska općina, katastarsko područje na moru, statistički krug, popisni krug, ulica, trg i zgrada s pripadajućim

kućnim brojevima. U RPJ se vode podaci i o drugim vrstama prostornih jedinica kada je to određeno posebnim propisima kako je i propisano Zakonom o državnoj izmjeri i katastru nekretnina.

RPJ se sastoji od područnih registara i središnjeg registra prostornih jedinica. Područni registar vodi područni ured za katastar, odnosno ured grada Zagreba, a središnji registar Središnji ured Državne geodetske uprave u Zagrebu. Sastavni dijelovi registra su: 1. grafički dio registra, 2. popisi prostornih jedinica i 3. zbirka isprava. Podaci iz područnih i središnjeg registra obvezatno se upotrebljavaju kao službena osnova za evidentiranje, prikupljanje, iskazivanje, razmjenu i povezivanje različitih vrsta prostornih podataka.

Trenutno⁸ je u evidenciju katastra (i zemljišta i nekretnina) upisano 3.160.967 posjedovnih listova i 14.447.222 katastarskih čestica.

4.4 Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju javna je ustanova koja provodi operativne mjere tržišne i strukturne potpore u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Posluje putem središnjeg ureda i podružnica u jedinicama regionalne (područne) samouprave. Djelatnost APPRRR je operativna provedba mjera tržišne i strukturne potpore u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, provođenje programa međunarodne potpore, plaćanje i nadzor provedbe programa i mjera, provođenje kontrole na terenu.

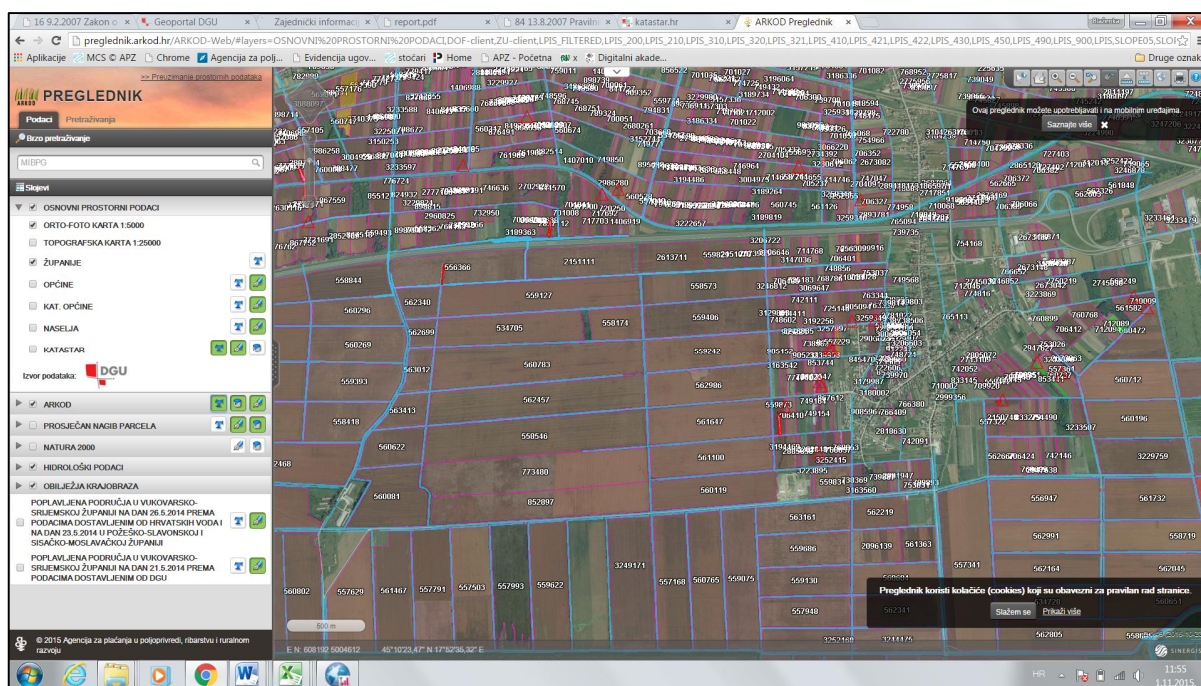
Svaka država članica Europske unije mora imati agenciju za plaćanja u poljoprivredi. Osnivanje takve agencije u Hrvatskoj bio je uvjet za zatvaranje pristupnih pregovora s Europskom unijom, pa je tako Agencija za plaćanja u poljoprivredi jedina institucija čije je osnivanje, odnosno postojanje, izrijekom navedeno u Ugovoru o pristupanju Hrvatske u EU kao uvjet za punopravno članstvo (URL 12a). APPRRR je u RH odgovorna za uspostavu i provedbu IAKS-a koji će služiti kao provedbeni i kontrolni mehanizam podrške za dodjelu potpore poljoprivrednicima.

⁸ Stanje na datum 01.11.2015. prema podacima www.katastar.hr

ARKOD je nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela, odnosno evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj. Uspostavljen je na temelju DOF 5 koje služe kao podloga za interpretaciju i određivanje površina poljoprivrednog zemljišta poljoprivrednih gospodarstva. Vodi se u elektroničkom obliku za cijelo područje Republike Hrvatske, te je nadogradnja postojećeg Upisnika poljoprivrednih gospodarstava.

Upis u ARKOD obavezan je za poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, a osnovna jedinica upisa je ARKOD parcela koja je neprekinuta površina poljoprivrednog zemljišta koju u pravilu obrađuje samo jedan poljoprivrednik, klasificirana s obzirom na vrstu uporabe zemljišta. Podaci o ARKOD parceli su: identifikacijski broj ARKOD parcele, vrstu uporabe zemljišta sa pripadajućom šifrom, naziv ARKOD parcele i površinu ARKOD parcele propisani su Pravilnikom o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta (Republika Hrvatska, 2015.d)

Od prostornih podataka ARKOD koristi: DOF5 inicijalni sloj, digitalni katastarski plan (u daljnjem tekstu: DKP), DMR mjerila 1:5 000, TK u mjerilu 1:25 000 i podatke iz RPJ. Svrha ARKOD-a je dobiti jasnu sliku koliko se zemljišta u RH koristi za poljoprivrednu proizvodnju, bez obzira na kulture koje se na njima uzgajaju. U ARKOD sustavu postoje četiri osnovne vrste korištenja zemljišta: oranice, trajni travnjaci, trajni nasadi, mješovito korištenje zemljišta te ostale vrste korištenja zemljišta, za koje se ne isplaćuju potpore. Prikaz ARKOD preglednika dan je na slici 4.1.

Slika 4.1: ARKOD preglednik

Izvor: URL 12a

Prema podacima⁹ APPRRR u listopadu 2015.g. u ARKOD je bilo upisano 1.098.262,60 ha na 1.293.318,00 parcela i 151.248 poljoprivrednih gospodarstava. Podaci koji se nalaze u ARKOD -u prikazani u alfanumeričkom obliku sadržani su u tablici 4.7.

Tablica 4.7: Alfanumerički podaci baze podataka ARKOD sustava

MIBPG	Identif. broj parcele	Županija	Kat. općina	Način uporabe	Broj kat. čestice	Podbroj kat. čestice	Broj plana	Površina
0027	9236337	Medimurska	Novakovec	LIVADE	1155	0	9	0,0231
0028	9236438	Medimurska	Novakovec	LIVADE	1231	0	9	0,0652
0029	9236746	Medimurska	Novakovec	LIVADE	1465	1	10	0,3186

Izvor: APPRRR

4.5 Agencija za poljoprivredno zemljište

Zakonom o poljoprivrednom zemljištu iz 2008. godine (Republika Hrvatska, 2008.) postavljen je po prvi puta u Republici Hrvatskoj zakonodavni okvir za uspostavu centralnog tijela za

⁹ Podaci koji su prikupljeni od nadležne institucije od strane istraživača u listopadu 2015.

provođenje mjera zemljišne politike kao mjere poljoprivredne politike propisanih Zakonom o poljoprivredi. Člankom 77. Zakona o poljoprivrednom zemljištu propisano je: "*Za obavljanje poslova okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i unapređenja gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Vlada Republike Hrvatske uredbom će osnovati Agenciju za poljoprivredno zemljište (u daljnjem tekstu: Agencija) kao specijaliziranu javnu ustanovu.*"

Prema tom članku Agencija za poljoprivredno zemljište (u daljnjem tekstu: Agencija) postala je specijalizirana javna ustanova koja obavlja poslove zaštite, korištenja, raspolaganja, prometa i okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta. Agencija ostvaruje sredstva za rad iz državnoga proračuna, obavljanjem svoje djelatnosti i iz drugih izvora na način i pod uvjetima propisanim aktom o osnivanju.

U 2008. godini je Agenciji dano u nadležnost sveukupno provođenje mjera zemljišne politike, a ne samo raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem što je vidljivo i iz opisa djelatnosti Agencije koju u to vrijeme donošenja zakona čine sljedeći poslovi i zadaci:

- sudjelovanje u raspolaganju poljoprivrednim zemljištem, stjecanje poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu, posredovanje u prometu poljoprivrednim zemljištem u privatnom vlasništvu,
- okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta i gospodarenje zemljišnim fondom,
- sudjelovanje u postupcima uređenja poljoprivrednog zemljišta u skladu s posebnim propisima,
- pružanje pomoći vlasnicima poljoprivrednog zemljišta u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa na poljoprivrednom zemljištu,
- praćenje i ocjenjivanje učinaka raznih mjera poljoprivredne politike i mjera drugih politika na tržište poljoprivrednim zemljištem,
- prikupljanje i analiziranje podataka o tržištu poljoprivrednim zemljištem te priprema stručnih podloga i izvješća,
- povezivanje i koordinacija rada državnih tijela, ustanova, jedinica područne (regionalne) samouprave i jedinica lokalne samouprave po pitanju mjera zemljišne politike i drugih politika koje imaju utjecaj na tržište poljoprivrednim zemljištem,
- izdaje suglasnost za parcelaciju katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta,
- vodi službenu evidenciju o poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države koje čini Zemljišni fond,

U smislu gospodarenja Zemljišnim fondom Agencija gospodari Zemljišnim fondom u svrhu okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta i unaprjeđenja strukture poljoprivrednih posjeda putem prodaje, zakupa i zamjene državnog poljoprivrednog zemljišta iz Zemljišnog fonda, te ostalih oblika raspolaganja. Agencija je tada (2008.) mogla donijeti odluku da određenim poljoprivrednim zemljištem iz Zemljišnog fonda ne raspolaže sve dok predmetno poljoprivredno zemljište ne okrupni i uredi, te formira samostalnu novu proizvodnu-tehnološku cjelinu.

Od 2013.g. raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u nadležnosti je Agencije kroz 6 oblika raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem:

1. *Zakup i zakup za ribnjake* putem javnog poziva na rok od 50 godina,
2. *Zakup zajedničkih pašnjaka* - zajednički pašnjak je proizvodno-tehnološka cjelina poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države koje je u naravi pašnjak, livada, sjenokoša i neplodno zemljište namijenjeno zajedničkoj ispaši stoke i peradi, a može se nalaziti unutar ili izvan zaštićenog područja. Daje se na rok od pet godina.
3. *Privremeno raspolaganje* - za poljoprivredno zemljište u vlasništvu države za koje nisu sklopljeni ugovori o zakupu i zakupu za ribnjake Agencija može sklopiti ugovor o privremenom korištenju s fizičkim ili pravnim osobama na njihov zahtjev, i to s posjednicima kojima su istekli ugovori o zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države i koji su u mirnom posjedu istog, i s posjednicima koji su koristili poljoprivredno zemljište u vlasništvu države bez ugovora i u mirnom su posjedu istog. Daje se na rok do pet godina.
4. *Zamjena* - poljoprivredno zemljište u vlasništvu države može se zamijeniti za poljoprivredno zemljište u vlasništvu fizičkih ili pravnih osoba približno iste vrijednosti radi okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta.
5. *Prodaja izravnom pogodbom* - poljoprivredno zemljište u vlasništvu države iznimno se prodaje izravnom pogodbom po tržišnoj cijeni koju utvrđuje Agencija, u sljedećim slučajevima:
 - za katastarske čestice poljoprivrednih površina koje graniče sa zemljištem podnositelja zahtjeva, a nalaze se izvan proizvodno-tehnoloških cjelina, čija veličina u Kontinentalnoj regiji Republike Hrvatske nije veća od 1 ha, a u Jadranskoj regiji Republike Hrvatske od 0,2 ha,

- za katastarske čestice do kojih se može pristupiti samo preko zemljišta u vlasništvu podnositelja zahtjeva u svrhu okrupnjavanja,
 - za katastarske čestice za koje je pribavljena dokumentacija za gradnju poljoprivrednih objekata,
 - kada se privodi drugoj gospodarskoj funkciji koja nije poljoprivredna, a u interesu je Republike Hrvatske,
 - za katastarske čestice poljoprivrednog zemljišta koje koriste korisnici kuća u vlasništvu Republike Hrvatske kojima upravlja Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama.
6. *Davanje na korištenje bez javnog poziva* - poljoprivredno zemljište u vlasništvu države Agencija može dati na korištenje bez javnog poziva znanstveno-nastavnim institucijama iz područja poljoprivrede, kaznionicama i ustanovama koje u obavljanju svoje djelatnosti imaju potrebu za poljoprivrednim zemljištem, a njihov je osnivač Republika Hrvatska. Daje se na rok do 25 godina.

Na temelju Zakona u 2013. godini počinje sustavno prikupljanje podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu, a vezano uz to i uspostava baze podataka državnog poljoprivrednog zemljišta. To je omogućeno člankom 58. navedenog Zakona kojim je propisano da će Agencija uspostaviti, razvijati, voditi i održavati Informacijski sustav o poljoprivrednom zemljištu u Republici Hrvatskoj u svrhu učinkovitije zaštite, korištenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljištem. Informacijski sustav bi trebao sadržavati podatke o održavanju, zaštiti, promjeni namjene i raspolaganju zemljištem. Dostavom podataka kojima raspolažu u svrhu uspostave, razvoja, vođenja i održavanja Informacijskog sustava obvezni su sudjelovati jedinice područne (regionalne) samouprave i jedinice lokalne samouprave, Državna geodetska uprava, Ministarstvo pravosuđa i APPRRR i to bez naknade. Agencija je ovlaštena bez naknade pristupati podacima i koristiti podatke o poljoprivrednom zemljištu u vlasništvu države iz evidencije sudova, tijela državne uprave, zavoda i pravnih osoba čiji je osnivač Republike Hrvatska kao i drugih javnih evidencija.

S obzirom da je Agencija tijelo koje provodi zemljišnu politiku u RH bilo je nužno da navedeni Informacijski sustav Agencije (u daljnjem tekstu: ISAPZ) bude sustav koji je zasnovan na zemljišnoj parceli tj. katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. Kako bi se omogućilo povezivanje podataka unutar sustava s drugim prostorno povezanim podacima ISAPZ se mora

temeljiti na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, a između ostalog sastoji se i od baze podataka prostornih podataka određenog područja.

Kako bi se osigurala zasnovanost na katastarskoj čestici i prostornom referentnom sustavu preuzeti su službeni podaci katastarskog sustava i prostorni podaci državne izmjere o kojima skrbi Državna geodetska uprava. Na ovaj način izbjeglo se nepotrebno novo prikupljanje novih prostornih podataka za koje je nadležna druga institucija, a i potaknuti će se razmjena podataka državnih i javnih institucija uz kvalitetne postupke ažuriranja podataka kako bi se poboljšala njihova točnost.

Agencija je sa Državnom geodetskom upravom, radi preuzimanja podataka državne izmjere i katastra nekretnina, sklopila Sporazum o izdavanju podataka državne izmjere i katastra nekretnina. Sporazumom se utvrđuju područje i način na koji će se provoditi suradnja te se isti sklapa radi ostvarenja preduvjeta za korištenje podatka DGU u svrhu uspostave, razvoja, vođenja i održavanja Informacijskog sustava Agencije. Predmet sporazuma je izdavanje podataka DGU, koje će Agencija, nakon što se ostvare preduvjeti iz Sporazuma, koristiti za uspostavu Informacijskog sustava.

Prema Sporazumu Agencija će koristiti slijedeće podatke DGU-a za uspostavu ISAPZ:

- a) dohvat i prijenos atributnih podataka središnjeg registra prostornih jedinica u alfanumeričkom obliku putem web servisa, i to podaci o županijama, gradovima/općinama, naseljima i ulicama (šifarnici), podatke o kućnim brojevima,
- b) jednokratni pristup atributnim podacima u centralnoj bazi katastarskih podataka,
- c) dohvat i prijenos atributnih podataka centralne baze katastarskih podataka prema zadanom broju katastarske čestice radi ažuriranja vlastite baze podataka putem web servisa, i to: podaci o načinu uporabe, površini, broju posjedovnog lista i pravnom režimu,
- d) uvid u atributne podatke centralne baze katastarskih podataka prema zadanom broju katastarske čestice putem web servisa i to: podaci o posjedu i ostali podaci o katastarskoj čestici,
- e) dohvat i prijenos atributnih podataka centralne baze katastarskih podataka u alfanumeričkom obliku putem web servisa, i to: podaci o katastarskim uredima, katastarskim općinama, načinima uporabe i pravnim režimima (šifarnici),
- f) jednokratni dohvat i prijenos grafičkih podataka za katastarske čestice koje su u posjedu RH radi osnivanja vlastite baze podataka (brojevi katastarskih čestica dostavljeni od strane Agencije),

- g) dohvat i prijenos grafičkih podataka prema zadanom broju katastarske čestice radi ažuriranja vlastite baze podataka putem web servisa i to: podaci o geometriji katastarske čestice,
- h) pristup grafičkim podacima registra prostornih jedinica putem WMS servisa: granice županije, grada/općine i naselja,
- i) pristup grafičkim podacima katastra putem WMS servisa: katastarski plan, TK25, DOF,
- j) dozvola za korištenje (pozivanje) programskog modula KatPlan - prikaz katastarskog plana iz poslovne aplikacije Agencije.

Na temelju jednokratnog pristupa atributnim podacima u centralnoj bazi katastarskih podataka omogućeno je u svrhu uspostave baze podataka Informacijskog sustava:

- utvrđivanje načina upisa naziva posjednika koji se odnosi na RH - što obuhvaća naziv posjednika RH, Društveno vlasništvo (DV) i Općenarodnu imovinu (ONI),
- utvrđivanje brojeva katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta u posjedu RH (prema prethodno utvrđenim nazivima posjednika),
- dohvat i prijenos tako filtriranih podataka o katastarskim česticama, radi osnivanja vlastite baze podataka.

Na temelju pristupa ovim podacima po prvi puta utvrđeno je da je RH posjednik 601.893 katastarskih čestica i 738.125,52 ha poljoprivrednog zemljišta.

4.6 Hrvatski centar za razminiranje

Hrvatski centar za razminiranje (u daljnjem tekstu: HCR) obavlja poslove općeg i tehničkog izvida u cilju prikupljanja i obrade podataka o minski sumnjivim, miniranim, odnosno razminiranim područjima i/ili građevinama, o pronađenim i uništenim minsko-eksplozivnim i neeksplozivnim ubojnim sredstvima i ostalim tehničkim značajkama minski sumnjivih područja i vođenje evidencije o tim područjima. Sukladno nadležnosti HCR je razvio Minsko informacijski sustav (u daljnjem tekstu: MIS) i MIS portal koji omogućuje jasan i precizan uvid u trenutno stanje minski sumnjivog prostora i njegove obilježnosti.

Glavne komponente ovog sustava su: prostorna baza podataka, aplikacije za upravljanje sustavom, sustav za prikupljanje terenskih podataka i centar za konverziju podataka. Prostorna baza podataka sadrži alfanumeričke i grafičke podatke minski sumnjivog prostora i njegove

obilježnosti, podatke RPJ-a, DKP-a, DOF5, DOF2, HOK i TK25. Prostorni podaci preuzeti su od DGU jednokratno.

U MIS-u se ne prikupljaju podaci o poljoprivrednom zemljištu i njegovom korištenju ali MIS može dati informaciju da li se poljoprivredno zemljište nalazi u minski sumnjivom području. S obzirom da je baza prostorno orjentirana i bazirana na katastarskoj čestici traženi podatak se može dobiti u realnom vremenu.

4.7 Hrvatske šume

Hrvatske šume su javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj. Podaci o šumama i šumskom zemljištu javno su dostupni kroz bazu podataka o šumarijama, gospodarskim jedinicama, odjelima i odsjecima. Pregled javnih podataka omogućen je korištenjem kartografskog prikaza čime je uz mogućnost pregleda podataka u tekstualnom i tabličnom obliku omogućen i prostorni prikaz šuma.

Baza podataka je prostorno orjentirana i bazirana na katastarskoj čestici. Sadrži alfanumeričke i grafičke podatke šuma i šumskih zemljišta, alfanumeričke i grafičke podatke katastra, podatke RPJ-a, DKP-a, DOF5, DOF2, HOK i TK25. Podaci državne izmjere i katastra nekretnina preuzeti su od DGU jednokratno.

5 RASPOLAGANJE POLJOPRIVREDNIM ZEMLJIŠTEM U VLASNIŠTVU RH

Kako je detaljno opisano u poglavlju 3.1.2 državnim poljoprivrednim zemljištem raspolagalo se na različite načine od 1991.g. do 10.04.2013.g. kada je stupio na snagu Zakon o poljoprivrednim zemljištem (NN 39/13) koji je trebao donijeti veliku revoluciju u načinu raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. Podaci o raspolaganju dostupni su od 2001.g. od kada su bili obavezni Programi raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. U Disertaciji je dan pregled podataka prema razdobljima od 2001.-2013. i od 2013.- 2015. Sistematizacija podataka o raspolaganju kroz ta dva razdoblja daje uvid i u razliku raspolaganja dok je bila u nadležnosti JLS i sada kada je u nadležnosti Agencije za poljoprivredno zemljište.

5.1 Razdoblje od 27.07.2001.- 10.04.2013.g.

Poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države od 27.07.2001. do 10.04.2013. raspolagalo se na temelju Programa kako je navedeno u poglavlju 4.1. Prema Programima koji su dobili suglasnost Republika Hrvatska ima 553.036,80 ha državnog poljoprivrednog zemljišta.

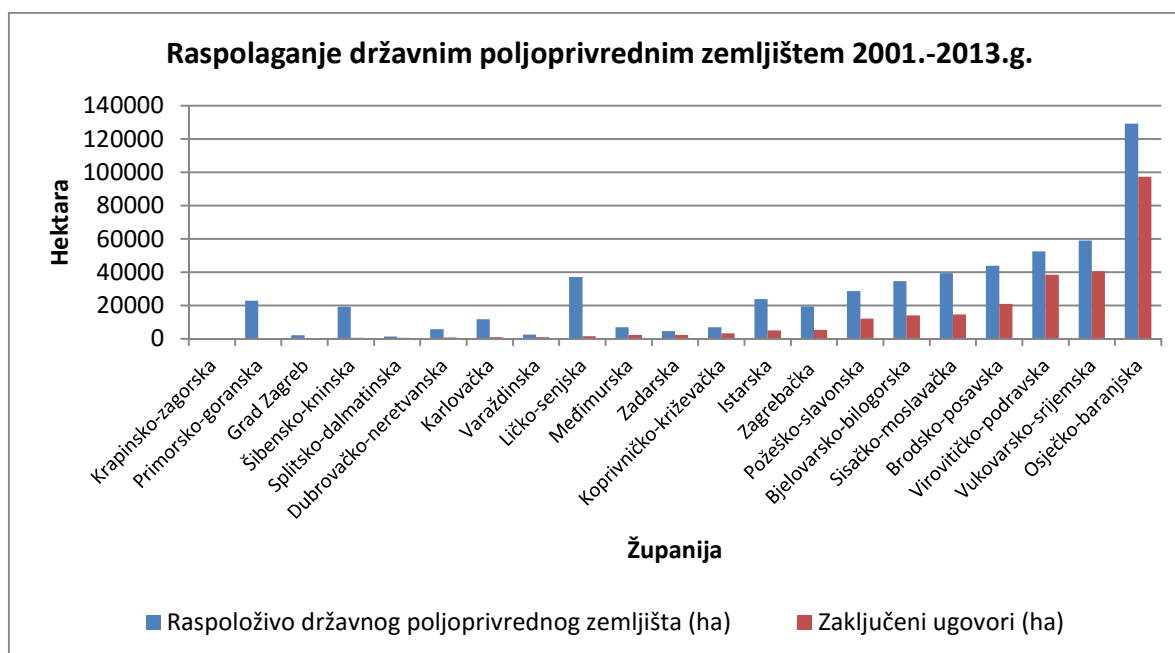
Od 268.073,78 ha za koje su zaključeni ugovori za zakup je zaključeno 117.217,28 ha (21,20%), za prodaju je zaključeno 62.784,90 ha (11,35%), za koncesiju i dugogodišnji zakup zaključeno je 88.071,61 ha (15,93%). Podaci po županijama o vrstama zaključenih ugovora prikazani su u tablici 5.1.

S najviše državnog poljoprivrednog zemljišta se raspolagalo se na području Vukovarsko-srijemske (69%), Virovitičko-podravske (74%) i Osječko-baranjske županije (75%). Grafički prikaz odnosa raspoloživog i raspolaganog državnog poljoprivrednog zemljišta prikazan je u grafu 5.1.

Tablica 5.1: Prikaz po vrstama zaključenih ugovora po Županijama

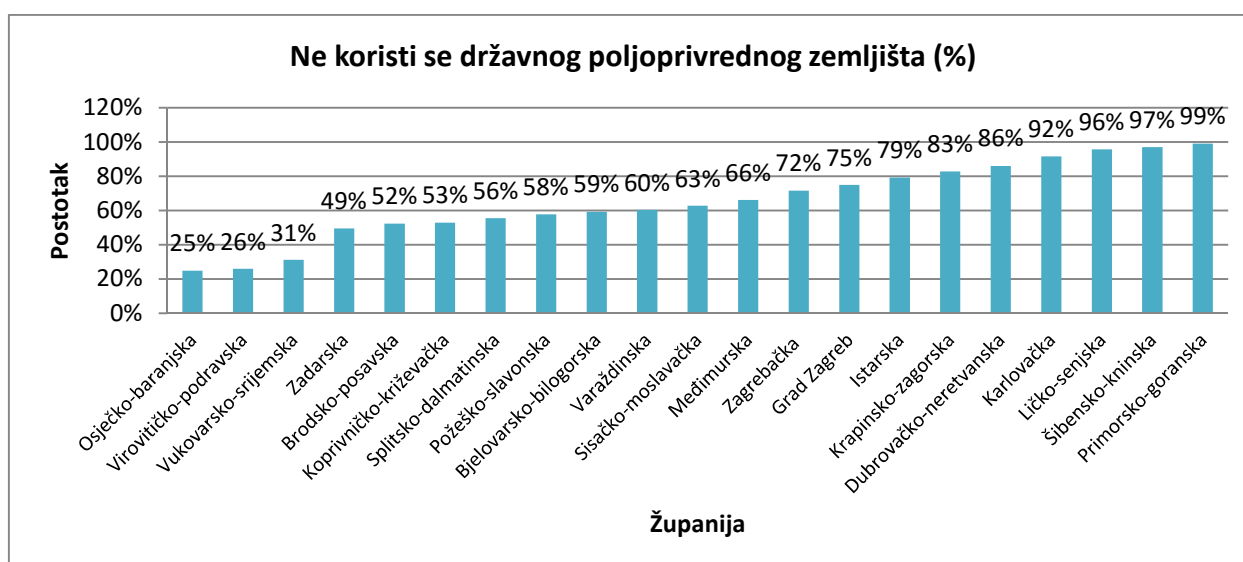
ŽUPANIJA	ZAKUP	ZAKUP	PRODAJA	PRODAJA	KONCESIJA I DUGOGOD. ZAKUP	KONCESIJA I DUGOGOD. ZAKUP
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)
Dubrovačko-neretvanska	807,46	13,93	–	0,00	1,46	0,03
Istarska	3.336,88	13,93	1.412,12	5,89	362,34	1,51
Karlovačka	642,17	5,41	361,54	3,05	0,00	0,00
Koprivničko-križevačka	2.521,93	36,03	563,03	8,04	607,54	8,68
Krapinsko-zagorska	4,75	14,94	0,75	2,36	0,00	0,00
Ličko-senjska	684,08	1,84	430,16	1,16	494,24	1,33
Međimurska	1.351,37	19,37	397,55	5,70	770,25	11,04
Osječko-baranjska	32.425,25	25,07	23.128,99	17,88	43.507,38	33,64
Požeško-slavonska	3.956,08	13,81	2.440,98	8,52	5.720,28	19,97
Primorsko-goranska	191,09	0,83	3,75	0,02	38,49	0,17
Sisačko-moslavačka	8.910,58	22,53	3.280,77	8,29	2.616,66	6,62
Splitsko-dalmatinska	548,59	40,14	–	0,00	59,46	4,35
Šibensko-kninska	459,51	2,39	–	0,00	108,89	0,57
Varaždinska	637,55	24,53	128,96	4,96	174,00	6,70
Virovitičko-podravska	23.293,09	44,26	4.202,17	7,98	11.855,12	22,53
Vukovarsko-srijemska	13.655,56	23,13	14.100,77	23,89	13.580,18	23,01
Zadarska	1.186,93	25,08	99,61	2,10	1.106,40	23,38
Zagrebačka	1.425,80	7,33	1.588,55	8,17	2.370,02	12,19
Bjelovarsko-bilogorska	9.350,29	26,95	3.506,32	10,10	1.355,74	3,91
Brodsko-posavska	11.340,67	25,87	7.138,88	16,29	3.299,71	7,53
Grad Zagreb	487,65	23,03	–	0,00	43,46	2,05
Ukupno RH	117.217,28	21,20	62.784,90	11,35	88.071,61	15,93

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Graf 5.1: Odnos raspoloživog i raspolaganog zemljišta po Županijama.

Najmanje zaključenih ugovora o raspolaganju tj. državnog poljoprivrednog zemljišta koje se ne koristi ima na području Karlovačke (92%), Ličko-senjske (96%), Šibensko-kninske (97%) i Primorsko-goranske županije (99%), (Graf 5.2.).

Graf 5.2: Grafički prikaz nekorisćenja državnog poljoprivrednog zemljišta po Županijama

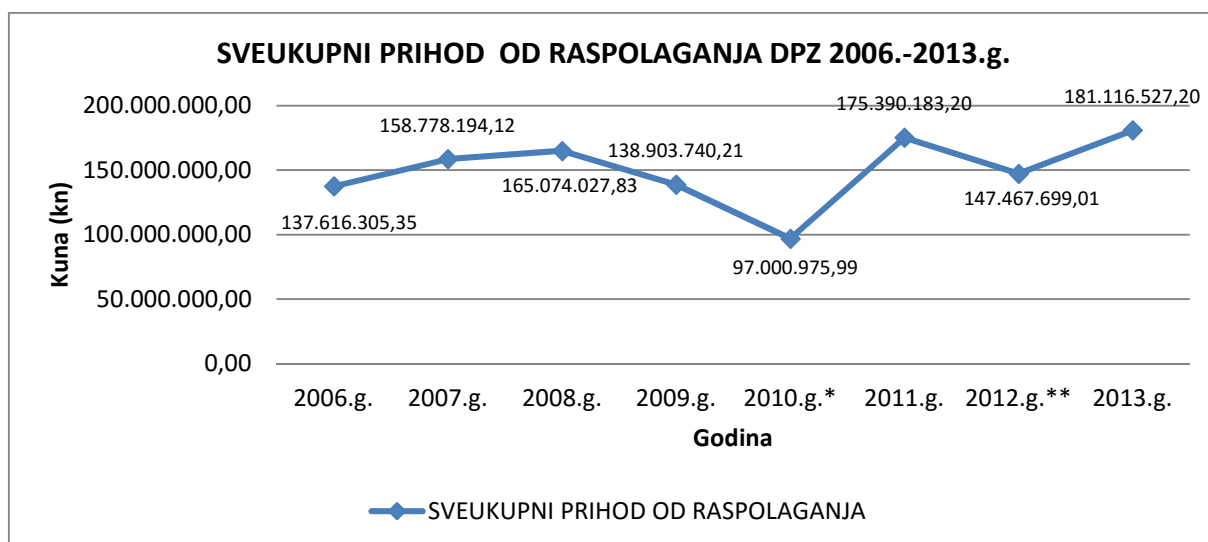
5.1.1 Financijski podaci raspolaganja 2001.-2013.

Prema izvješćima koji su se na godišnjoj razini, od 2006.g., prikupljali od strane Financijske agencije (FINA) u Ministarstvu poljoprivrede, bruto naplata prihoda od raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem iznosila je godišnje od 97 - 181 milijun kuna. Bruto naplata smanjena je u dva navrata kada se država u 2010.g. sukladno Odluci VRH o posebnim mjerama pomoći u uvjetima financijske krize odrekla svojih prihoda i 2012.g. sukladno Odluci VRH kada se odrekla svog prihoda ili dijela tog prihoda zbog suše (u tablicama i na grafovima u ovom poglavlju te godine označene su sa jednom odnosno dvije zvijezdice (2010.* i 2012.**)). Sveukupna bruto naplata u 8 godina iznosila je 1.201.347.652,91 kn. Podaci o površinama kojima se raspolagalo i koji su prikupljeni od Ministarva poljoprivrede u sklopu seta podataka o raspolaganju (prikazani u poglavlju 5.1 i iznose 268.073,78 ha sveukupne površine) razlikuju se od podataka o površinama kojima je raspolagano a koji su prikupljeni od Ministarstva poljoprivrede u sklopu seta podatka o bruto naplati (276.127,06 ha). Prikaz sveukupnih prihoda po godinama dan je u tablici 5.2, a grafički prikaz u grafu 5.3.

Tablica 5.2: Prihod od raspolaganja i površina kojom je raspolagano od 2006.-2013.g.

GODINA	SVEUKUPNI PRIHOD OD RASPOLAGANJA (kn)	SVEUKUPNA POVRŠINA KOJOM JE RASPOLAGANO
	(kn)	(ha)
2006.	137.616.305,35	49.143,98
2007.	158.778.194,12	29.715,35
2008.	165.074.027,83	23.476,27
2009.	138.903.740,21	17.453,75
2010.*	97.000.975,99	19.982,86
2011.	175.390.183,20	56.004,44
2012.**	147.467.699,01	21.799,00
2013.	181.116.527,20	58.551,41
Sveukupno	1.201.347.652,91	276.127,06

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede i Financijska Agencija

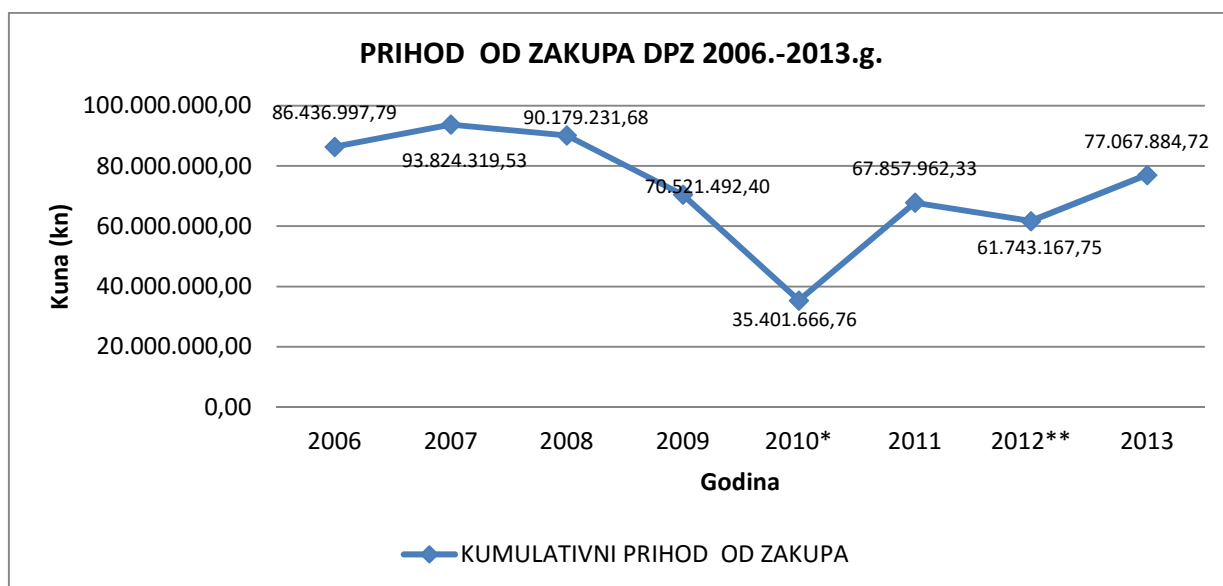
Graf 5.3: Grafički prikaz sveukupnih prihoda od raspolaganja od 2006.-2013.g.

Prema vrstama raspolaganja financijski podaci su sljedeći:

1. Sveukupni bruto prihod od zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta u razdoblju od 2006.-2013.g. iznosi 583.032.722,96 kn što iznosi 48,53% od sveukupnih prihoda po svim oblicima raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. Prosječna vrijednost prihoda od zakupa je 72.879.090,37 kn. Prikaz sveukupnih bruto prihoda od zakupa po godinama dan je u tablici 5.3, a grafički prikaz tih podataka u grafu 5.4.

Tablica 5.3: Prikaz svukupnih bruto prihoda od zakupa DPZ od 2006.-2013.g.

GODINA	SVEUKUPNI PRIHOD OD RASPOLAGANJA	PRIHOD OD ZAKUPA	POSTOTAK
	(kn)	(kn)	%
2006.	137.616.305,35	86.436.997,79	62,81
2007.	158.778.194,12	93.824.319,53	59,09
2008.	165.074.027,83	90.179.231,68	54,63
2009.	138.903.740,21	70.521.492,40	50,77
2010.*	97.000.975,99	35.401.666,76	36,50
2011.	175.390.183,20	67.857.962,33	38,69
2012.**	147.467.699,01	61.743.167,75	41,87
2013.	181.116.527,20	77.067.884,72	42,55
Sveukupno	1.201.347.652,91	583.032.722,96	48,53

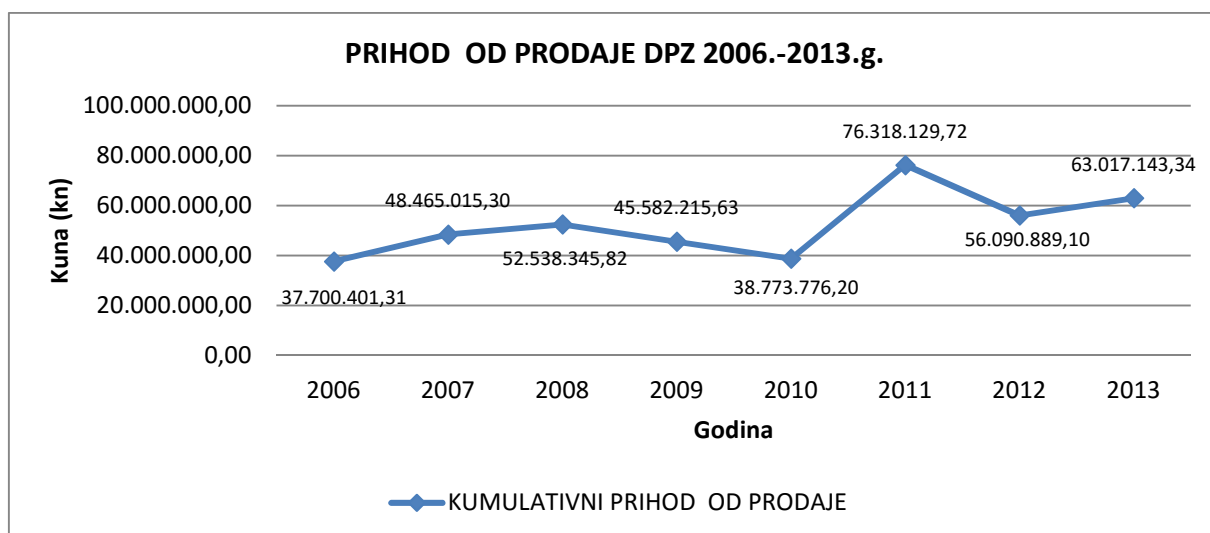

Graf 5.4: Grafički prikaz sveukupnih prihoda od zakupa DPZ od 2006.-2013.g.

2. Sveukupni prihod od prodaje državnog poljoprivrednog zemljišta u razdoblju od 2006.-2013.g. iznosi 418.485.916,42 kn što iznosi 34,83% sveukupnih prihoda od raspolaganja. Prosječna vrijednost prihoda od prodaje je 52.310.739,55 kn. Prikaz sveukupnih bruto prihoda od prodaje po godinama dan je u tablici 5.4, a grafički prikaz tih podataka u grafu 5.5.

Tablica 5.4: Prikaz sveukupnih bruto prihoda od prodaje DPZ od 2006.-2013.g.

RAZDOBLJE	SVEUKUPNI PRIHOD OD RASPOLAGANJA	PRIHOD OD PRODAJE	POSTOTAK
	(kn)	(kn)	%
2006.g.	137.616.305,35	37.700.401,31	27,40
2007.g.	158.778.194,12	48.465.015,30	30,52
2008.g.	165.074.027,83	52.538.345,82	31,83
2009.g.	138.903.740,21	45.582.215,63	32,82
2010.g.*	97.000.975,99	38.773.776,20	39,97
2011.g.	175.390.183,20	76.318.129,72	43,51
2012.g.**	147.467.699,01	56.090.889,10	38,04
2013.g.	181.116.527,20	63.017.143,34	34,79
Sveukupno	1.201.347.652,91	418.485.916,42	34,83

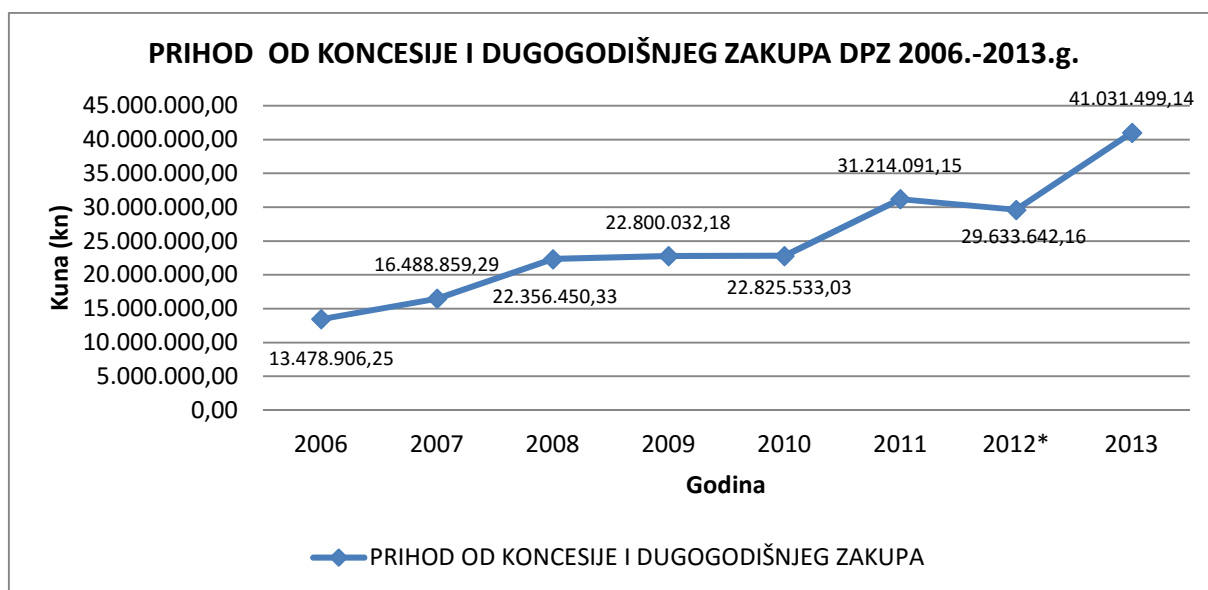

Graf 5.5: Grafički prikaz sveukupnih prihoda od prodaje DPZ od 2006.-2013.g.

3. Sveukupni prihod od koncesije i dugogodišnjeg zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta u razdoblju od 2006.-2013.g. iznosi 199.829.013,53 kn što iznosi 16,63% sveukupnih prihoda od raspolaganja. Prosječna vrijednost prihoda od koncesije i dugogodišnjeg zakupa je 24.978.626,69 kn. Prikaz sveukupnih bruto prihoda od koncesije i dugogodišnjeg zakupa dan je u tablici 5.5, a grafički su prikazani u grafu 5.6.

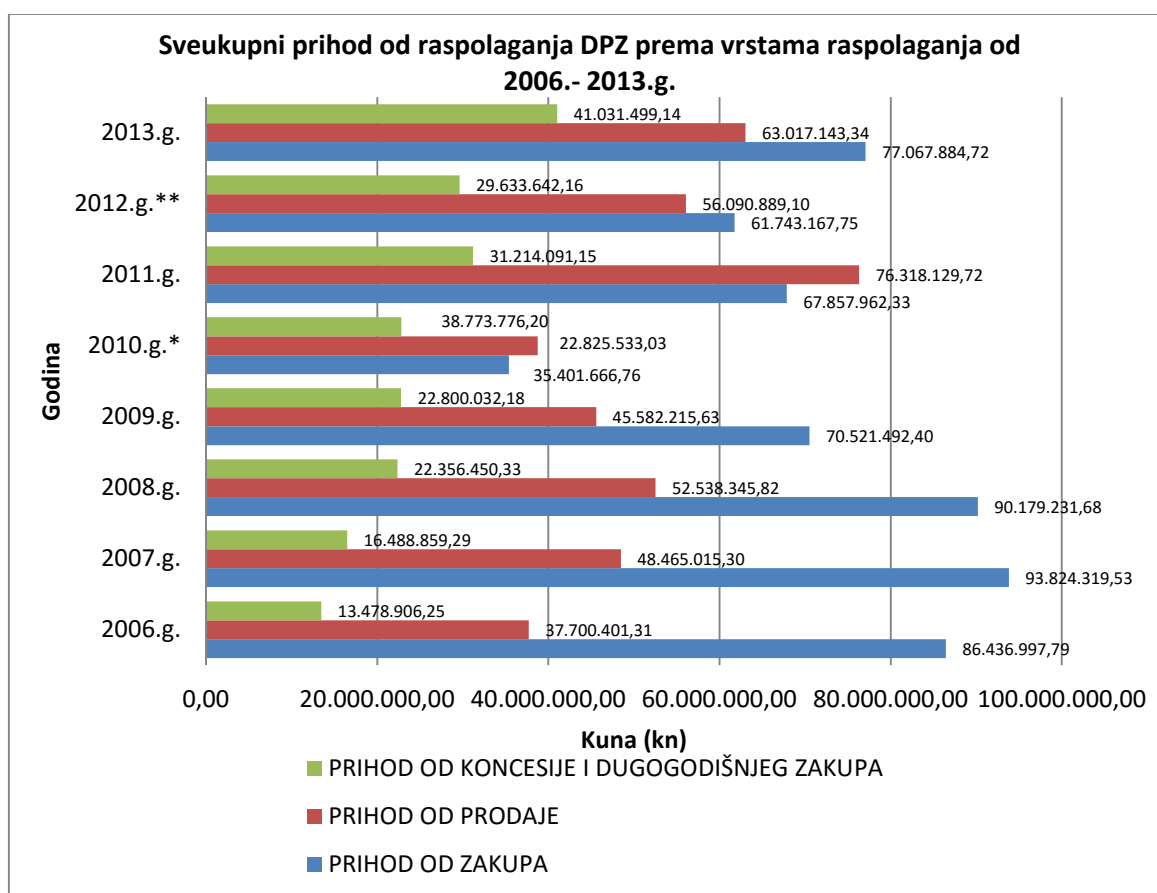
Tablica 5.5: Prikaz bruto prihoda od koncesije i dugogodišnjeg zakupa od 2006.-2013.g.

GODINA	SVEUKUPNI PRIHOD OD RASPOLAGANJA	PRIHOD OD KONCESIJE I DUGOGODIŠNJEG ZAKUPA	POSTOTAK
	(kn)	(kn)	%
2006.g.	137.616.305,35	13.478.906,25	9,79
2007.g.	158.778.194,12	16.488.859,29	10,38
2008.g.	165.074.027,83	22.356.450,33	13,54
2009.g.	138.903.740,21	22.800.032,18	16,41
2010.g.*	97.000.975,99	22.825.533,03	23,53
2011.g.	175.390.183,20	31.214.091,15	17,80
2012.g.**	147.467.699,01	29.633.642,16	20,10
2013.g.	181.116.527,20	41.031.499,14	22,65
Sveukupno	1.201.347.652,91	199.829.013,53	16,63

Graf 5.6: Grafički prikaz prihoda od koncesije i dugogodišnjeg zakupa, 2006.-2013.g.

Grafički prikaz sveukupnih prihoda od raspolaganja prema svim vrstama raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem od 2006.-2013.g. prikazan je u grafu 5.7.

Graf 5.7: Prikaz prihoda od raspolaganja prema vrsti raspolaganja DPZ od 2006.-2013.g.

5.2 Razdoblje od 10.04.2013. - 31.12.2015.

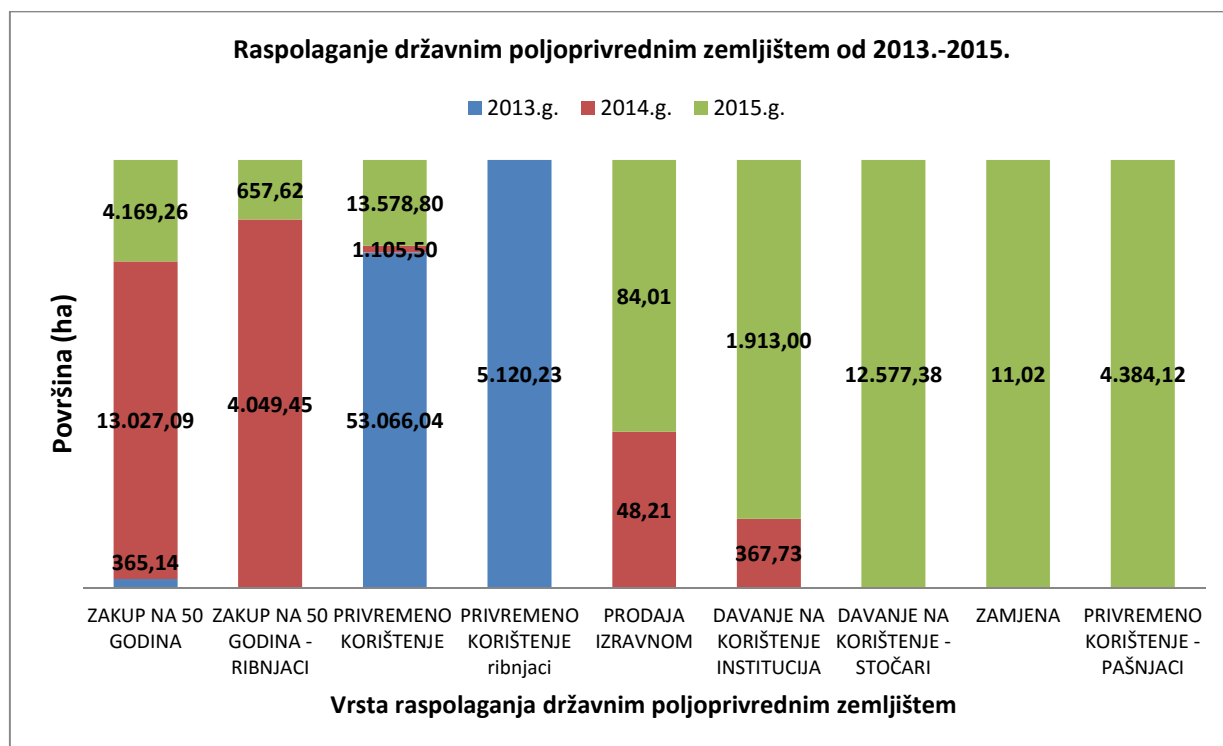
U poglavlju 4.5 opisani su zakonom propisanim oblicima raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem nakon stupanja na nagu Zakona o poljoprivrednom zemljištu u 2013.g. Sukladno navedenim oblicima raspolaganja u ovom periodu raspolagalo se sa sveukupno 114.524,59 ha. Pregled podataka po godinama nalazi se u tablici 5.6.

Tablica 5.6.: Raspolaganje u razdoblju od 10.04.2013. - 31.12.2015

GODINA	POVRŠINA KOJOM JE RASPOLAGANO
	(ha)
2013.	58.551,41
2014.	18.597,97
2015.	37.375,21
SVEUKUPNO	114.524,59

Izvor: Agencija za poljoprivredno zemljište

Na grafu 5.8 prikazane su po godinama sve vrste raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem od 2013.-2015.g.

Graf 5.8: Raspolaganje u razdoblju od 10.04.2013. - 31.12.2015

U 2013.g. najviše korišteni oblik raspolaganja je privremeno korištenje poljoprivrednog zemljišta u površini od 53.066,04 ha odnosno 90,63%. Površina dana u zakup na 50 godina je 365,14 ha tj. 0,62% sveukupnog raspolaganja i vrlo je mala, a rezultat je toga što su podzakonski akti vezano za zakup donešeni tek u jesen 2013. te se taj oblik raspolaganja vrlo malo koristio. S najviše zemljišta se raspolagalo u Osječko-baranjskoj županiji i to sa sveukupno 37.586,8320 ha dok se uopće sa zemljištem nije raspolagalo u Krapinsko-zagorskoj županiji. Detaljni podaci po županijama prikazani su u tablici 5.7.

Tablica 5.7: Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u 2013.g. po županijama

ŽUPANIJA	ZAKUP NA 50 GODINA	PRIVREMENO KORIŠTENJE	PRIVREMENO KORIŠTENJE RIBNJAKA	SVEUKUPNO
	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)
Dubrovačko- neretvanska		26,18		26,18
Istarska	7,37	1.520,67		1.528,04
Karlovačka		1.002,79	371,23	1.374,02
Koprivničko-križevačka	38,46	910,54		949,00
Krapinsko-zagorska				0,00
Ličko-senjska		703,98	0,05	704,03
Međimurska		905,29	2,74	908,03
Osječko-baranjska	161,79	18.093,57	538,06	18.793,42
Požeško-slavonska		3.830,05		3.830,05
Primorsko-goranska		291,52		291,52
Sisačko-moslavačka	19,15	2.062,68		2.081,82
Splitsko-dalmatinska		41,71		41,71
Šibensko-kninska		27,32	1,50	28,82
Varaždinska	71,67	366,73		438,41
Virovitičko-podravsko		3.228,38		3.228,38
Vukovarsko-srijemska	9,16	6.934,92		6.944,08
Zadarska		954,10		954,10
Zagrebačka		2.611,05	71,64	2.682,69
Bjelovarsko-bilogorska	5,19	2.848,48	3.460,19	6.313,86
Brodsko-posavska	52,35	6.701,09	674,82	7.428,26
Grad Zagreb		5,00		5,00
Ukupno RH	365,14	53.066,04	5.120,23	58.551,41

Izvor: Agencija za poljoprivredno zemljište

U 2014.g. najviše korišteni oblik raspolaganja bio je zakup poljoprivrednog zemljišta na 50 godina u površini od 13.027,09 ha odnosno 71,46%. Zakup ribnjaka na 50 godina drugi je

najčešći oblik raspolaganja sa 4.049,45 ha odnosno 22,21% od sveukupnog raspolaganog zemljišta.

S najviše zemljišta se raspolagalo u Osječko-baranjskoj županiji i to sa sveukupno 6.039,49 ha dok se uopće sa zemljištem nije raspolagalo u Krapinsko-zagorskoj županiji. Detaljni podaci po županijama prikazani su u tablici 5.8.

Tablica 5.8: Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u 2014.g. po županijama

ŽUPANIJA	ZAKUP NA 50 GODINA	ZAKUP NA 50 GODINA - RIBNJACI	PRIVREMENO KORIŠTENJE	PRODAJA IZRAVNOM POGODBOM	DAVANJE NA KORIŠTENJE - INSTITUCIJE	SVEUKUPNO
	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)
Dubrovačko-neretvanska	664,69					664,69
Istarska	641,11		14,18	1,37		656,66
Karlovačka	418,00			0,66		418,66
Koprivničko-križevačka	29,36			0,32		29,68
Krapinsko-zagorska						0,00
Ličko-senjska	297,79					297,79
Međimurska	60,94			0,69		61,63
Osječko-baranjska	4.029,70	663,90	975,34	2,82	367,73	6.039,49
Požeško-slavonska	142,28	1.274,65		0,84		1.417,78
Primorsko-goranska	428,29		55,23			483,52
Sisačko-moslavačka	1.179,06					1.179,06
Splitsko-dalmatinska	147,21					147,21
Šibensko-kninska	177,96			0,06		178,01
Varaždinska	63,45			0,48		63,93
Virovitičko-podravska	691,88					691,88
Vukovarsko-srijemska	1.153,68		50,75	0,49		1.204,92
Zadarska	40,40					40,40
Zagrebačka	1.043,47			25,31		1.068,78
Bjelovarsko-bilogorska	649,90			2,93		652,83
Brodsko-posavska	673,31	2.110,90	10,00	12,24		2.806,44
Grad Zagreb	494,62					494,62
UKUPNO RH	13.027,09	4.049,45	1.105,50	48,21	367,73	18.597,97

Izvor: Agencija za poljoprivredno zemljište

U 2015.g. najviše korišteni oblik raspolaganja je privremeno korištenje poljoprivrednog zemljišta u površini od 13.578,80 ha odnosno 35,98%. Dodjela zemljišta stočarima drugi je najviše korišteni oblik raspolaganja sa 12.577,38 ha odnosno 33,32% od sveukupno

raspolaganog. Površina dana u zakup na 50 godina je 4.169,26 ha tj. 11,05% sveukupnog raspolaganja.

Tablica 5.9: Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem kroz oblik zakupa i privremenog korištenja u 2015.g. po županijama

ŽUPANIJA	ZAKUP NA 50 GODINA	ZAKUP NA 50 GODINA - RIBNJACI	PRIVREMENO KORIŠTENJE	PRIVREMENO KORIŠTENJE - ZAJEDNIČKI PAŠNJACI
	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)
Dubrovačko-neretvanska			0,36	
Istarska	148,51		1.839,32	
Karlovačka	391,77		197,55	
Koprivničko-križevačka			83,49	
Krapinsko-zagorska			110,43	
Ličko-senjska	2.765,87		4.829,11	
Međimurska		2,75	0,00	
Osječko-baranjska	89,86		1.263,14	71,68
Požeško-slavonska	4,57		183,84	
Primorsko-goranska	5,99		12,56	
Sisačko-moslavačka	474,23	80,64	121,70	3.668,41
Splitsko-dalmatinska			1,22	
Šibensko-kninska			0,14	
Varaždinska			51,70	
Virovitičko-podravska	20,83		1.329,88	
Vukovarsko-srijemska			270,41	
Zadarska	207,86		1.167,23	
Zagrebačka		574,23	322,50	62,11
Bjelovarsko-bilogorska	1,39		723,56	
Brodsko-posavska	58,37		482,41	581,92
Grad Zagreb			301,13	
Ukupno RH	4.169,26	657,62	13.578,80	4.384,12

Izvor: Agencija za poljoprivredno zemljište

S najviše zemljišta se raspolagalo u Ličko-senjskoj županiji i to sa sveukupno 9.374,36 ha dok se zemljištem najmanje raspolagalo u Šibensko-kninskoj županiji. Detaljni podaci po županijama prikazani su u tablici 5.9 i 5.10.

Tablica 5.10: Raspolaganje poljoprivrednim zemljištem kroz ostale oblike raspolaganja u
2015.g. po županijama

ŽUPANIJA	PRODAJA IZRAVNOM POGODBOM (HA)	ZAMJENA (HA)	DAVANJE NA KORIŠTENJE - INSTITUCIJE	DAVANJE NA KORIŠTENJE - STOČARI
	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)
Dubrovačko-neretvanska				193,30
Istarska	2,84	1,15		230,48
Karlovačka	1,14	3,38		250,22
Koprivničko-križevačka	0,67			118,88
Krapinsko-zagorska				12,10
Ličko-senjska	0,70			1.778,68
Međimurska				115,25
Osječko-baranjska	13,96	6,49	1.913,00	1.821,81
Požeško-slavonska	3,13			410,66
Primorsko-goranska	0,36			232,96
Sisačko-moslavačka	7,90			424,91
Splitsko-dalmatinska				234,73
Šibensko-kninska				63,47
Varaždinska	1,19			148,54
Virovitičko-podravska	2,23			295,63
Vukovarsko-srijemska	10,05			819,03
Zadarska				2.417,06
Zagrebačka	22,88			1.260,29
Bjelovarsko-bilogorska	8,93			470,27
Brodsko-posavska	8,04			1.194,63
Grad Zagreb				84,48
Ukupno RH	84,01	11,02	1.913,00	12.577,38

Izvor: Agencija za poljoprivredno zemljište

5.2.1 Financijski podaci raspolaganja 2013.-2015.

Sredstva ostvarena od zakupa, zakupa za ribnjake, prodaje izravnom pogodbom i davanja na korištenje bez javnog poziva prihod su državnog proračuna 25%, 10% proračuna jedinice područne (regionalne) samouprave i 65% proračuna jedinice lokalne samouprave, odnosno Grada Zagreba, na čijem se području poljoprivredno zemljište nalazi. Prema izvješćima koji se na mjesečnoj/godišnjoj razini, od 2013.- 2015.g., prikupljali od strane Financijske agencije (FINA) u Agenciji za poljoprivredno zemljište sveukupni prihod od raspolaganja u razdoblju 2013.-2015. iznosi 339.445.714,49 kn. Bruto naplata prihoda od raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem iznosila je u 2013.g. 181.116.527,20 kn, u 2014.g. 205.960.697,07 kn te u 2015.g. 245.800.603,02 kn. U svakoj godini bruto prihod se povećavao. Podaci su prikazani u tablici 5.11.

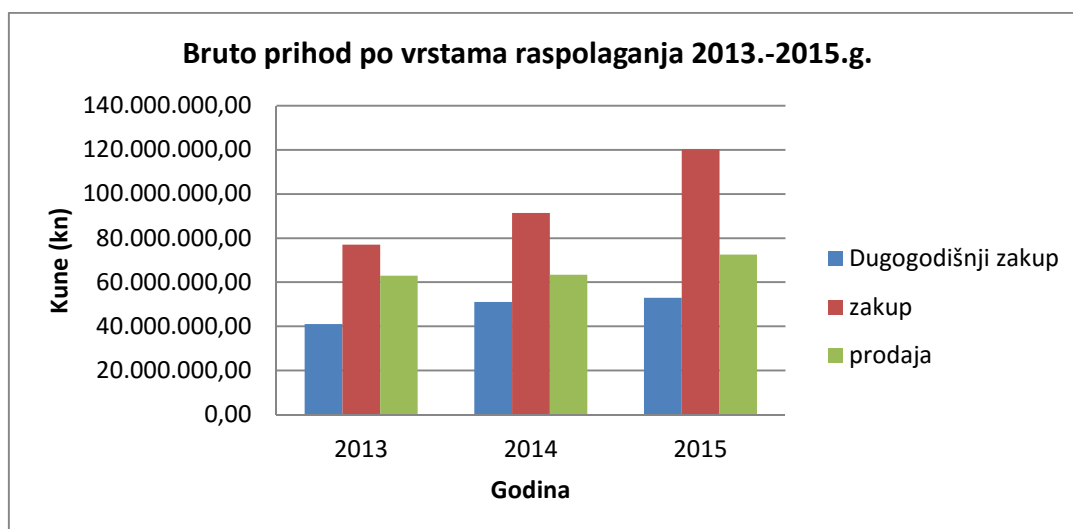
Tablica 5.11: Sveukupni prihod od raspolaganja od 2013.-2015.g.

GODINA	SVEUKUPNI PRIHOD OD RASPOLAGANJA	POVEĆANJE PRIHODA U ODNOSU NA PRETHODNU GODINU	POVEĆANJE PRIHODA U ODNOSU NA PRETHODNU GODINU
	(kn)	(kn)	(%)
2013.	181.116.527,20	33.648.828,19	22,82
2014.	205.960.697,07	24.844.169,87	13,72
2015.	245.800.603,02	39.839.905,95	19,34
SVEUKUPNO	632.877.827,29	98.332.904,01	

U periodu od 2013.-2015.g. najveći bruto prihod je po osnovi zakupa i to sveukupno 288.792.225,75 kn. Podaci su prikazani u tablici 5.12. Povećanje bruto prihoda po osnovi zakupa između 2014. i 2015.g. je 28.840.989,17 kn odnosno 31,54%. U sveukupno bruto prihodu prihod od zakupa iznosi u prosjeku 45,29%. Odnos bruto prihoda po vrstama raspolaganja grafički prikaz je na grafu 5.9.

Tablica 5.12: Prihod po vrstama raspolaganja 2013.-2015.

GODINA	DUGOGODIŠNJI ZAKUP	ZAKUP	PRODAJA
	(kn)	(kn)	(kn)
2013.	41.031.499,14	77.067.884,72	63.017.143,34
2014.	51.079.312,49	91.441.675,93	63.439.708,65
2015.	52.952.171,01	120.282.665,10	72.565.766,91
SVEUKUPNO	145.062.982,64	288.792.225,75	199.022.618,90

Graf 5.9.: Bruto prihod po vrstama raspolaganja 2013.-2015.g.

U prvih 6 mjeseci 2015.g. bruto naplata prihoda od raspolaganja iznosi 101.106.263,00 kn. Povećanje bruto naplate u prvih 6 mjeseci 2015. u odnosu na bruto naplatu u prvih 6 mjeseci 2014 je za 81%. Povećanje bruto naplate rezultat je povećanja ukupne površine s kojom se raspolagalo. Podaci su prikazani u tablici 5.13.

Tablica 5.13: Sveukupni prihod od raspolaganja u prvih 6 mj. 2014.g. i 6 mj. 2015.

Vrsta naplate	PRIHOD U 06./2014.g	PRIHOD U 06./2015.g	POVEĆANJE PRIHODA	POSTOTAK POVEĆANJA
	(kn)	(kn)	(kn)	%
Bruto naplata	55.849.875,94	101.106.262,85	45.256.386,91	81,03
Raspoređeno	55.822.975,47	98.762.160,57	42.939.185,10	76,92
Državi	13.782.226,24	24.441.979,14	10.659.752,90	77,34
Županiji	5.604.369,29	9.864.659,86	4.260.290,57	76,02
Općini/Gradu	36.436.379,94	64.455.521,57	28.019.141,63	76,90

5.2.2 Informacijski sustav državnog poljoprivrednog zemljišta - ISAPZ

Zakonom iz 2013.g. propisano je da će Agencija uspostaviti, razvijati, voditi i održavati Informacijski sustav o poljoprivrednom zemljištu u Republici Hrvatskoj u svrhu učinkovitije zaštite, korištenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljištem. Informacijski sustav će sadržavati podatke o održavanju, zaštiti, promjeni namjene i raspolaganju zemljištem. U 2014.g. uspostavljena je baza podataka državnog poljoprivrednog zemljišta koja se temelji na katastarskim podacima.

Za uspostavu ove baze preuzete su iz katastarskog operata sve katastarske čestice koje su za posjednika imale na dan 30.06.2014. upisanu Republiku Hrvatsku, općenarodnu imovinu i društveno vlasništvo. U tablici 5.14 prikazan je broj katastarskih čestica i površina prema Županijama.

Tablica 5.14: Broj katastarskih čestica i površina državnog poljoprivrednog zemljišta po Županijama

NAZIV ŽUPANIJE	BROJ K.Č.	DPZ
		(HA)
Nerazvrstano zemljište		14,85
Grad Zagreb	653	219,04
Krapinsko-zagorska	1.596	1.084,70
Varaždinska	5.909	2.355,46
Međimurska	6.499	5.308,93
Vukovarsko-srijemska	9.266	6.218,46
Šibensko-kninska	10.822	13.551,80
Splitsko-dalmatinska	11.593	16.486,54
Dubrovačko-neretvanska	12.310	17.478,04
Zadarska	13.760	21.360,45
Koprivničko-križevačka	14.181	27.111,12
Primorsko-goranska	18.143	34.117,37
Zagrebačka	19.232	34.244,29
Osječko-baranjska	27.687	37.143,82
Brodsko-posavska	34.612	38.282,74
Karlovačka	40.464	46.646,09
Bjelovarsko-bilogorska	45.803	46.826,62
Požeško-slavonska	49.647	48.341,40
Virovitičko-podravska	51.523	68.363,34
Sisačko-moslavačka	57.774	73.510,58
Ličko-senjska	78.773	85.486,42
Istarska	91.646	113.973,48
UKUPNO	601.893	738.125,52

Izvor: Agencija za poljoprivredno zemljište

Preuzeti su sljedeći atributi: broj katastarske čestice, podbroj katastarske čestice, naziv katastarske općine, pravni režimi, načini uporabe katastarskih čestica, površina i naziv posjednika katastarske čestice. Preuzete su katastarske čestice koje su načinom uporabe bile upisane kao poljoprivredne površine: oranice, vrtovi, livade, pašnjaci, voćnjaci, maslinici, vinogradi, ribnjaci, trstici i močvare. Sveukupno je preuzeto 601.893 katastarskih čestica sa pripadajućim atributima.

Prema preuzetim podacima¹⁰ Republika Hrvatska ima 738.125,52 ha državnog poljoprivrednog zemljišta. Najmanje državnog poljoprivrednog zemljišta ima u Krapinsko-zagorskoj županiji i to 219,04 ha dok najviše zemljišta ima u Ličko-senjskoj županiji 113.973,48 ha.

¹⁰ na dan 30.06.2014

6 ANALIZE I REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju detaljno su opisane analize i rezultati istraživanja. Detaljno je opisana analiza i rezultati raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem u razdoblju od 2001. do 2015. godine. Analiziraju se podaci informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta kao što su način uporabe, površina katastarskih čestica, prosječna površina, uvrštenost u šumsko gospodarske podloge i minski sumnjiva područja te primjena informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta. Postupcima korelacijske i regresijske analize analizira se postojanje veze između zadanih varijabli, oblik te veze, jačina i smjer veze kao i analitički oblik veza između zavisne i nezavisne varijable. Kao nezavisne varijable promatraju se površine poljoprivrednog zemljišta kojima je raspolagano dok se kao zavisna varijabla promatra bruto prihod od raspolaganja poljoprivrednim zemljištem.

6.1 Analiza raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem od 2001.-2015.

Analiza raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem radi se u dva vremenska razdoblja s obzirom na posebne uvjete raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem koji su propisani Zakonom o poljoprivredno zemljištu u tom vremenskom razdoblju. Analiziraju se podaci o vrstama raspolaganja, površinama kojima je raspolagano kao i financijski podaci o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljištem. U ovom poglavlju analizirati će se podaci institucija koje su prikupljale podatke o poljoprivrednom zemljištu u tom razdoblju.

6.1.1 Analiza razdoblja od 27.07.2001.- 10.04.2013.g

Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem - podaci Ministarstva poljoprivrede, Uprava za poljoprivredno zemljište

Prema podacima koji su prikazani u tablicama 4.1 i 4.2. (poglavlje 4.1) Republika Hrvatska raspolaže sa 553.036,80 ha državnog poljoprivrednog zemljišta prema Programima raspolaganja. No taj podatak se ne može uzeti kao apsolutno točan podatak koliko RH ima državnog poljoprivrednog zemljišta iz razloga što 74 JLS nisu dostavile Program na suglasnost. Isto tako Ministarstvo poljoprivrede ne raspolaže podatkom koliko je površine državnog

poljoprivrednog zemljišta za 11 JLS u Programima koji su dostavljani Ministarstvu poljoprivrede na suglasnost ali istu nisu dobili.

Analizom podataka Ministarstva poljoprivrede utvrđeno je da se od 553.036,80 ha državnog poljoprivrednog zemljišta koristi 268.073,78 ha (48,47%) dok se 284.963,01 ha (51,53%) ne koristi. Korištenje u ovom smislu znači da su za te površine sklopljeni ugovori o nekom obliku raspolaganja (zakup, prodaja, koncesija) i da je Ministarstvo poljoprivrede o tome bilo obaviješteno. Prema tim podacima najmanje neiskorištenog državnog poljoprivrednog zemljišta u graničnim vrijednostima (rasponima) od 0-50%, ima 5 Županija, 12 Županija je u graničnim vrijednostima nekorištenja 50-90%, dok 4 Županije imaju postotak nekorištenja zemljišta veći od 90%. Podatak da se 51,53% državnog poljoprivrednog zemljišta ne koristi ne može se uzeti kao apsolutno točan jer JLS nisu bile u obvezi dostavljati podatke o sklopljenim ugovorima Ministarstvu poljoprivrede dok je s druge strane Ministarstvo poljoprivrede davalo suglasnosti na sve odluke o izboru najpovoljnije ponude na provedenim natječajima ali te podatke nisu ažurirali. Podaci po Županijama prikazani su u tablici 6.1.

Prema Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Republika Hrvatska 2013) jedinice područne (regionalne) samouprave razvrstavaju se prema indeksu razvijenosti u četiri skupine s indeksom razvijenosti u rasponu od 75-125% prosjeka Republike Hrvatske. Usporedbom podataka indeksa razvijenosti i podataka o (ne)korištenju državnog poljoprivrednog zemljišta utvrđeno je da (ne)korištenje državnog poljoprivrednog zemljišta nije povezano sa indeksom razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj, tablica 6.1.

S obzirom na podatke prikazane u tablici 6.1 vidljivo je da Karlovačka i Ličko-senjska županija koje se nalaze u I. skupini jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske imaju neiskorištenost državnog poljoprivrednog zemljišta u rasponu od 90-100%. Zadarska županija se nalazi u III. skupini jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske i ima neiskorištenost državnog poljoprivrednog zemljišta u rasponu od 0-50%. Primorsko-goranska županija se nalazi u IV. skupini jedinica područne (regionalne) samouprave čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka Republike Hrvatske i ima neiskorištenost državnog poljoprivrednog zemljišta 98,98 %.

Tablica 6.1: Prikaz nekorištenja državnog poljoprivrednog zemljišta prema graničnim vrijednostima i usporedba s indeksom razvijenosti JL(R)S

ŽUPANIJA	NE KORISTI SE DPZ	NE KORISTI SE DPZ	GRANIČNE VRIJEDNOSTI	Skupina indeksa razvijenosti JL(R)S
	(ha)	(%)	(%)	
Osječko-baranjska	30.270,10	23,41	0-50	I.
Virovitičko-podravska	13.278,19	25,23		I.
Vukovarsko-srijemska	17.691,22	29,97		I.
Koprivničko-križevačka	3.307,53	47,25		I.
Zadarska	2.340,06	49,44		III.
Brodsko-posavska	22.052,63	50,31	50-90	I.
Splitsko-dalmatinska	758,55	55,51		II.
Požeško-slavonska	16.526,25	57,70		I.
Bjelovarsko-bilogorska	20.487,96	59,04		I.
Sisačko-moslavačka	24.747,40	62,56		I.
Varaždinska	1.658,33	63,81		II.
Međimurska	4.458,69	63,90		I.
Zagrebačka	14.054,53	72,30		III.
Grad Zagreb	1.586,51	74,92		IV.
Istarska	18.851,43	78,67		IV.
Krapinsko-zagorska	26,29	82,70		I.
Dubrovačko-neretvanska	4.988,12	86,05		III.
Karlovačka	10.867,05	91,54	90-100	I.
Ličko-senjska	35.581,92	95,68		I.
Šibensko-kninska	18.676,14	97,05		II.
Primorsko-goranska	22.754,12	98,98		IV.
Ukupno RH	284.963,01	51,53		

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Ministarsvo poljoprivrede u strateškom dokumentu *Program okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj 2009.-2021.* (opisano u poglavlju 3.1.1.) predstavilo je podatke o površinama zapuštenog poljoprivrednog zemljišta. Podaci su izračunati kao razlika podataka ukupne površine poljoprivrednog zemljišta prema Statističkom ljetopisu 2005.g. i korištene poljoprivredne površine upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava 2008.. Prema tom izračunu 1.607.464 ha dijelom se uopće ne koristi i dijelom se koristi za poljoprivrednu proizvodnju koja nije poticana (površine koje se koriste, ali nisu prijavljene u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava). Podaci su prikazani na slici 6.1

Poljoprivredno zemljište	Površina u ha
Ukupna površina u ha (Statistički ljetopis 2005.)	2.695.000
Korištena površina u ha (Upisnik poljoprivrednih gospodarstava 2008.)	1.087.536
Ukupno (nekorištena površina + korištena površina na kojoj se proizvodnja ne potiče)	1.607.464

Slika 6.1: Površine zapuštenog poljoprivrednog zemljišta u RH prema Programu okrupnjavanja,

Izvor: Program okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj 2009.-2021

Rezultat istraživanja: Obavezni Programi raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem i davanje suglasnosti na te Programe od strane Ministarstva poljoprivrede u 12 godina nisu rezultirali digitalnom bazom podataka niti u nadležnom ministarstvu niti u JL(R)S. S obzirom na vrstu podataka koja se Programima prikupljala (broj katastarske čestice, površina, način uporabe, naziv katastarske općine te grafički prikaz katastarskih čestica državnog poljoprivrednog zemljišta) propuštena je idealna prilika za uspostavu centralnog sustava za provođenje zemljišne politike.

Prema analiziranim podacima vidljivo je da raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem na ovakav način nije nikada rezultiralo točnim podatkom s koliko državnog poljoprivrednog zemljišta Republika Hrvatska raspolaže, gdje se ono nalazi te koliko je stvarno državnog poljoprivrednog zemljišta pod ugovorima odnosno koliko je državnog poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj u funkciji.

Podaci o korištenju poljoprivrednog zemljišta - podaci Državnog zavoda za statistiku

Da se nije znao točan podatak kolika je točna površina korištenog poljoprivrednog zemljišta i ukupna površina državnog poljoprivrednog zemljišta pokazuju i analizirani podaci Državnog zavoda za statistiku u poglavlju 4.2. Jedini podatak o ukupnoj površini državnog poljoprivrednog zemljišta naveden je u Statističkom ljetopisu 2005. godine u kojem je objavljen je podatak za 2004. godinu da se državnog zemljišta koristi 703.461,00 ha. Ti podaci prikupljeni su korištenjem metode dobivanja podataka putem procjena koje su obavljali poljoprivredni procjenitelji na temelju katastarskih podataka preuzetih od Državne geodetske uprave. Od 2005. godine, radi usklađivanja s metodologijom Eurostat-a i promjenom metode prikupljanja podataka, podaci o državnom zemljištu se ne prikupljaju. U ostalim publikacijama daju se podaci o ukupno korištenom poljoprivrednom zemljištu bez obzira radi li se o privatnom ili državnom. Prema analiziranim podacima podaci iz publikacija o korištenom poljoprivrednom

zemljištu nisu usklađeni pa tako za 2011.g. imamo dva podatka o ukupnoj površini. Prema Statističkom ljetopisu u 2011. koristi se 1.326.083 ha poljoprivrednog zemljišta a prema Popisu stanovništva 2011. koristi se 918.435,64 ha poljoprivrednog zemljišta.

Rezultat istraživanja: Statistički podaci o korištenom poljoprivrednom zemljištu nisu relevantni za donošenje mjera zemljišne politike. Prvenstveno jer su statističke prirode, nisu bazirani na katastarskoj čestici i nisu prostorno orijentirani.

Evidencije poljoprivrednog zemljišta

Prema podacima prikazanim u poglavlju 4. evidencija državnog poljoprivrednog zemljišta do 2014.g. nikada nije uspostavljena. Prikazanih 7 Institucija prikupljalo je podatke o državnom poljoprivrednom zemljištu po različitim osnovama. Svaka od obrađenih Institucija podatke prikuplja svojim tehnikama i za svoj cilj i svrhu ali niti jedan u svrhu evidentiranja državnog poljoprivrednog zemljišta. Analiza evidencija i podataka prikazana je u tablici 6.1a.

Tablica 6.1a: Analiza evidencija poljoprivrednog zemljišta

INSTITUCIJA	NAČIN PRIKUPLJANJA PODATAKA	OBLIK EVIDENCIJE	BROJ K.Č.	POVRŠINA	JEDINSTVENI IDENTIFIKATOR - K.Č.	MOGUĆNOST POVEZIVANJA S DRUGIM SUSTAVIMA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE	IME JL(R)S	EXCEL TABLICA	NE	DA	NE	NE
DZS	IME JL(R)S	EXCEL TABLICA	NE	DA	NE	NE
DGU	KATASTARSKA ČESTICA	PROSTORNO ORIJENTIRANA BAZA PODATAKA	DA	DA	DA	DA
ARKOD	ARKOD PARCELA	PROSTORNO ORIJENTIRANA BAZA PODATAKA	DA	DA	DA	DA
HCR	KATASTARSKA ČESTICA	PROSTORNO ORIJENTIRANA BAZA PODATAKA	DA	NE	DA	DA
HRVATSKE ŠUME	KATASTARSKA ČESTICA	PROSTORNO ORIJENTIRANA BAZA PODATAKA	DA	NE	DA	DA
APZ	KATASTARSKA ČESTICA	PROSTORNO ORIJENTIRANA BAZA PODATAKA	DA	DA	DA	DA

Ti podaci nikada se nisu uspoređivali niti objedinjeno prikupljali na jednom mjestu radi evidencije državne imovine. Podaci Ministarstva poljoprivrede temelje se na nazivu JL(R)S i

površini koja je dana na korištenje u obliku excel tablice. Nisu se mogli usporediti niti povezati s nijednom drugom evidencijom jer nemaju glavnog identifikatora broja katastarske čestice kao osnovne prostorne jedinice. Podaci DZS temelje se na nazivu JL(R)S i površini koja se koristi u obliku excel tablice. S obzirom na način prikupljana podataka i potrebu za istim prikupljaju (popisuju) se samo podaci o korištenom poljoprivrednom zemljištu u smislu površina koje se koriste. Ne popisuju se katastarske čestice kao osnovne prostorne jedinice tako da takva baza podataka nije prikladna za uspoređivanje niti povezivanje s drugim evidencijama. Sustavi DGU-a zasnovani su na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. Temelje se na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, što omogućava povezivanje podataka unutar sustava s drugim prostorno povezanim podacima. ARKOD sustav je prostorno orijentiran. Veliki nedostatak ove evidencije je što ona ne služi za evidentiranje poljoprivrednog zemljišta po katastarskim česticama već za evidentiranje korištenja poljoprivrednog zemljišta prema ARKOD parcelama. Ako se zemljište ne koristi ono nije u ovoj evidenciji.

Tablica 6.1b: Podaci nadležnih institucija o površini poljoprivrednog zemljišta u RH

INSTITUCIJA	GODINA	POVRŠINA POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA	
		DRŽAVNO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE	UKUPNO KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE
		(ha)	(ha)
DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU	1960.		2.353.600,00
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE	2001.-2013.	553.036,80	
DZS - POPIS POLJOPRIVREDE	2003.		860.195,17
DZS - STATISTIČKI LJETOPIŠ	2005.	703.461,00	890.214,00
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE - UPISNIK POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA	2008.		1.087.536,00
DZS - STATISTIČKI LJETOPIŠ	2008.		1.289.091,00
DZS - STATISTIČKI LJETOPIŠ	2011.		1.326.083,00
DZS - POPIS STANOVNIŠTVA	2011.		918.435,64
APPRRR	2013.		1.017.793,48
APPRRR	2014		1.022.083,93

Sveukupna učinkovitost takvog dijeljenog sustava upravljanja poljoprivrednim zemljištem prikazana je u tablici 6.1b. iz koje je jasno vidljivo da nije bilo moguće dobiti jednoznačan podatak koliko država ima poljoprivrednog zemljišta.

Zakonom iz 2008.g. po prvi puta je propisana i uspostava Informacijskog sustava podataka o poljoprivrednom zemljištu u Republici Hrvatskoj u svrhu učinkovitijega gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i praćenja tržišta poljoprivrednim zemljištem od strane ministarstva nadležnog za poljoprivredu. Informacijski sustav trebao se sastojati od: podsustava o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, podsustava o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu fizičkih i pravnih osoba te podsustava o održavanju i zaštiti poljoprivrednog zemljišta. Agencija za poljoprivredno zemljište, jedinice područne (regionalne) samouprave, jedinice lokalne samouprave i Zavod za tlo u suradnji s drugim institucijama bili su u obvezi voditi Informacijski sustav. Informacijski sustav sukladno tim odredbama zakona nije uspostavljen.

Rezultat istraživanja: iz svih analiziranih podataka u ovom razdoblju može se reći da dosadašnje evidencije poljoprivrednog zemljišta nisu imale svrhu evidentiranja državnog poljoprivrednog zemljišta pa sukladno tome niti ne postoji točan podatak koliko postoji državnog poljoprivrednog zemljišta niti kolika je ukupna površina poljoprivrednog zemljišta. Ovakav sustav dijeljenih evidencija nije bio učinkovit za provođenje zemljišne politike jer sustavi nisu bili povezani niti je uspostavljen centralni sustav poljoprivrednog zemljišta koji sadržava podatke o katastarskim česticama poljoprivrednog zemljišta, o održavanju, zaštiti, promjeni namjene i raspolaganju zemljištem. Dosadašnji način prikupljanja podataka o poljoprivrednom zemljištu kao ni vrsta prikupljenih podataka nisu relevantni za donošenje mjera zemljišne politike. Vezano uz to nije bilo moguće učinkovito raspolagati državnim poljoprivrednim zemljištem kao niti davati smjernice i preporuke za daljnji razvoj pojedinih grana poljoprivredne proizvodnje.

6.1.2 Analiza razdoblja od 10.04.2013. - 31.12.2015.g

Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem - podaci Agencije za poljoprivredno zemljište

Izmjenama zakona u 2013.g. u postavljen je dobar zakonski okvir za inventarizaciju podataka poljoprivrednog zemljišta, uspostavu prve baze podataka državnog poljoprivrednog zemljišta, "legalizaciju" nelegalnog korištenja državnog poljoprivrednog zemljišta i sustavnu evidenciju naplate ugovora po svim oblicima raspolaganja.

Nakon donošenja Zakona u 2013.g. pa do 31.12.2015. država je raspolagala sa 114.524,59 ha državnog poljoprivrednog zemljišta. U 2013.g. najviše se raspolagalo putem privremenog korištenja (53.066,04 ha), u 2014. putem davanja u zakup na 50 godina (13.027,09 ha) i u 2015.g. putem privremenog korištenja (13.578,80 ha) i davanja zemljišta stočarima bez javnog poziva (12.577,38 ha).

Uočava se razlika u raspolaganoj površini u razdoblju 2001.-2013. (prvom razdoblju) i razdoblju 2013.-2015. (drugom razdoblju). U prvom razdoblju od 13 godina raspolagalo se sa 268.073,78 ha (prosječno 20.000 ha godišnje) dok se u drugom razdoblju od 3 godine raspolagalo sa 114.524,59 ha (prosječno 38.000 ha godišnje). U prvom razdoblju prosječni bruto prihod od raspolaganja je 150.168.456,61 kn dok je u drugom razdoblju prosječni prihod od raspolaganja 210.959.275,76 kn.

Privremeno korištenje državnog zemljišta najviše je korišteni oblik raspolaganja u drugom razdoblju sveukupno 67.750,34 ha. S obzirom na zakonske uvjete u 2013.g. (članak 48. Zakona¹¹) i 2015.g. (članak 48. Zakona¹²) koji propisuju ovaj način raspolaganja uočava se intencija zakonodavca da legalizira dosadašnje nelegalno korištenje državnog poljoprivrednog zemljišta. Samim time država je dozvolila da svi oni korisnici državnog poljoprivrednog zemljišta koji do sada nisu imali pravnu osnovu za korištenje zemljišta, a zemljište su koristili dobiju mogućnost legalizirati takvo korištenje. Zakon je propisao i plaćanje "kazne" odnosno dvostruke zakupnine za cjelokupno vrijeme korištenja bez pravne osnove kao i plaćanje duple zakupnine za nastavak korištenja.

¹¹ Zakon o poljoprivrednom zemljištu, NN 39/13, članak 48.: Za poljoprivredno zemljište u vlasništvu države za koje nisu sklopljeni ugovori o zakupu i zakupu za ribnjake Agencija može sklopiti ugovor o privremenom korištenju s fizičkim ili pravnim osobama na njihov zahtjev, i to: a) posjednicima kojima su istekli ugovori o zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države i koji su u mirnom posjedu istog; b) posjednicima koji su koristili poljoprivredno zemljište u vlasništvu države bez ugovora i u mirnom su posjedu istog.

¹² Zakon o poljoprivrednom zemljištu, NN 48/15, članak 48: Za poljoprivredno zemljište u vlasništvu države koje je pogodno za poljoprivrednu proizvodnju, a za koje nisu sklopljeni ugovori o zakupu Agencija može sklopiti ugovor o privremenom korištenju s fizičkim ili pravnim osobama na njihov zahtjev, i to s dosadašnjim posjednicima: a) kojima su istekli ugovori o zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države i koji su u mirnom posjedu istog; b) koji su koristili poljoprivredno zemljište u vlasništvu države bez ugovora, o čemu dostavljaju potvrdu jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave uz zahtjev i u mirnom su posjedu istog; c) koji su koristili zajedničke pašnjake u vlasništvu države bez ugovora, o čemu dostavljaju potvrdu jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave uz zahtjev i u mirnom su posjedu istog.

Rezultati istraživanja: Iz analiziranih podataka vidljiv je porast prosječne površine kojom je raspolagano (18.000,00 ha godišnje) kao i porast prosječnog prihoda od raspolaganja u drugom vremenskom razdoblju (60.790.819 kn). Povećanje površine kojom se raspolaže, a samim tim i povećanjem prihoda u državni proračun, direktno je povezano s razvojem i uporabom ISAPZ-a. Vizualizacijom podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu u ISAPZ-u dana je mogućnost da se određena količina atributnih podataka o poljoprivrednom zemljištu kojima raspolaže Agencija prikaže u jednostavnom i slikovitom obliku te da se omogući brzo i učinkovito raspolaganje. To je posebno vidljivo u davanju zemljišta stočarima bez javnog poziva, raspolagano je sa 12.577,38 ha u vrlo kratkom vremenskom razdoblju (ovaj postupak analiziran je u poglavlju 6.2.2) i raspolaganju putem privremenog korištenja 67.750,34 ha. Privremenim korištenjem državnog poljoprivrednog zemljišta država je dodatno omogućila da se upotpuni evidencija državnog poljoprivrednog zemljišta i reguliraju pravi odnosi korištenja državnog zemljišta.

Evidencija naplate - dio ISAPZ

U 2015. uspostavljena je aplikacija *Evidencija naplate* po svim vrstama ugovora o raspolaganju koja se sastoji od baza podataka svih ugovora o raspolaganju i financijskih podataka (podaci o prihodima od raspolaganja) koji su preuzeti od Financijske Agencije (u daljnjem tekstu: FINA). Sve ugovore u aplikaciju unosile su JLS sukladno danim uvlastima za unos u aplikaciju u određenom vremenskom periodu. Financijski podaci preuzeti od FINA-e preuzeti su s danom početka vođenja evidencije financijskih podataka o raspolaganju u FINA-i odnosno dana 01.01.2005.g. Aplikacija pruža podršku u definiranju i upravljanju ugovorima, evidenciji naplate po istima te izvještavanje o naplati i planu naplate po pojedinačnom ugovoru, stranci, županiji, gradu/općini, katastarskoj općini te po vrsti ugovora. Tako se omogućava povećanje naplate i lakše donošenje odluka vezanih uz zakup, prodaju i koncesiju poljoprivrednog zemljišta. Svrha ove aplikacije je osim uvođenja redovne kontrole evidencije naplate utvrditi sva dugovanja po svim sklopljenim ugovorima o raspolaganju od 1991.-2015.g.

Glavna prostorna jedinica ovog sustava je katastarska čestica. U sustav se upisuju podaci o:

- strankama: šifra, naziv, adresa, OIB, JMBG, MIBPG, fizička/pravna osoba, kontakt podaci, županija, grad/općina),
- ugovorima:

- opći podaci ugovora - broj ugovora, vrsta ugovora, stranka, datum početka, datum završetka, iznos ugovora, poziv na broj (za povezivanje uplate sa ugovorom), katastarska općina, katastarske čestice, link do PDF-a „Original ugovora“ na serveru, klasifikacijska oznaka i urudžbeni broj,
- financijski podaci ugovora: iznos ugovora, iznos godišnjih uplata, saldo, iznos kamate.

Agencija je putem web servisa povezana sa sustavom MUP-a te je ovlaštena pristupati podacima iz Evidencije dodijeljenih matičnih brojeva građana (ime, prezime, rođeno prezime, datum rođenja, MBG, OIB, spol) i Zbirci podataka o prebivalištu i boravištu građana (zadnje prijavljeno prebivalište (općina/grad/država, mjesto, ulica, kućni broj i podbroj), datum prijave prebivališta, a ako prebivalište nije aktivno, datum odjave, razlog i mjesto odjave.

Za potrebe ove Disertacije izvršena je analiza podataka sustava Evidencije naplate. Utvrđeno je da je u aplikaciju trenutno¹³ unešeno 21.427 ugovora koji su sklopljeni u vremenskom razdoblju od 1991.-2015.g. Analiza evidencije naplate prikazana je u tablici 6.2.

¹³ Na dan 25.11.2015.

Tablica 6.2: Rezultati analize Evidencije naplate

ANALIZA EVIDENCIJE NAPLATE		
ANALIZA OPĆIH PODATAKA UGOVORA	ANALIZA FINACIJSKIH PODATAKA UGOVORA	ANALIZA PODATAKA O STRANKAMA
193 JLS u aplikaciji nemaju unešenih ugovora	193 JLS nema nikakvih uplata prema podacim FINA,	67 ugovora bez upisanog OIB-a ili JMBG-
426 unešenih ugovora nema datume potpisivanja ugovora	24 JLS imaju uplate vidljive u FINA-i ali nemaju ugovore unešene u aplikaciju	16 fizičkih osoba koje su brisane iz evidencije državljana RH a za koje još uvijek postoje važeći ugovori
414 unešenih govora nema upisanu klasu niti urudžbeni broj,	253 ugovora u kojima su navedeni krivi žiro računi za plaćanje zakupnine	10.000 korisnici koji nisu u ISAPZ-a
20 % ugovora sklopljeno je na "table" poljoprivrednog zemljišta	4.950 korisnika koji imaju unešene ugovore u aplikaciju dužuje 205.000.000,00 kn,	3 fizičke osobe za koje je prestao važiti JMBG/OIB a za koje još uvijek postoje važeći ugovori
5.000 korisnika nema unešene sve ugovore a za njih postoje uplate u FINA-e	5.000 korisnika nema unešene sve ugovore a za njih postoje uplate u FINA-i i od 300.000.000,00 kn,	13 fizičkih osoba nema prebivalište u RH a za koje još uvijek postoje važeći ugovori
11.000 korisnika nema nikakve ugovore unešene u aplikaciju	11.000 korisnika nema nikakve ugovore unešene u aplikaciju dok za njih postoje uplate u FINA-i od 511.000.000,00 kn.	1.197 fizičkih osoba je preminulo a za koje još uvijek postoje važeći ugovori
	80.000 evidentiranih transakcije bez ugovora	106 pravnih osoba je trenutno neaktivno a za koje još uvijek postoje važeći ugovori

Prema rezultatima provedene analize potrebno je:

- pokrenuti u suradnji sa Državnim odvjetništvom postupke raskida ugovora za korisnike koji imaju dugovanja kao i potraživanje dugovanja sudskim putem.
- za 16.000 korisnika koji imaju neunešene ili nepotpune ugovore potrebno je u Agenciji pokrenuti ponovne postupke prikupljanja ugovora od strane JLS i unosa u aplikaciju kako bi se financijski točno utvrdilo stanje svakog korisnika.
- pokrenuti postupke pretvaranja "tabli" zemljišta iz ugovora u katasatarske čestice, radi povezivanja baze ugovora i evidencije naplate s bazom alfanumeričkih i grafičkih podataka,
- za 80.000 evidentiranih financijskih transakcija koje nemaju pripadajući ugovor u matičnoj bazi podataka ISAPZ ekstrahirati identificirajuće podatke o uplatitelju i

namjeni njegove uplate kako bi se sa što većom točnošću mogao utvrditi uplatitelj odnosno nositelj ugovora i njegova lokacija,

- pokrenuti postupke pojedinačne analize ugovora za koje su utvrđeni kao korisnici osobe koje su preminule, brisane iz evidencije državljana RH, koje nemaju prebivalište u RH ili za pravne osobe koje su neaktivne s obzirom na zakonsku regulativu koja uređuje to područje.

Rezultati istraživanja: Prema izvršenim analizama utvrđeno je netransparentno raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u razdoblju koje je prethodilo uspostavi ISAPZ-a kada su državnim zemljištem raspolagale JLS. Netransparentnost se vidi u velikom broju korisnika koji nemaju ugovore a plaćaju zakupninu, loših ugovora (bez OIB-a, JMBG-a, datume potpisivanja, klase, urudžbenog broja, krivi broj računa za uplatu), nenaplaćenih prihoda (205.000.000,00 kn) i nepostojećih korisnika (10.000).

6.2 Primjena informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta

Informacijski sustav državnog poljoprivrednog zemljišta zasnovan je na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. Temelji se na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, što omogućava povezivanje podataka unutar sustava s drugim prostorno povezanim podacima. Sustav se sastoji od baze podataka prostornih podataka određenog područja, procedura i tehnika za sustavno prikupljanje, aktualiziranje, obradu i distribuciju podataka.

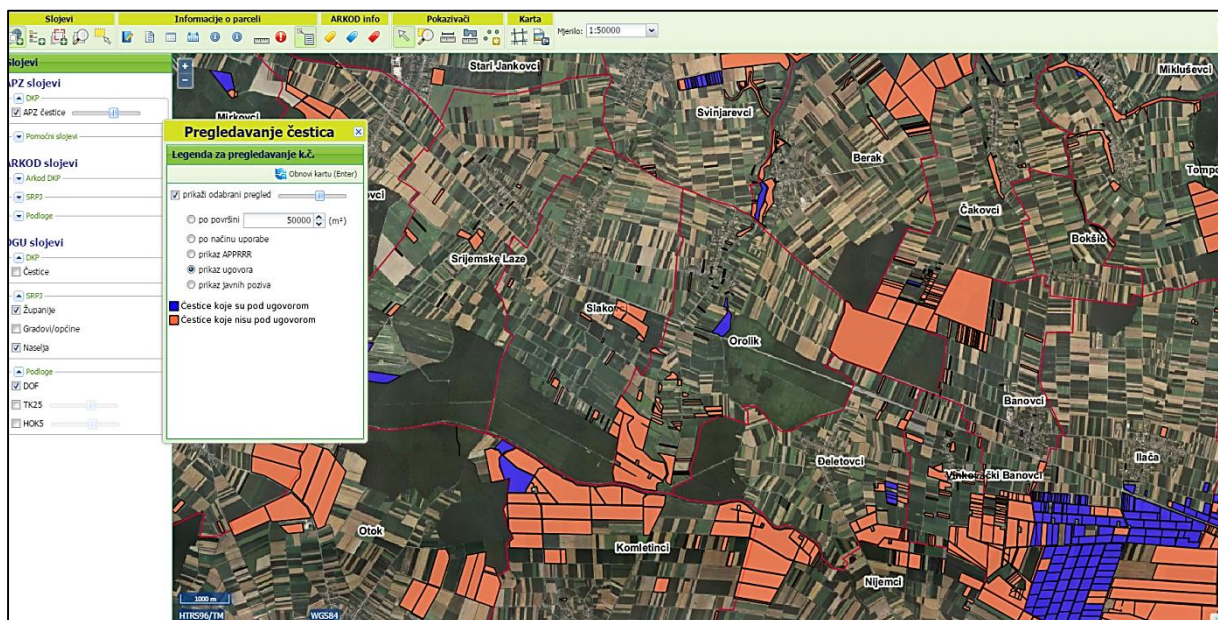
Kako je opisano u poglavlju 4.5. od DGU su preuzeti podaci državne izmjere i katastra nekretnina. Preuzeti podaci su prostorni, grafički i alfanumerički. Jednokratni pristup atributnim podacima u centralnoj bazi katastarskih podataka omogućen je u svrhu:

- utvrđivanja načina upisa naziva posjednika koji se odnosi na RH - što obuhvaća naziv posjednika RH, Društveno vlasništvo (DV) i Općenarodnu imovinu (ONI),
- utvrđivanja brojeva katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta u posjedu RH (prema prethodno utvrđenim nazivima posjednika),
- dohvata i prijenosa tako filtriranih podataka o katastarskim česticama, radi osnivanja vlastite baze podataka.

Nakon uspostave ISAPZ na temelju podataka DGU isti je nadopunjen podacima:

- Agencije za poljoprivredno zemljište: podacima o svim ugovorima o raspolaganju državnim poljoprivrednim zemljištem te provedenim javnim pozivima o zakupu na 50 godina,
- APPRRR: alfanumeričkim, grafičkim i prostornim podacima ARKOD-a u realnom vremenu,
- Hrvatskih šuma: alfanumeričkim i grafičkim podacima o katastarskim česticama koje se nalaze u šumskogospodarskom pojasu,
- Hrvatskog centra za razminiranje: alfanumeričkim i grafičkim podacima o katastarskim česticama koje se nalaze miniski sumnjivom području,

Prikaz ISAPZ dan je na slici 6.2

Slika 6.2: ISAPZ, prikaz čestica koje jesu/nisu pod ugovorima

Izvor: APZ

6.2.1 Inventarizacija podataka državnog poljoprivrednog zemljišta

U RH nikada nije sustavno napravljena inventarizacija podataka državnog poljoprivrednog zemljišta. Podaci u prošlom razdoblju su neplanski i nesustavno prikupljeni što je rezultiralo nemogućnošću pravilnog raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. Preduvjet sustavnoj inventarizaciji i obradi podataka je postojanje informacijskog sustava.

Kako je navedeno u poglavlju 4.5 uspostavom informacijskog sustava po prvi puta utvrđeno je da RH posjeduje 738.125,52 ha poljoprivrednog zemljišta na 601.893 katastarskih čestica. Najviše ima pašnjaka u površini od 399.639,53 ha, oranica 261.961,63 ha a najmanje vrtova 59,26 ha.

S obzirom da je informacijski sustav sustav u kojem se podaci mijenjaju i nadopunjuju, analizom podataka na dan 08.01.2015. utvrđeno je RH trenutno raspolaže sa ukupnom površinom od 834.944,97 ha. Površina se povećala za 96.819,45 ha u 6.192 katastarskih čestica iz razloga preuzimanja podataka iz katastarskog operata za pojedine katastarske čestice koje su ostale upisane na stare društvene kombinatne kao posjednika kao i drugačije nazive (npr. osim upisa *Opće narodna imovina* postojali su upisi *Opća narodna imovina*, *Opće narodna imov.*, *Općenar.im.*, *Opća narod.*, *Općinski narodni odbor*, *Republika Hrvatska*, *Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva*).

Tablica 6.3: Ukupna površina i prosječna veličina k.č. po županijama

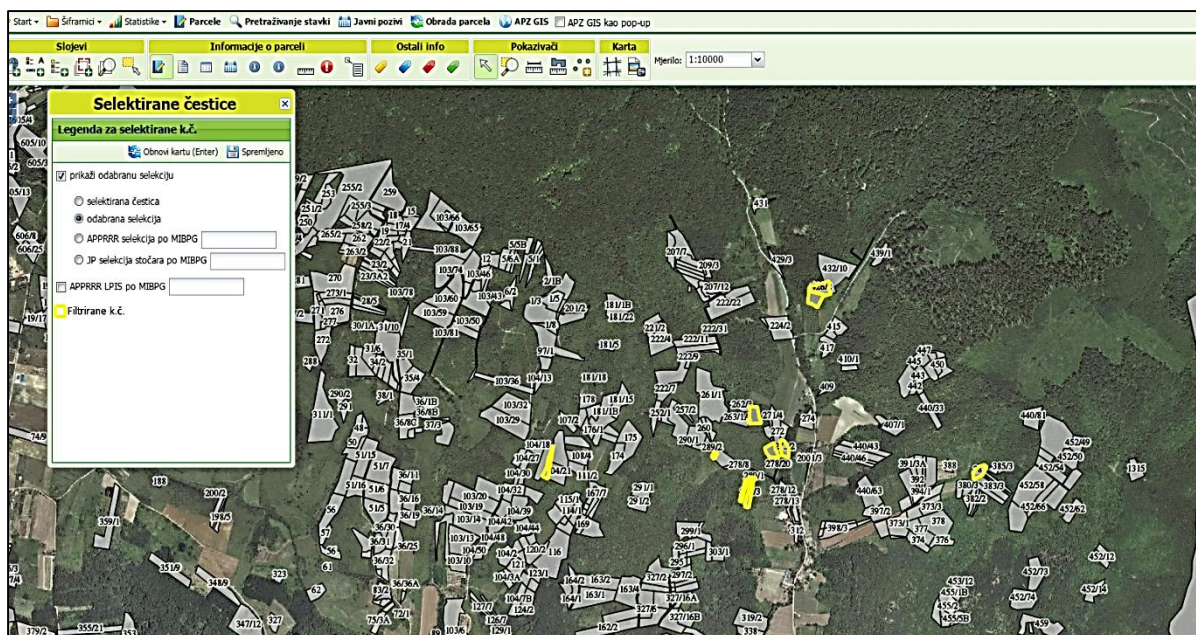
ŽUPANIJA	BROJ KČ	UKUPNA POVRŠINA	PROSJEČNA POVRŠINA k.č.
		(ha)	(ha)
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	45785	21.897,09	0,48
MEĐIMURSKA	6429	5.358,90	0,83
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	12320	18.497,51	1,50
LIČKO-SENJSKA	78773	137.288,15	1,74
GRAD ZAGREB	653	1.132,15	1,73
KARLOVAČKA	40512	35.735,81	0,88
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	14181	6.356,10	0,45
KRAPINSKO-ZAGORSKA	1592	518,67	0,33
OSIJEČKO-BARANJSKA	27645	88.156,03	3,19
POŽEŠKO-SLAVONSKA	49634	30.525,43	0,62
ISTARSKA	91683	41.209,38	0,45
PRIMORSKO-GORANSKA	18154	20.549,38	1,13
SISAČKO-MOSLAVAČKA	57754	50.011,66	0,87
BRODSKO-POSAVSKA	34578	40.816,34	1,18
SPLITSKO-DALMATINSKA	12698	70.007,40	5,51
ŠIBENSKO-KNINSKA	13943	83.920,17	6,02
VARAŽDINSKA	5914	2.496,67	0,42
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	51523	47.806,88	0,93
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	9266	34.419,27	3,71
ZADARSKA	15823	81.303,00	5,14
ZAGREBAČKA	19225	16.938,99	0,88
SVEUKUPNO	608.085	834.944,97	1,37

Prema podacima sadržanim u ISAPZ moguće je izračunati prosječnu površinu katastarskih čestica po županijama kako je prikazano u tablici 6.3. Takav izračun služio bi kao podloga za pripremu plana okrupnjavanja državnog poljoprivrednog zemljišta i prodaju katastarskih čestica državnog poljoprivrednog zemljišta koje se ne mogu okrupniti. Ovakav izvještaj može se koristiti i kao podloga za pripremu komasacije. Analizom podataka utvrđeno je da je prosječna površina državnog zemljišta 1,37 ha. Najmanju prosječnu površinu ima Krapinsko-zagorska županija 0,33 ha dok najveću prosječnu površinu katasatrskih čestica ima Šibensko-kninska županija 6,02 ha.

Tablica 6.4: Ukupna površina i broj k.č. koje su upisane na ONI i DV po županijama

ŽUPANIJA	BROJ K.Č.	POVRŠINA (ha)
Bjelovarsko-bilogorska	41	6,09
Brodsko-posavska	88	22,87
Dubrovačko-neretvanska	1.647	1.088,35
Grad Zagreb	7	7,72
Istarska	33.377	6.722,73
Karlovačka	3.015	1.603,98
Koprivničko-križevačka	41	12,08
Krapinsko-zagorska	1	0,01
Ličko-senjska	1.756	1.057,31
Međimurska	81	6,15
Osječko-baranjska	174	38,74
Požeško-slavonska	30	6,04
Primorsko-goranska	662	109,98
Sisačko-moslavačka	5.627	2.649,71
Splitsko-dalmatinska	7.490	26.456,18
Šibensko-kninska	4.813	16.745,87
Varaždinska	56	3,33
Virovitičko-podravska	57	10,29
Vukovarsko-srijemska	17	3,34
Zadarska	5.732	17.330,24
Zagrebačka	161	30,38
UKUPNI ZBROJ	64.873	73.911,40

Slikovni prikaz informacijskog sustava za izračun ovih podataka nalazi se na slici 6.3.

Slika 6.3: GIS prikaz k.č. Općenarodne imovine u k.o. Vrbova u Novoj Gradiški,

Izvor: APZ

Prema podacima ISAPZ moguće je izračunati podatak koliko katastarskih čestica u državnom vlasništvu je manje ili jednako površini od 1 ha koje bi kako je prikazano u tablici 6.5. Takav izračun služio bi kao podloga za pripremu plana prodaje navedenih katastarskih čestica državnog poljoprivrednog zemljišta sukladno zakonskoj odredbi djelatnosti Agencije (članak 50. Zakona). Prije donošenja odluke o prodaji ovih katastarskih čestica potrebno je izvršiti analizu koliko se katastarskih čestica nalazi unutar proizvodno tehnoloških cjelina koje čine jednu "tablu" na terenu kao i analizu koliko je katastarskih čestica već u nekom od oblika raspolaganja. Analizom podataka utvrđeno je da najviše katastarskih čestica površine manje ili jednako 1 ha je u Istarskoj županiji i to 86.843 katastarskih čestica na 17.036,96 ha površine i u Ličko-senjskoj županiji 70.519 katastarskih čestica na 15.250,51 ha površine.

Tablica 6.5: Katastarske čestice koje su upisane u ISAPZ evidenciji površine ≤ 1 ha

ŽUPANIJA	BROJ KČ	UKUPNA POVRŠINA (ha)
Grad Zagreb	406	84,2
Krapinsko-zagorska	1.559	124,22
Vukovarsko-srijemska	5.013	2.065,71
Varaždinska	5.620	1.160,87
Međimurska	5.792	968,93
Splitsko-dalmatinska	10.554	1.596,05
Dubrovačko-neretvanska	11.141	1.851,79

Šibensko-kninska	11.202	2.004,25
Zadarska	13.035	2.860,90
Koprivničko-križevačka	13.475	2.757,66
Primorsko-goranska	17.070	1.869,24
Zagrebačka	17.533	4.208,94
Osiječko-baranjska	18.895	6.422,30
Brodsko-posavska	30.158	8.246,40
Karlovačka	34.847	8.846,83
Bjelovarsko-bilogorska	42.266	12.066,06
Virovitičko-podravska	45.487	14.538,59
Požeško-slavonska	45.934	12.088,34
Sisačko-moslavačka	51.262	13.920,95
Ličko-senjska	70.519	15.250,51
Istarska	86.843	17.036,96
UKUPNO	538.611	129.969,70

Slikovni prikaz informacijskog sustava za izračun ovih podataka nalazi se na slici 6.4 i 6.5.

Pretraživanje stavki

Parametri pretraživanja - Pretraživanje stavki

PUK/Ispostava: NOVA GRADIŠKA

K.č. sadrži uporabu:

Katastarska opcina:

K.č. sadrži način uporabe:

Grupa vlasnika: Sve grupe vlasnika

sve vlasništva

Površina k.č. od: 0

do: 10000

Vrsta raspolaganja DGU: Sve vrste raspolaganja

Prikazati brisano:

© MCS d.o.o.

Prikaži na karti

Obnovi popis (Enter)

Ispis

Pretraživanje stavki

MBR K.O.	Naziv K.O.	DIO	ZGR	Broj katastarske čestice	Adresa	Broj PL-a	Način uporabe k.č., zgrade, kbr	Površina (m²)	Raspolaganje (DGU)	Oznaka PPR	Karta	Osobe
317560	Adžamovci			1/100	MJESNA RUDINA	825	PAŠNJAK	1 08				
317560	Adžamovci			1/101	MJESNA RUDINA	672	PAŠNJAK	8 27				
317560	Adžamovci			1/111	MJESNA RUDINA	672	PAŠNJAK	34 74				
317560	Adžamovci			1/115	MJESNA RUDINA	672	VINOGRAD	18 52				
317560	Adžamovci			1/25	MJESNA RUDINA	672	ORANICA	21 58				
317560	Adžamovci			1/33	MJESNA RUDINA	825	PAŠNJAK	6 83				
317560	Adžamovci			1/34	MJESNA RUDINA	825	PAŠNJAK	12 59				
317560	Adžamovci			1/42	MJESNA RUDINA	825	ORANICA	1 98				
317560	Adžamovci			1/43	MJESNA RUDINA	825	ORANICA	1 26				
317560	Adžamovci			1/45	MJESNA RUDINA	672	ORANICA	1 80				
317560	Adžamovci			1/46	MJESNA RUDINA	672	ORANICA	3 06				
317560	Adžamovci			1/50	MJESNA RUDINA	672	ORANICA	1 62				
317560	Adžamovci			1/51	MJESNA RUDINA	825	PAŠNJAK	1 98				
317560	Adžamovci			1/53	MJESNA RUDINA	825	ORANICA	11 37				
317560	Adžamovci			1/54	MJESNA RUDINA	825	ORANICA	2 70				
317560	Adžamovci			1/56	MJESNA RUDINA	825	ORANICA	4 86				

Stranica 1

od 601

Broj linija/stranici

Sortiraj

Prikazano 1 - 25 od 15024

Slika 6.4: Izvještaj informacijskog sustava za k.č. površine <= 1 ha,

Izvor: APZ

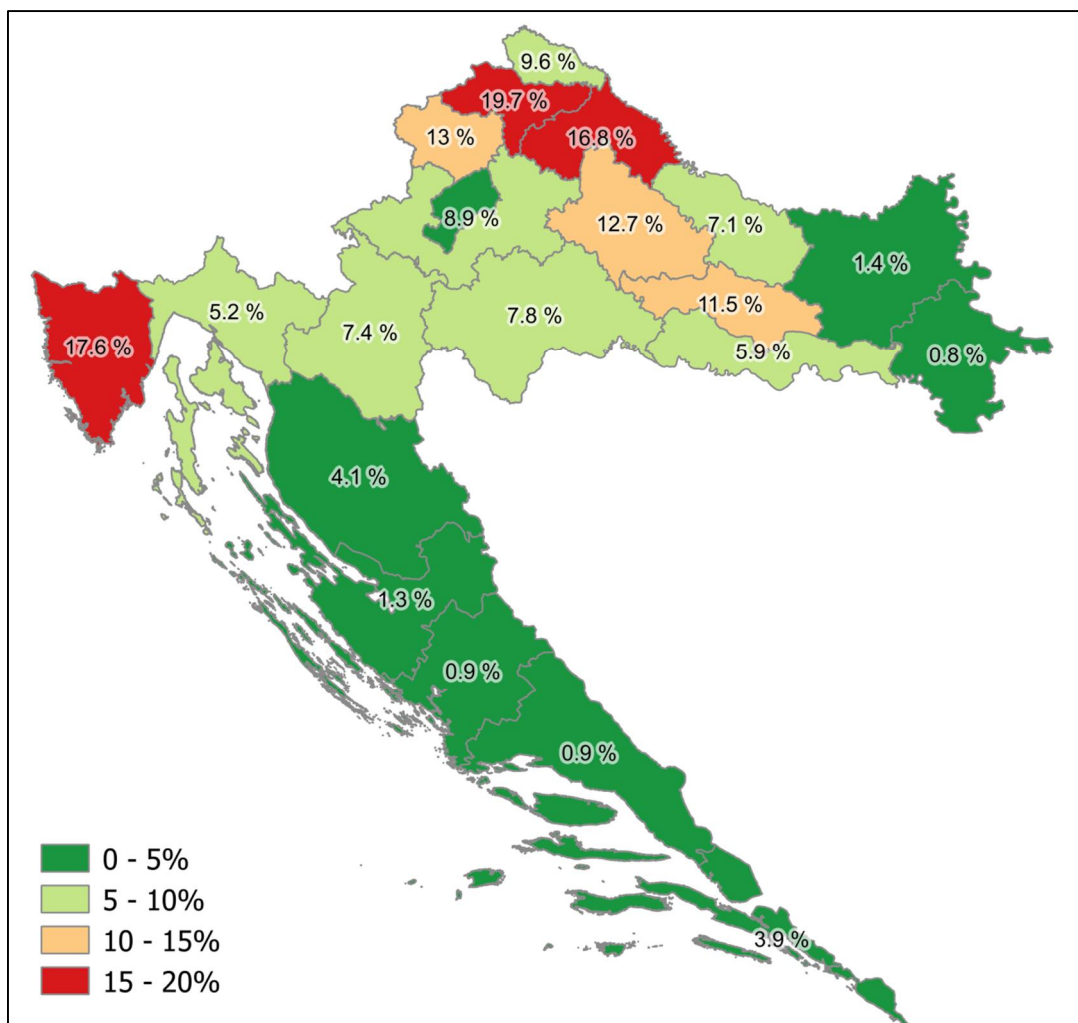
Na slici 6.5 žutom bojom prikazane su sve državne katastarske čestice u toj katastarskoj općini koje su površine manje ili jednake 1 ha dok su sivom bojom označene sve državne katastarske čestice.

Slika 6.5: GIS prikaz k.č. površina ≤ 1 ha u k.o. Banovci u Slavenskom Brodu,

Izvor: APZ

Za potrebe tematskog prikaza rasprostranjenosti katastarskih čestica malih površina na slici 6.6 prikazan je postotak državnih katastarskih čestica koje su površinom manje od 3000 m^2 (0,3 ha). Najveći postotak imaju Varaždinska županija (19,7%), Istarska (17,6%) i Koprivničko-križevačka županija (16,8%). Najmanji postotak ima Vukovarsko-srijemska županija (0,8%). Za potrebe drugih analiza i tematskih prikaza može se uzeti i druga površina.

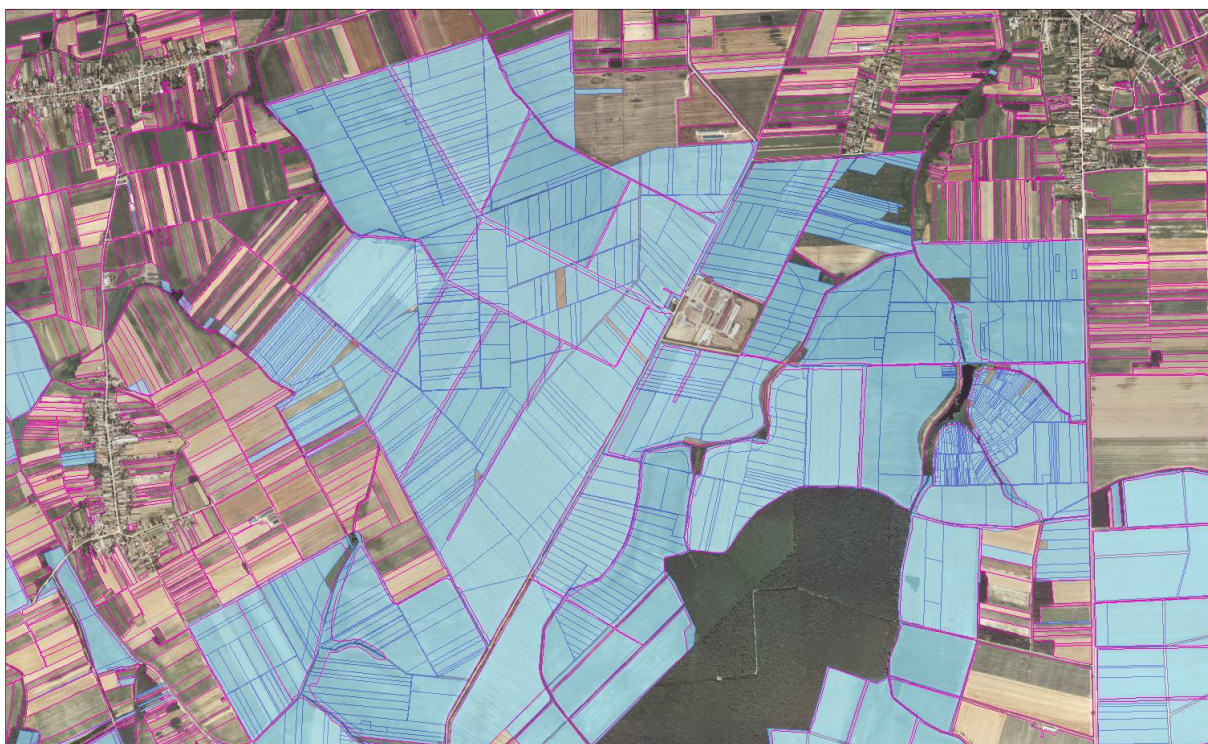

Slika 6.6: Tematski prikaz državnih k.č. koje su površinom manje od 3000 m²

Prema podacima ISAPZ moguće je pripremati podloge za usklađivanje stvarnog stanja na terenu s podacima katastra i zemljišnih knjiga. S obzirom da je poljoprivredno zemljište od interesa za RH i resurs je kojeg treba hitno staviti u funkciju potrebno je dati adekvatne podloge donositeljima poljoprivrednih politika da li je isto moguće ostvariti. Na taj način moguće je i detaljno planiranje financijskih sredstava za ove postupke.

Prema primjeru prikazanom na slici 6.7 vidljivo je da na navedenim k.č. koje su vlasništvo RH neće biti moguće adekvatno raspolagati iz razloga jer stanje na terenu korištenja poljoprivrednog zemljišta ne odgovara stanju katastarskog operata. Neopravdano je raspolagati katastarskim česticama na ovakvom području jer ne donose korist poljoprivrednicima iz razloga što ostvareno raspolaganje ne mogu upisati u katastar ni u zemljišnu knjigu te se ne mogu prijaviti na europske fondove. Država bi u ovom slučaju gubila resurse koje bi uložila u pripremanje javnog poziva koji ničemu ne služi, teško bi se izračunala naknada za zakup takvog

zemljišta. Naknada za zakup zemljišta računa se po površini katastarske čestice koja se prema vidljivom ne bi mogla izračunati za svaku katastarsku česticu u točnom iznosu.

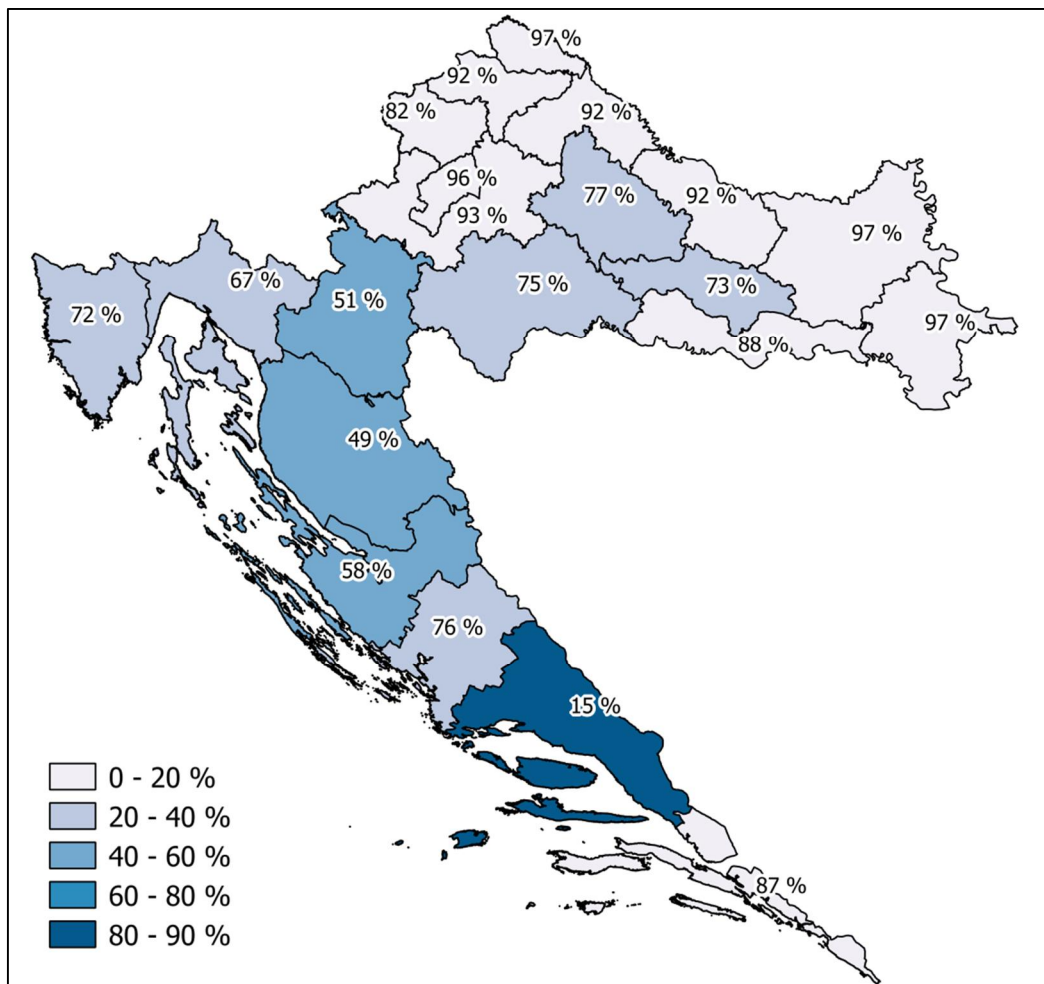
Slika 6.7: GIS prikaz neusklađenog stanja na terenu s podacima katastra,

Izvor: APZ

Kao podatak o neusklađenosti načina uporabe na terenu sa načinom uporabe upisane u katastarski operat govore nam i podaci CORINE Land Cover (u daljnjem tekstu: CLC) Hrvatska. Prema podacima Agencije za zaštitu okoliša, CLC Hrvatska predstavlja digitalnu bazu podataka o stanju i promjenama zemljišnog pokrova i namjeni korištenja zemljišta Republike Hrvatske za razdoblje 1980.-2006. Baza CLC Hrvatska je konzistentna i homogenizirana sa podacima pokrova zemljišta cijele Europske unije. CLC klasifikacija se sastoji od tri razine i prikazana je u prilogu 2.

Prema toj klasifikaciji obrađeni su podaci po županijama o površinama koje su upisane u klasu 2 - poljoprivredna područja, a koja su državno poljoprivredno zemljište. Prema tim podacima najviše državnog poljoprivrednog područja ima u Šibensko-kninskoj (67.000,05 ha) i Virovitičko-podravskoj županiji (34.529,02 ha) dok najmanje ima u Krapinsko-zagorskoj (52,35 ha) i Primorsko-goranskoj županiji (447,96 ha). Napravljena je usporedba usklađenosti površina načina uporabe upisane u katastarskom operatu i površinama klasificiranim kao poljoprivredna. Najveći postotak usklađenosti klasifikacije podataka u CLC i upisa načina

uporabe u katastarskom operatu (za državno poljoprivredno zemljište) imaju Zadarska županija (99,50%) i Splitsko-dalmatinska (99,46%) dok su najmanje usklađene Istarska (40,50%) i Karlovačka županija (64,22%).

Slika 6.8: Tematski prikaz usklađenost podataka CLC Hrvatska i katastarskih kultura oranica na državnom poljoprivrednom zemljištu

Podaci po županijama prikazani su u tablici 6.6 dok je tematski prikaz prikazan na slici 6.8. Sveukupna obrada pokazuje dobar stupanj usklađenosti načina uporabe upisane u katastarski operat sa podacima CLC Hrvatska.

Tablica 6.6: Poljoprivredna područja državnog poljoprivrednog područja prema CLC i usklađenost sa katastarskim načinom uporabe

ŽUPANIJA	SVEUKUPNO POLJOPRIVREDNA PODRUČJA	POSTOTAK USKLAĐENOSTI	POSTOTAK NEUSKLAĐENOSTI
	(ha)	%	%
Zagrebačka	10.374,29	96,01	3,99
Krapinsko-zagorska	52,35	98,24	1,76
Sisačko-moslavačka	11.136,31	84,47	15,53
Karlovačka	2.994,71	64,22	35,78
Varaždinska	1.491,10	94,93	5,07
Koprivničko-križevačka	4.522,99	95,68	4,32
Bjelovarsko-bilogorska	10.966,16	89,39	10,61
Primorsko-goranska	220,92	93,99	6,01
Ličko-senjska	4.440,61	69,25	30,75
Virovitičko-podravska	34.529,02	96,60	3,40
Požeško-slavonska	12.886,39	89,24	10,76
Brodsko-posavska	22.370,89	93,03	6,97
Osječko-baranjska	1.193,32	68,76	31,24
Šibensko-kninska	67.000,05	98,79	1,21
Vukovarsko-srijemska	447,96	82,75	17,25
Splitsko-dalmatinska	28.970,42	99,46	0,54
Istarska	649,29	40,50	59,50
Dubrovačko-neretvanska	8.760,55	90,30	9,70
Međimurska	746,13	92,62	7,38
Grad Zagreb	3.471,32	98,46	1,54
Zadarska	851,90	99,50	0,50
UKUPNO	228.076,72		

Prema podacima ISAPZ moguće je izračunati podatak koliko katastarskih čestica u državnom vlasništvu se nalazi u šumsko gospodarskoj osnovi za koje su se podaci preuzeli od Hrvatskih šuma kako je navedeno uvodno u poglavlju 6.2.

Prema izvršenoj analizi alfanumeričkih i grafičkih podataka o zemljištu koje se nalazi šumsko gospodarskoj osnovi od ukupnog broja katastarskih čestica uspjelo se upisati u novu ISAPZ evidenciju 306.639 katastarskih čestica. U postupku upisa podataka pojavio se problem duplih i/ili nepostojećih katastarskih čestica. Od 306.639 katastarskih čestica koje su uvedene u analizu i povezivanje s trenutačnom bazom podataka državnog zemljišta povezalo se njih 90.196 sa površinom upisanom u bazi ISAPZ od 411.450 ha. Nakon obavljenih analiza preklopa

katastarskih čestica potrebno je utvrditi stvarno stanje na terenu navedenih čestica kako bi se otklonila mogućnost duplog raspolaganja državnim zemljištem (Agencija i Hrvatske šume). Nadalje, na temelju ovih analiza potrebno je utvrditi stvarno stanje načina uporabe katastarske čestice kako bi se utvrdilo pripada li čestica stvarno u šumsko gospodarski osnov ili ju je potrebno posebnim postupkom izdvojiti iz tog osnova. Poznato je da su neki šumsko gospodarski osnovi donošeni prije 10 ili više godina te danas ne odgovaraju stvarnom stanju na terenu. Korištenje podataka putem ISAPZ olakšava i ubrzava postupke raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. To je iz razloga što je jedan od uvjeta za raspisivanje javnog poziva da se katastarska čestica ne nalazi u šumsko gospodarskoj osnovi Hrvatskih šuma.

Na slici 6.9. prikazan je preklap podataka o zemljištu koje se nalazi u šumsko gospodarskim osnovama s podacima državnog poljoprivrednog zemljišta. Zelenom bojom označeni su odsjeci šumsko gospodarskih osnova dok su sivom/svijetlo-zelenom bojom označene katastarske čestice državnog poljoprivrednog zemljišta.

Prema podacima ISAPZ moguće je izračunati podatak koliko katastarskih čestica u državnom vlasništvu se nalazi u minski sumnjivom području za koje su se podaci preuzeli od Hrvatskog centra za razminiranje kako je navedeno uvodno u poglavlju 6.2.

Prema izvršenoj analizi alfanumeričkih i grafičkih podataka dobivenih od Hrvatskog centra za razminiranje te izvršenim prostornim preklapom tih podataka s podacima Agencije utvrđeno je da je državnog poljoprivrednog zemljišta u minski sumnjivom području 6.500 katastarskih čestica površine 32.924 ha. Dodatnom izvršenim prostornim preklapom sa podacima Hrvatskih šuma utvrđeno je da se od 6.500 katastarskih čestica i 32.924 ha u šumsko gospodarskom osnovu nalazi 1.524 katastarskih čestica odnosno 27.428 ha. Korištenje ovih podataka putem ISAPZ vrlo je korisno u postupcima raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem. To se navodi iz razloga što je jedan od uvjeta za raspisivanje javnog poziva i to da se katastarska čestica ne nalazi u minski sumnjivom području. Ako se čestica nalazi u ovom području Agencija može s njom raspolagati ali pod posebnim uvjetima propisanim zakonskim odredbama. Na slici 6.10. prikazan je preklap podataka Hrvatskog centra za razminiranje s podacima Agencije. Crvenom bojom označena su minski sumnjiva područja dok su sivom bojom označene katastarske čestice državnog poljoprivrednog zemljišta.

Slika 6.10: GIS prikaz preklap podataka minski sumnjivih područja i državnog poljoprivrednog zemljišta

Izvor: APZ

Inventarizacijom podataka državnog poljoprivrednog zemljišta izradila se GIS baza podataka državnog poljoprivrednog zemljišta. Na taj način postavljeni su temelji za:

- pripremu učinkovite poljoprivredne politike,
- vrednovanje državnog poljoprivrednog zemljišta,
- lakšu identifikaciju neobrađenog državnog poljoprivrednog zemljišta i pripremu procedura za njegovo stavljanje u funkciju,
- lakšu identifikaciju svih ključnih faktora u postupcima raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem,
- popisivanje i kartiranje svih ugovora o raspolaganju na državnom poljoprivrednom zemljištu kao i njihovu valorizaciju,
- nadogradnju sustava dodatnim atributima (značajke tla, klima, reljef, pogodnost zemljišta za različite namjene i sl.),
- nadogradnju sustava za uvođenje potrebnih agrotehničkih mjera,
- nadogradnju sustava za davanje smjernica i preporuka za daljnji razvoj pojedinih grana poljoprivredne proizvodnje.

6.2.2 Dodjela državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup bez javnog poziva primjenom informacijskog sustava

Novim oblikom raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem kojeg su propisale Izmjene i dopune Zakona o poljoprivrednom zemljištu¹⁴, članak 51. stavak 3., po prvi je puta do sada omogućeno davanje državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup bez javnog poziva na rok od 10 godina. Isto je omogućeno pravnim i fizičkim osobama koje se bave stočarstvom pod uvjetom da nemaju, a ovim bi zakupom dobile minimalnu površinu poljoprivrednog zemljišta propisanu prema broju uvjetnih grla stoke. S obzirom na to da je navedena odredba Zakona vrijedila do 31. svibnja 2015. istu je trebalo staviti u punu primjenu do toga datuma (od 01.05.-31.05.2015.g.). Prema izračunu APPRRR-a ova odredba Zakona provodila se za 10.398 poljoprivrednih gospodarstva i 106.829,00 hektara poljoprivrednih površina. U provedbi su zajednički sudjelovale Agencije za poljoprivredno zemljište kao nositeljica, APPRRR, Hrvatska poljoprivredna agencija (u daljnjem tekstu: HPA) i područni uredi Savjetodavne službe kao sastavnice Ministarstva poljoprivrede sukladno Naputku kojeg je izdalo Ministarstvo poljoprivrede (Ministarstvo poljoprivrede, 2015). Kako bi se ispoštovao navedeni

¹⁴ Stupio na snagu 01.05.2015.

zakonski rok naglasak je bio na razmjeni prostornih podataka između navedenih institucija i njihova implementaciju u informacijski sustav Agencije za poljoprivredno zemljište koji je korišten kao alat prilikom dodjele.

Kako je već navedeno pod okriljem Ministarstva poljoprivrede djeluje nekoliko institucija, od kojih je svaka specijalizirana za obavljanje određene vrste poslova vezanih uz poljoprivredu odnosno poljoprivredno zemljište te pritom vodi vlastitu bazu prostornih podataka.

U ovom postupku korišteni su :

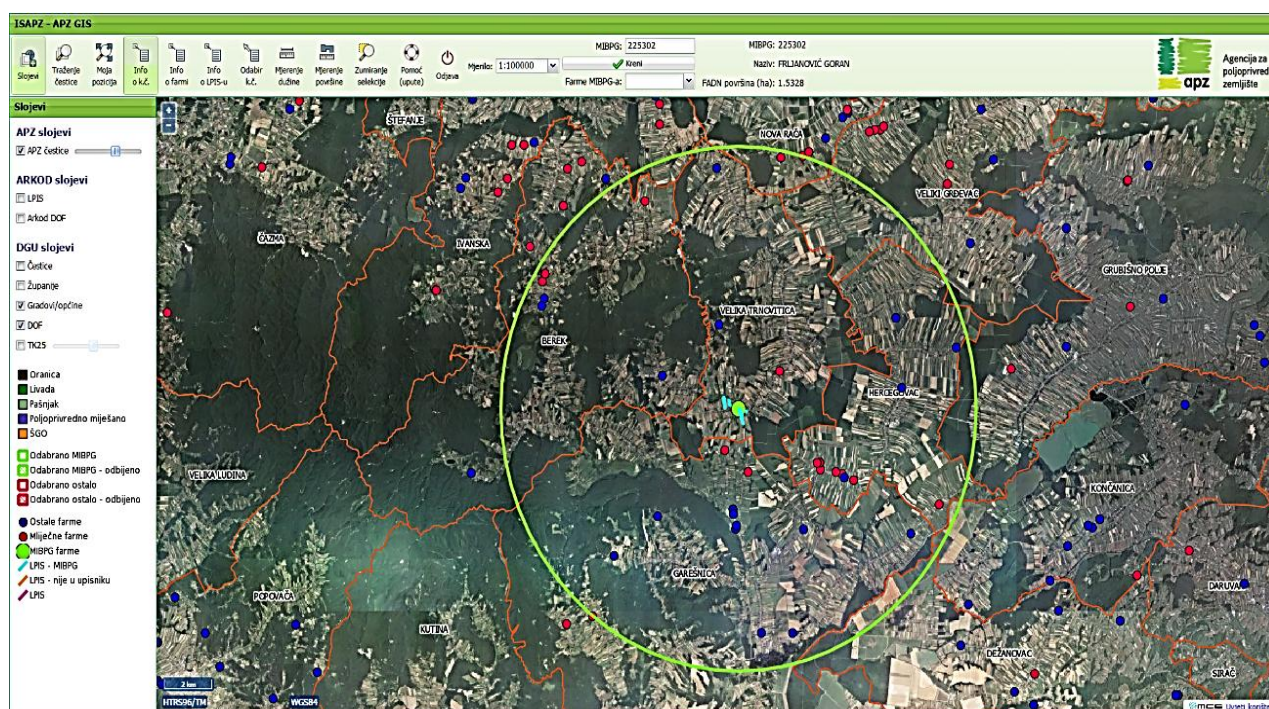
- Podaci informacijskog sustav poljoprivrednih parcela Republike Hrvatske kojim upravlja APPRRR,
- Podaci informacijskog sustava HPA, i to podaci Jedinственог регистра домаћих животиња (u daljnjem tekstu: JRDŽ). JRDŽ se sastoji od registra stočarskih farmi (prostorni položaj svake registrirane farme u RH) i registra svinja, ovaca, koza i kopitara (broj životinja na pojedinoj farmi u jednoj kalendarskoj godini),
- Podaci informacijskog sustava o državnom poljoprivrednom zemljištu kojim upravlja Agencija za poljoprivredno zemljište (ISAPZ) sadrži grafičke i alfanumeričke podatke o svim katastarskim česticama poljoprivrednog zemljišta, koje se nalaze u posjedu RH prema podacima koji su preuzeti od Državne geodetske uprave. Svakoј katastarskoј čestici sadržanoј u informacijskom sustavu pridružen je podatak o vrsti raspolaganja pod kojom se nalazi (duljina trajanja ugovora, korisnik i sl.) te podatak nalazi li se i u minski sumnjivom području i šumsko gospodarskoј osnovi.

Za potrebe davanja državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup bez javnog poziva izrađena je posebna WEB aplikacija koja je objedinila podatke HPA i APPRRR s podacima iz ISAPZ kako je i prikazano na slici 6.11. Za tu potrebu HPA je za poljoprivredna gospodarstva koja su ušla u dodjelu jednokratno dostavila koordinate farmi pridruženih za pojedino gospodarstvo koje je zadovoljilo uvjete dodjele. Svako poljoprivredno gospodarstvo posjeduje Matični identifikacijski broj poljoprivrednog gospodarstva (u daljnjem tekstu: MIBPG) koji služi kao njegova jedinstvena oznaka i upravo je on bio zajednička poveznica prostornih podataka HPA i APPRRR. Pojedino poljoprivredno gospodarstvo može imati stoku na više različitih farmi od kojih svaka ima svoju numeričku oznaku (u daljnjem tekstu: FARMID), a isto tako na jednoj farmi može biti registrirano više poljoprivrednih gospodarstava. Prostorni podaci APPRRR su također vezani uz MIBPG koji služi kao jedinstveni identifikator korisnika određene

poljoprivredne parcele. APPRRR putem WFS servisa omogućio prikaz i upit na ARKOD sloj u stvarnom vremenu. Iz informacijskog sustava APZ izdvojene su one katastarske čestice koje se u trenutku provođenja dodjele nisu nalazile pod nekim od oblika raspolaganja, a po načinu uporabe u katastarskom operatu vodile su se isključivo kao oranica, pašnjak ili livada.

S obzirom na veliki broj poljoprivrednih gospodarstava koji je ostvarivao pravo na zakup, a zbog kratkoće cjelokupnog procesa, prijava zainteresiranih poljoprivrednih gospodarstava izvodila se putem standardiziranog obrasca u uredima HPA i Savjetodavne službe u razdoblju od 20. travnja do 8. svibnja 2015. Prijavni obrazac ispunilo je 3.318 poljoprivrednih gospodarstava za 74.480 hektara obradivih površina.

Ukupna površina zemljišnog fonda namijenjenog za dodjelu iznosila je 275.340 hektara, a obuhvatila je 301.755 katastarskih čestica. Za svaku katastarsku česticu bio je poznat podatak nalazi li se u minski sumnjivom području, budući da njihov zakup nosi posebne ugovorne obveze.

Slika 6.11. Prikaz podataka stočarskih farmi u WEB aplikaciji APZ

Izvor: URL 14

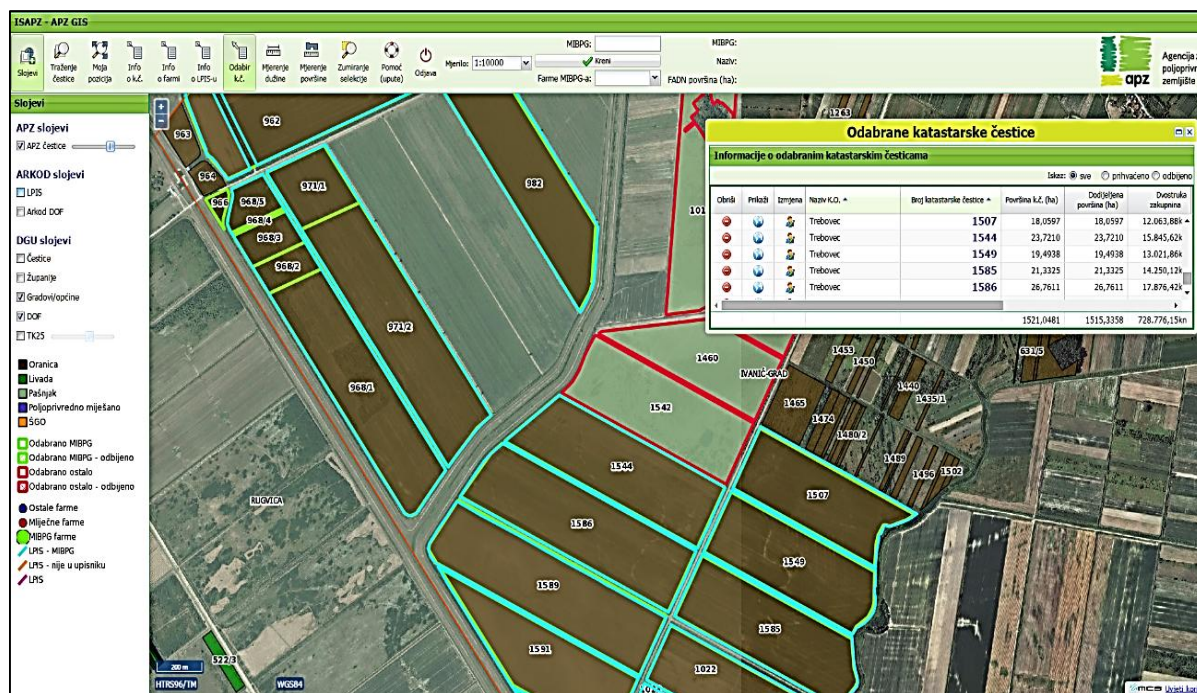
U WEB aplikaciju jednokratno su unesene koordinate farmi svih prijavljenih poljoprivrednih gospodarstava koje su prikazane točkastom oznakom s plavom odnosno crvenom ispunom, ovisno o tome nalazi li se gospodarstvo u sustavu mliječnosti ili ne, kako bi se znao prioritet

prilikom dodijele, sukladno kriterijima propisanim od strane Ministarstva poljoprivrede. Poljoprivredno zemljište primarno se dodjeljivalo na području jedinice lokalne samouprave na kojoj se nalazi farma, odnosno u krugu 10 kilometara od farme, osim ako poljoprivrednik svojim potpisom pored izjave na prijavnom obrascu nije pristao na zemljište izvan navedenog kruga od 10 kilometara. S obzirom na veliki broj prijavljenih gospodarstava i različite vrste stočarske proizvodnje Ministarstvo poljoprivrede definiralo je da prednost u dodijeli imaju ona gospodarstva koja se bave uzgojem životinja koje se nalaze u sustavu mliječnosti (mliječne krave, ovce i koze), potom gospodarstva koja se bave uzgojem ostalih vrsta goveda te naposljetku gospodarstva koja se bave uzgojem ostalih vrsta životinja.

S obzirom na kriterije propisane od strane Ministarstva poljoprivrede, logičan korak prilikom razrade procesa odabira katastarskih čestica za određeno gospodarstvo bio je izrada algoritma koji bi bodovao ulazne parametre odnosno attribute pridružene pojedinom gospodarstvu (broj uvjetnih grla, površinu upisanu u ARKOD, površinu na koju se ostvaruje pravo i vrstu proizvodnje) te bi na temelju ostvarenih bodova, atributa pridruženih preostalim gospodarstvima te veličini, udaljenosti i načinu uporabe katastarskih čestica u krugu 10 kilometara od predmetnog gospodarstava definirano popis katastarskih čestica za pojedino gospodarstvo, u kojem bi ljudski faktor služio isključivo kao sustav kontrole kvalitete algoritma.

Stanje u katastarskom operatu, odnosno način uporabe, položaj i oblik katastarske čestice nerijetko ne odgovaraju stvarnom stanju na terenu stoga automatizacija procesa u tom smislu nije bila moguća već je u odabir čestica bilo potrebno uključiti ljudski faktor.

Slijedom navedenog razvijena je aplikacija koja se zasnivala na podacima HPA i APPRRR, grafičkom prikazu različitih načina uporabe katastarskih čestica, a za prikaz iz zraka korišteno je posljednje službeno snimanje RH iz zraka odnosno DOF5/2011. Proces odabira katastarskih čestica za pojedino gospodarstvo počinjao je upisivanjem njegovog MIBPG-a u za to predviđeno mjesto te klikom na tipku "kreni" koja je prikazivala položaj farme, krug 10 kilometara oko farme (označen zelenom kružnicom), poljoprivredne čestice u vlasništvu RH (različita boja označava je određeni način uporabe) i sve ARKOD parcele određenog gospodarstva koje su označene svijetlo plavom bojom kako je prikazano na slici 6.11.

Slika 6.12. Prikaz postupka dodjele

Izvor: (URL 1)

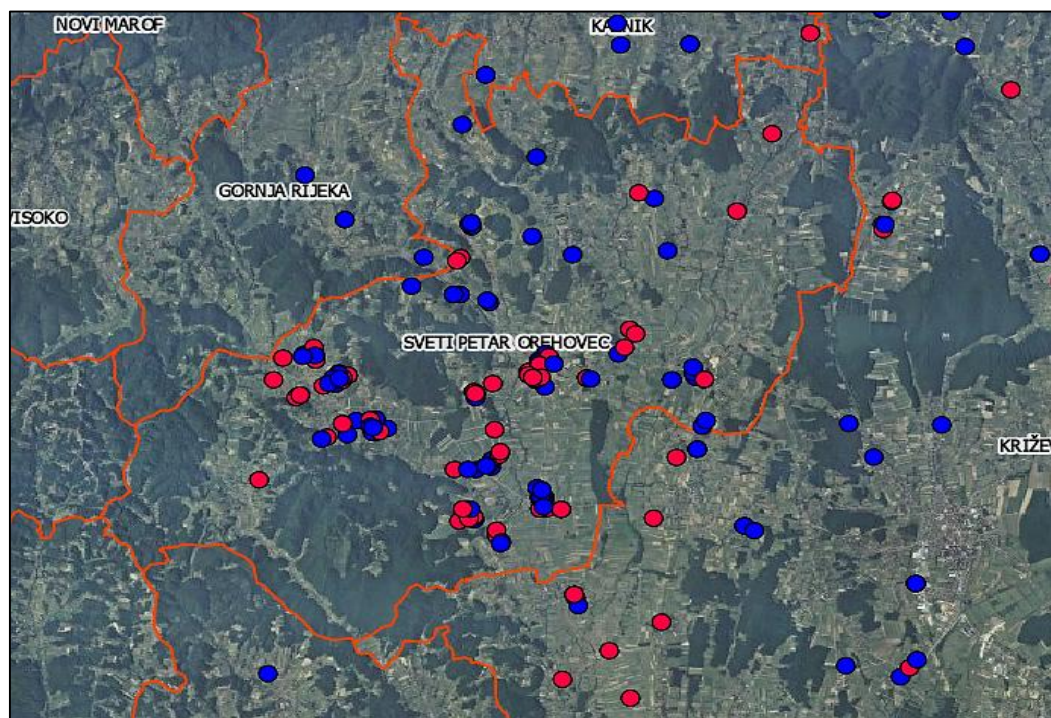
Primarno su dodjeljivane katastarske čestice unutar granica JLS u kojoj se nalazila farma te katastarske čestice koje se nalaze u neposrednoj blizini katastarskih čestica (ARKOD parcela) koje je to poljoprivredno gospodarstvo na dan dodjele obrađivalo, s ciljem okrupnjivanja poljoprivrednog zemljišta i ekonomičnosti proizvodnje. Odabir čestica temeljio se na metodi „klikni-odaberi“. Atributni podaci odabranih katastarskih čestica (naziv katastarske općine, broj kč, površina i dvostruka zakupnina) prikazivani su u zasebnom dijaloškom okviru, na dnu kojeg se nalazio zbroj površine i zakupnine odabranih čestica kako je prikazano na slici 6.12. Iznimno, zbog oblika i položaja katastarskih čestica, bilo je moguće dodijeliti i katastarske čestice veće površine od one na koju je poljoprivredno gospodarstvo ostvarivalo pravo sukladno FADN (engl. *Farm Accountancy Data Network*, hrv. Sustav poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka) metodologiji izračuna.

Pojedinu katastarsku česticu u kontinentalnoj Hrvatskoj nije bilo moguće dodijeliti više poljoprivrednih gospodarstava, svakome u određenom dijelu, ali je bilo moguće dodijeliti površinu manju od ukupne površine katastarske čestice ako je za to postojao opravdani razlog (obraslost dijela čestice i sl.). Izuzev primorske Hrvatske gdje je zbog načina proizvodnje (ispaša stoke), veličine, oblika i broja raspoloživih katastarskih čestica bilo dozvoljeno njihovo davanje u dijelu tako da se prilikom odabira katastarske čestice upisala površina dijela koji se određenom gospodarstvu daje u zakup.

S obzirom na veličinu, oblik i broj raspoloživih katastarskih čestica na području pojedine jedinice lokalne samouprave dio poljoprivrednih gospodarstva nije namiren u potpunosti u odnosu na površinu na koju su ostvarivali pravo ili nije namiren na području svoje jedinice lokalne samouprave, već u prvoj sljedećoj jedinici lokalne samouprave ako su na području te jedinice lokalne samouprave bila namirena sva gospodarstva.

Dodjela poljoprivrednih površina završila je 28. svibnja 2015. kada je uz suglasnost Ministarstva izrađena 21 Odluka o davanju u zakup bez javnog poziva. Od 3.318 prijavljenih gospodarstva poljoprivredne površine ukupne površine 42.000 hektara na 36.105 katastarskih čestica dodijeljene su za 2.612 gospodarstava. Većina poljoprivrednih gospodarstva kojima nisu dodijeljene površine nalazila se na području Bjelovarsko-bilogorske i Koprivničko-križevačke županije koje slove kao stočarske županije RH i za koje je značajna velika koncentracija prijavljenih gospodarstava na svega nekoliko hektara slobodnog državnog poljoprivrednog zemljišta.

Slika 6.13 prikazuje veliki broj prijavljenih gospodarstava s područja Svetog Petra Orehovec (Koprivničko-križevačka županija) i vrlo malo slobodnog državnog poljoprivrednog zemljišta.

Slika 6.13. Područje općine Sveti Petar Orehovec - velika koncentracija stočarskih farmi

Izvor: APZ

S obzirom na veliki broj katastarskih čestica i poljoprivrednih gospodarstava kojima su dodijeljene površine te činjenicu da je dodjela izvedena putem informacijskog sustava odluke su po prvi puta do sada kreirane automatizacijom, odnosno povezivanjem informacijskog sustava i digitalne pisarnice odnosno Document Management Systema (u daljnjem tekstu: DMS) Agencije.

Izradi Odluka prethodilo je definiranje njihovog sadržaja, varijabilnih dijelova i zaglavlja (kao npr. *KLASA i URBROJ*) te strukture razmjene podataka između dva sustava.

Uvid u Odluku, odnosno dodijeljene čestice, svako poljoprivredno gospodarstvo izvršilo je u regionalnom uredu APPRRR u županiji u kojoj se nalazi njegovo sjedište uz istovremeni upis dodijeljenih površina u ARKOD sustav te podnošenje zahtjeva za dodjelom prava na plaćanja u poljoprivredi. Za potrebe uvida u odluku i potvrde dodijeljenih čestica Agencija je dostavila APPRRR shape datoteku koja je sadržavala svih 36.105 čestica s pripadnim atributima (*MIBPG, MBRKO, ime_ko, kcbr, AREA_m2, Pov_m2, Zakupn_kn, P_oru_m2, P_paš_m2, P_liv_m2 i Iskaz*) te izvadak iz odluke za svako poljoprivredno gospodarstvo zasebno po županijama registracije gospodarstva. Atribut *Iskaz* nije imao pridruženu vrijednost već je ona definirana prilikom iskaza poljoprivrednika o prihvaćanju odnosno odbijanju čestice. Ako je poljoprivrednik prihvatio česticu tada je atribut *Iskaz* poprimio vrijednost 1, a ako je pak odbio česticu tada je atribut *Iskaz* poprimio vrijednost 0.

APPRRR je shape datoteku implementirao u ARKOD sustav pa je poljoprivrednik za vrijeme sastanka u regionalnom uredu APPRRR-a mogao vidjeti gdje se nalaze dodijeljene mu čestice i tako lakše donijeti odluku o prihvaćanju odnosno odbijanju čestice. Po završetku iskaza poljoprivrednika, generirana je Izjava koja je sadržavala osnovne podatke o poljoprivrednom gospodarstvu i dodijeljenim katastarskim česticama kojima je bio pridružen atribut DA za prihvaćene odnosno NE za odbijene čestice, a koju je poljoprivrednik vlastoručno potpisao i time potvrdio vrijednost atributa *Iskaz* sadržanog u shape datoteci. Za svaku prihvaćenu katastarsku česticu APPRRR je sukladno vlastitoj metodologiji rada u ARKOD sustav ucrtao odgovarajuću ARKOD parcelu uz istovremeno podnošenje zahtjeva za dodjelom prava na plaćanja u poljoprivredi.

APPRRR je Agenciji za poljoprivredno zemljište u više navrata, a zaključno s 10. srpnjem 2015. dostavio shape datoteku s popunjenim atributom *Iskaz* kao podatak o prihvaćenim

površinama te izjave o prihvaćanju. Po dostavi konačne shape datoteke Agencija za poljoprivredno zemljište započela je s analizom i obradom podataka te izradom ugovora.

Od 36.105 dodijeljenih katastarskih čestica ukupne površine 42.000 hektara, 833 poljoprivrednih gospodarstava prihvatilo je njih 9.494 ukupne površine 12.699 hektara (tablica 2). Tablica 6.7 prikazuje razdiobu površina dodijeljenih i prihvaćenih katastarskih čestica. Više od 50% dodijeljenih i prihvaćenih katastarskih čestica ima površinu manju od 1 hektara, što ukazuje na izrazitu usitnjenost slobodnog državnog poljoprivrednog zemljišta.

Tablica 6.7. Razdioba površina dodijeljenih i prihvaćenih katastarskih čestica

Površina (ha)	Broj dodijeljenih kč	Broj prihvaćenih kč
< 0,1	6.841	1.645
0,1 - 1	24.117	6.362
1 – 5	3.893	1.081
> 5	1.254	406

Izvor: APZ

Tablica 6.8. prikazuje broj prihvaćenih katastarskih čestica po pojedinoj županiji i njihovu površinu. Najviše površine prihvaćeno je na području Zadarske, Osječko-baranjske i Ličko-senjske županije, dok je najmanje površine prihvaćeno na području Krapinsko-zagorske županije, županije s najmanjom površinom državnog poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj.

Iz ove analizirane provedbe dodjele državnog zemljišta stočarima može se reći da je Agencija je u razdoblju od travnja do srpnja 2015.g. (sa pripremnim i naknadnim obradama u tom razdoblju) provela do sada najopsežniju dodjelu državnog poljoprivrednog zemljišta u zakup bez javnog poziva određenoj grupi poljoprivrednih gospodarstava na području Republike Hrvatske, koja je rezultirala uspješnom suradnjom i razmjenom podataka više različitih institucija pod okriljem Ministarstva poljoprivrede. Isto ne bi bilo moguće da nije bilo Informacijskih sustava navedenih agencija i međusobne razmjene i povezivanja podataka.

Navedena WEB aplikacija sada se koristi kao jedan od modula ISAPZ te su svi podaci iz ove dodjele vidljivi u ISAPZ-a. Od 275.340 hektara raspoloživih katastarskih čestica državnog

poljoprivrednog zemljišta namijenjenih za davanje u zakup, dodijeljeno je 42.000 hektara na 36.105 katastarskih čestica, od kojih je prihvaćeno 12.699 hektara na 9.494 katastarskih čestica.

Tablica 6.8. Prihvaćena površina po županijama

Županija	Broj kč.	Površina (ha)
Bjelovarsko-bilogorska	519	470
Brodsko-posavska	616	1.192
Dubrovačko-neretvanska	978	193
Grad Zagreb	31	84
Istarska	512	234
Karlovačka	273	250
Koprivničko-križevačka	275	109
Krapinsko-zagorska	60	12
Ličko-senjska	928	1.779
Međimurska	192	115
Osječko-baranjska	787	1.960
Požeško-slavonska	752	411
Primorsko-goranska	148	229
Sisačko-moslavačka	510	433
Splitsko-dalmatinska	108	235
Šibensko-kninska	32	63
Varaždinska	134	149
Virovitičko-podravska	529	296
Vukovarsko-srijemska	326	809
Zadarska	676	2.415
Zagrebačka	1.108	1.260
Ukupno	9.494	12.699

Izvor: APZ

Pravo na zakup ostvarivalo je 10.398 poljoprivrednih gospodarstava, od kojih je 3.318 ispunilo prijavni obrazac, a 883 prihvatilo ponuđene površine.

6.3 Korelacijska i regresijska analiza

Nakon uspostave informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta baziranog na katastarskoj čestici moguće je provesti postupke korelacijske i regresijske analize. U ovom poglavlju postupcima korelacijske i regresijske analize ustanoviti će se postoji li veza te istodobno i oblik veze između zadanih varijabli. Ako postoji veza između zadanih varijabli utvrditi će se oblik veze, jačinu i smjer kao i analitički oblik veza između zavisne i nezavisnih varijabli.

Kao nezavisne varijable promatrati će se površine koje su dane u zakup ili su prodane u razdoblju od 2006.-2015.g. Koncesije i dugogodišnji zakup će se razmatrati kroz razdoblje 2006.-2012. iz razloga zakonskog prestanka tog oblika raspolaganja. Kao zavisna ili promjenjiva varijabla promatrati će se bruto prihod od raspolaganja po vrstama raspolaganja i sveukupno u razdoblju od 2006.-2015.g.

6.3.1 Koeficijenti korelacije i regresijska analiza površina u zakupu i bruto prihoda od zakupa za razdoblje od 2006.-2015.g.

U tablici 6.9. prikazani su podaci o površinama koje su dane u zakup u razdoblju od 2006.-2015.g. te ostvareni bruto prihod od zakupa u istom razdoblju.

Tablica 6.9: Podaci o površinama u zakupu i bruto prihodu od zakupa

GODINA	ZAKUP (ha)	PRIHOD OD ZAKUPA (kn)
2006.	21.309,25	(4.056,31) 86.436.997,79
2007.	11.628,95	(8.068,17) 93.824.319,53
2008.	5.540,00	(16.277,84) 90.179.231,68
2009.	10.900,00	(6.469,86) 70.521.492,40
2010.*	2.442,00	(14.497,00) 35.401.666,76
2011.	26.714,00	67.857.962,33
2012.**	11.518,00	61.743.167,75
2013.	58.551,41	77.067.884,72
2014.	18.182,03	73.315.688,46
2015	37.648,33	120.282.665,10
SVEUKUPNO	204.433,97	(3798,93) 776.631.076,52

Za izračun koeficijenta korelacije korišten je izračun Spearmanovog koeficijenta korelacije koji se izračunava prema formuli (1) gdje je d razlika rangova i n broj mjerenja :

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum d_i^2}{n^3 - n} \quad (1)$$

Sukladno zadanoj formuli obavljen je izračun Spearmanovog koeficijenta korelacije površina u zakupu i ostvarenog bruto prihoda od zakupa koji iznosi 0,6119 što predstavlja značajnu korelaciju pozitivnog smjera između promatranih i analiziranih varijabli.

Podaci za izračun nalaze se u tablici 6.10 gdje je R_x rang vrijednosti varijable x , R_y rang vrijednosti varijable y , d_i razlika rangova, a d_i^2 predstavlja kvadratu razlike rangova.

Tablica 6.10: Ulazni podaci za izračun koeficijenta korelacije zakup/prihodi

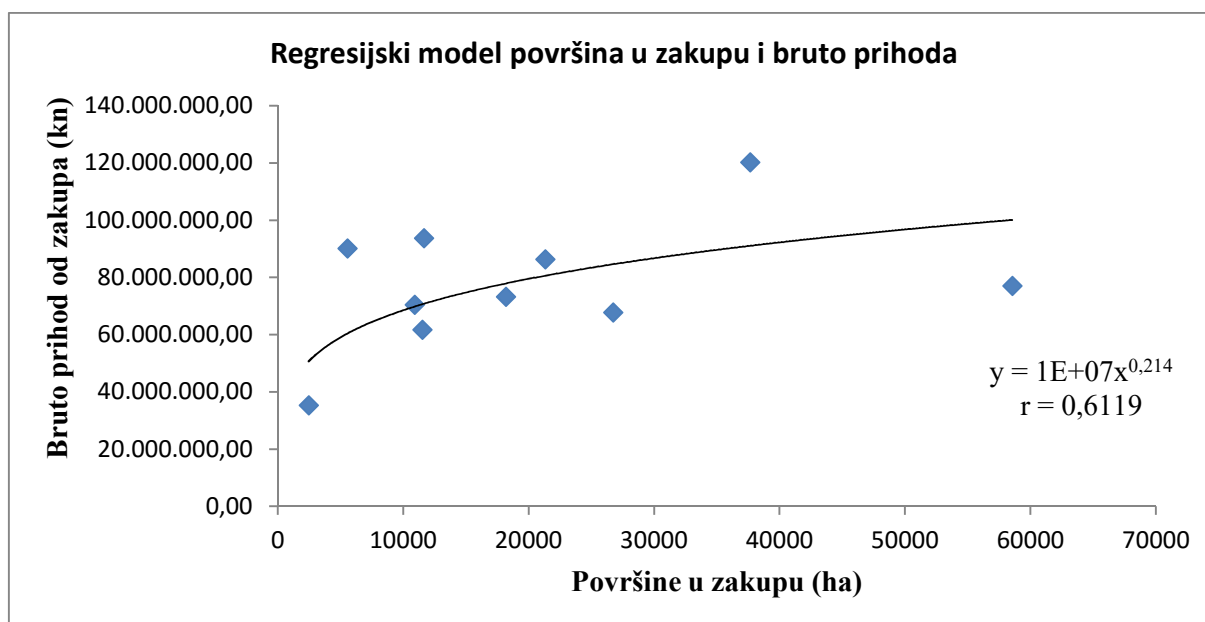
ZAKUP (Varijabla x)	PRIHOD OD ZAKUPA (Varijabla y)	R _x	R _y	d _i	d _i ²
(ha)	(kn)				
21.309,25	86.436.997,79	4	4	0	0
11.628,95	93.824.319,53	6	2	4	16
5.540,00	90.179.231,68	9	3	6	36
10.900,00	70.521.492,40	8	7	1	1
2.442,00	35.401.666,76	10	10	0	0
26.714,00	67.857.962,33	3	8	-5	25
11.518,00	61.743.167,75	7	9	-2	4
58.551,41	77.067.884,72	1	5	-4	16
18.182,03	73.315.688,46	5	6	-1	1
37.648,33	120.282.665,10	2	1	1	1
				Σ	100

Odnos površina danih u zakup i bruto ostvarenih prihoda od zakupa prikazan je na grafu 6.1 i izražen je jednadžbom dvostruke logaritamske regresije (2):

$$Y = 1E+07x^{0,214} \quad (2)$$

Parametri navedene jednadžbe ($y = ax^b$) mogu se tumačiti na slijedeći način:

- **a = 1E+07**; odnosno, kada bi površine dane u zakup bile 1.000 hektara, može se očekivati da prihod od zakupa bude 10.000.000,00 kn.
- **b = 0,214**; odnosno kada bi se površine dane u zakup povećale za 1%, može se očekivati povećanje prihoda od zakupa za 0,214 %.

Graf 6.1.: Regresijski model odnosa površina u zakupu i bruto prihoda od zakupa

6.3.2 Koeficijenti korelacije i regresijska analiza površina u prodaji i bruto prihoda od prodaje za period 2006.-2015.g

U tablici 6.11. prikazani su podaci o površinama koje su prodane u razdoblju od 2006.-2015.g. te ostvareni bruto prihod od prodaje u istom razdoblju. Ovi podaci korišteni su kao ulazni podaci u izračunu koeficijenta korelacije i regresijske analize. Površine koje su prodane u 2014. i 2015.g. su izrazito niske u odnosu na ostale godine iz razloga izmjena zakonske regulative koja je ograničila prodaju državnog poljoprivrednog zemljišta.

Tablica 6.11: Podaci o površinama u prodaji i bruto prihodu

GODINA	PRODAJA (ha)	PRIHOD OD PRODAJE (kn)
2006.	8.191,02	37.700.401,31
2007.	7.923,22	48.465.015,30
2008.	7.489,00	52.538.345,82
2009.	4.167,00	45.582.215,63
2010.*	7.286,00	38.773.776,20
2011.	17.558,00	76.318.129,72
2012.**	4.702,00	56.090.889,10
2013.	1.000,00	63.017.143,34
2014.	48,21	63.439.708,65
2015.	84,01	72.565.766,91

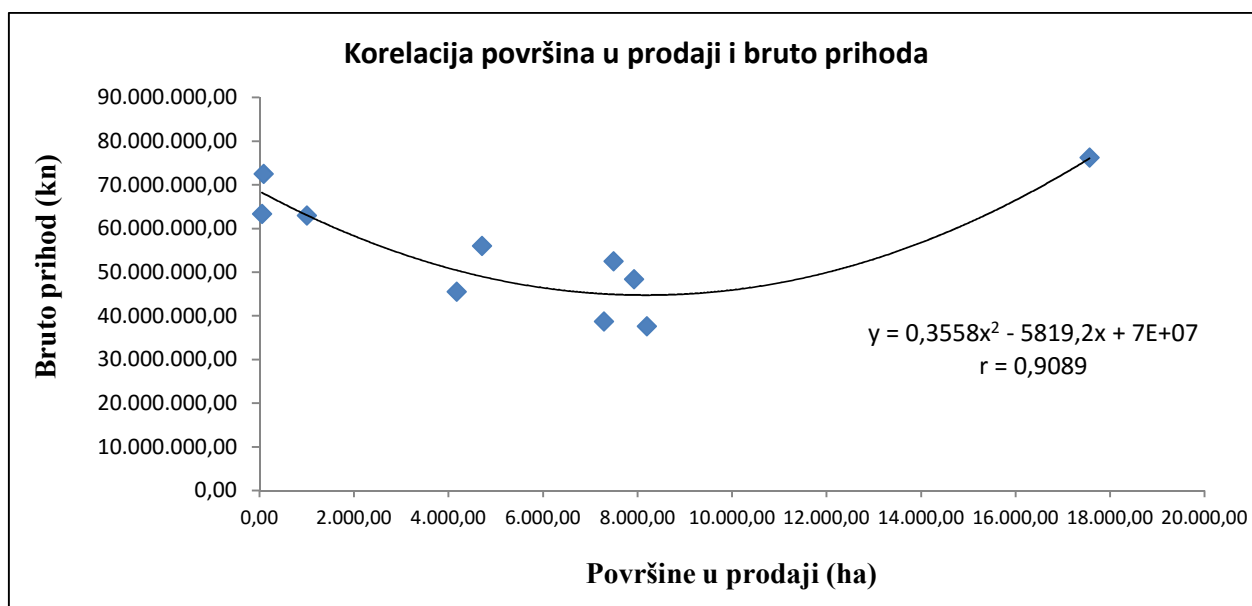
Za izračun koeficijenta korelacije korišten je izračun Spearmanovog koeficijenta korelacije prema već navedenoj formuli (1). Podaci za izračun nalaze se u tablici 6.12 gdje je R_x rang vrijednosti varijable x , R_y rang vrijednosti varijable y , d_i razlika rangova, a d_i^2 predstavlja kvadrate razlike rangova.

Tablica 6.12: Ulazni podaci za izračun koeficijenta korelacije prodaja/prihodi

PRODAJA (Varijabla x)	PRIHOD OD PRODAJE (Varijabla y)	R_x	R_y	d_i	d_i^2
(ha)	(kn)				
8.191,02	37.700.401,31	2	10	-8	64
7.923,22	48.465.015,30	3	7	-4	16
7.489,00	52.538.345,82	4	6	-2	4
4.167,00	45.582.215,63	7	8	-1	1
7.286,00	38.773.776,20	5	9	-4	16
17.558,00	76.318.129,72	1	1	0	0
4.702,00	56.090.889,10	6	5	1	1
1.000,00	63.017.143,34	8	4	4	16
48,21	63.439.708,65	10	3	7	49
84,01	72.565.766,91	9	2	7	49
				Σ	216

Spearmanov koeficijent korelacije površina u prodaji i ostvarenog bruto prihoda od prodaje je 0,9089 što predstavlja visoko signifikantnu korelaciju. Odnos prodanih površina i bruto ostvarenih prihoda od prodaje izražen je jednadžbom polinomske regresije (3) i prikazan je na grafu 6.2. Ova jednadžba regresije je i najprikladniji način matematičkog prikaza oblika veze za promatrane varijable. Koeficijent korelacije između površina u prodaji i bruto ostvarenih prihoda od prodaje ukazuje na jaku korelaciju pozitivnog smjera između varijabli. Ovo ukazuje na gotovo linearno povećanje prihoda od prodaje povećanjem površina pod zakupom, no nejednoliko.

$$y = 0,3558x^2 - 5819,2x + 7E+07 \quad (3)$$

Graf 6.2.: Regresijski model površina u prodaji i bruto prihoda od prodaje

6.3.3 Koeficijenti korelacije i regresijska analiza površina u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto prihoda za razdoblje 2006.-2012.g

U tablici 6.13. prikazani su podaci o površinama koje su dane u koncesiju i dugogodišnji zakup u razdoblju od 2006.-2012.g. te ostvareni bruto prihod u istom razdoblju. Podaci su obrađeni zaključno sa 2012.g. jer su koncesije bile oblik raspolaganja kojim se ne raspolaže od stupanja na snagu Zakona o poljoprivrednom zemljištu iz 2008.g., a dugogodišnji zakup stupanjem na snagu Zakona o poljoprivrednom zemljištu u 2013.g. Ovi podaci korišteni su kao ulazni podaci u izračunu koeficijenta korelacije i regresijske analize.

Tablica 6.13: Podaci o površinama u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto prihodu

RAZDOBLJE	KONCESIJE I DUGOGODIŠNJI ZAKUP	PRIHOD OD KONCESIJE I DUGOGODIŠNJEG ZAKUPA
	(ha)	(kn)
2006.g.	19.643,71	13.478.906,25
2007.g.	10.163,18	16.488.859,29
2008.g.	10.447,27	22.356.450,33
2009.g.	2.386,75	22.800.032,18
2010.g.*	10.254,86	22.825.533,03
2011.g.	11.732,44	31.214.091,15
2012.g.**	5.579,00	29.633.642,16

Za izračun koeficijenta korelacije korišten je izračun Spearmanovog koeficijenta korelacije. Podaci za izračun nalaze se u tablici 6.14 gdje je R_x rang vrijednosti varijable x , R_y rang vrijednosti varijable y , d_i razlika rangova, a d_i^2 predstavlja kvadratu razlike rangova.

Tablica 6.14: Izračun koeficijenta korelacije koncesija/dugogodišnji/prihodi

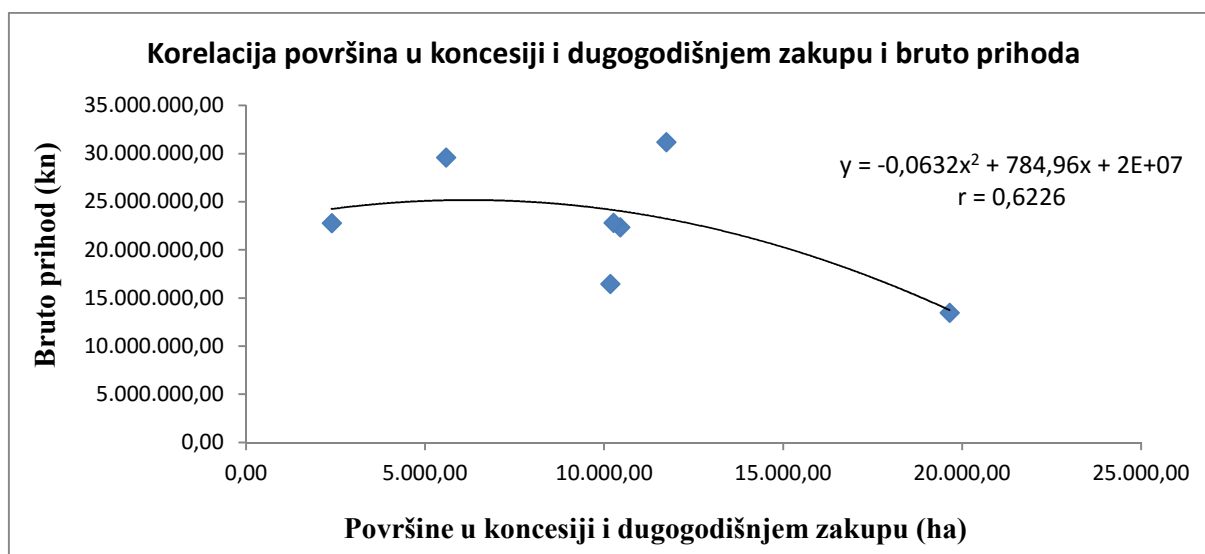
KONCESIJA I DUGOGODIŠNJI ZAKUP (varijabla x)	PRIHOD OD KONCESIJE I DUGOGODIŠNJEG ZAKUPA (varijabla y)	R_x	R_y	d_i	d_i^2
(ha)	(kn)				
19.643,71	13.478.906,25	1	7	-6	36
10.163,18	16.488.859,29	5	6	-1	1
10.447,27	22.356.450,33	3	5	-2	4
2.386,75	22.800.032,18	7	4	3	9
10.254,86	22.825.533,03	4	3	1	1
11.732,44	31.214.091,15	2	1	1	1
5.579,00	29.633.642,16	6	2	4	16
				Σ	68

Spearmanov koeficijent korelacije površina koje su dane u koncesiju i dugogodišnji zakup u razdoblju od 2006.-2012.g. te ostvareni bruto prihod u istom razdoblju je 0,6336 što predstavlja značajnu i statistički opravdanu vezu. Odnos prodanih površina i bruto ostvarenih prihoda od prodaje izražen je jednadžbom polinomske regresije (4):

$$y = -0,0632x^2 + 784,96x + 2E+07 \quad (4)$$

i prikazan je na grafu 6.3.

Koeficijent korelacije između površina u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto ostvarenih prihoda od koncesije i dugogodišnjem zakupu ukazuje na značajno povećanje bruto ostvarenog prihoda povećanjem površina u koncesiji i dugogodišnjem zakupu.

Graf 6.3.: Regresijski model površina u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto prihoda

6.3.4 Model višestruke regresije površina u zakupu i prodaji i sveukupnog bruto prihoda za razdoblje 2006.-2015.g

U tablici 6.15 prikazani su podaci o površinama koje su prodane i dane u zakup u razdoblju od 2006.-2015.g. te sveukupni ostvareni bruto prihod od raspolaganja u istom razdoblju. Ovi podaci korišteni su kao ulazni podaci u izračunu modela višestruke regresije.

Tablica 6.15: Ulazni podaci za izračun modela višestruke regresije

RAZDOBLJE	ZAKUP Varijabla x_1 (ha)	PRODAJA Varijabla x_2 (ha)	SVEUKUPNI PRIHOD Varijabla y (kn)
2006.g.	21.309,25	8.191,02	137.616.305,35
2007.g.	11.628,95	7.923,22	158.778.194,12
2008.g.	5.540,00	7.489,00	165.074.027,83
2009.g.	10.900,00	4.167,00	138.903.740,21
2010.g.*	2.442,00	7.286,00	97.000.975,99
2011.g.	26.714,00	17.558,00	175.390.183,20
2012.g.**	11.518,00	4.702,00	147.467.699,01
2013.g.	58.551,41	1.000,00	181.116.527,20
2014.g.	18.182,03	48,21	205.960.697,07
2015.g.	37.648,33	84,01	245.800.603,02

U tablici 6.16 dani su prosjeci srednjih vrijednosti i mjere disperzije 2 nezavisne (x_1 i x_2) i jedna zavisne varijable (y). Osim vrijednosti standardne devijacije (SD) vidljiv je i visok postotak koeficijenta varijacije (KV) osobito u nezavisnim varijablama (više od 80%). Obavljena je i

analiza najmanje zajedničke razlike za sve tri varijable (LSD test, a nakon provedenog F testa o ukupnoj značajnosti promatranih varijabli).

Tablica 6.16: Podaci izračuna modela višestruke regresije - SD, KV, LSD

VARIJABLE	PROSJEK	SD	KV (%)	LSD 0.05	LSD 0.01
x_1	20443.396	16957.492	82.95	12.129,816	17.427,896
x_2	5844.847	5230.068	89.48	3.741,119	5.375,170
y	165.310.880,00	40.789.616,00	24.67	29.177.108,00	41.921.128,00

Podaci LSD testa (LSD 0.01, $P = 1\%$) za varijablu x_1 (LSD 0.01 = 17.427,896) pokazuju nam signifikantnost površina u zakupu u 2011. i 2013.g. Razlika u površini u zakupu u 2010. i 2011.g. je signifikantna (24.272,00 ha) i u relativnim pokazateljima iznosi 9%. Razlika u površini u zakupu u 2012. i 2013.g. je signifikantna (47.033,41 ha) i u relativnim pokazateljima iznosi 20%. Razlika u površinama u zakupu u 2013. i 2014.g. je signifikantna (40.369,38 ha) i u relativnim pokazateljima iznosi 31%.

Podaci LSD testa (LSD 0.01, $P = 1\%$) za varijablu x_2 (LSD 0.01 = 5.375,170) pokazuju nam signifikantnost prodanih površina u 2011.g. Razlika u prodanim površinama u 2010. i 2011.g. je signifikantna (10.272,00 ha) i u relativnim pokazateljima iznosi 42%. Razlika u površinama u zakupu u 2011. i 2012.g. je signifikantna (12.856,00 ha) i u relativnim pokazateljima iznosi 27%.

Podaci LSD testa (LSD 0.01, $P = 1\%$) za varijablu y (LSD 0.01 = 41.921.128,00) pokazuju nam signifikantnost sveukupnih prihoda u 2011.g. Razlika u prihodima u 2010. i 2011.g. je signifikantna (78.389.207,21 kn) i u relativnim pokazateljima iznosi 55%.

Signifikantnost u 2011.g. u prodanim površinama kao i u sveukupnim prihodima potvrđuje jaku korelaciju pozitivnog smjera između varijabli prikazanu u poglavlju 6.1.2.

U tablici 6.17 prikazani su koeficijenti korelacije između nezavisnih (x_1 i x_2) i zavisne (y) varijable i njihove jednadžbe regresije. Koeficijent korelacije između nezavisnih varijabli površina u zakupu i površina u prodaji, $R(x_1-x_2)$, ukazuje na relativno slabu korelaciju negativnog smjera između varijabli (-0.298). Površine u zakupu i prodaji i u stvarnosti ne moraju korelirati. Varijable gotovo isključuju jedna drugu o čemu svjedoči i negativan korelacijski predznak.

Koeficijent korelacije između površina u zakupu i bruto ostvarenih prihoda, $R(x_1-y)$, ukazuje na srednje jaku korelaciju (0.584), iako na granici signifikantnosti.

Koeficijent korelacije između površina u prodaji i bruto ostvarenih prihoda, $R(x_2-y)$, ukazuje na nešto slabiju korelaciju između varijabli (0.401).

Tablica 6.17: Koeficijenti i jednadžbe korelacije

KORELACIJE VARIJABLI	KOEFICIJENT KORELACIJE VARIJABLI	JEDNADŽBE KORELACIJE
$R(x_1-x_2)$	0.298	$x = 7722.563 + (-0.9185)x_1$
$R(x_1-y)$	0.584	$x = 1.365852E+08 + 1405.135x_1$
$R(x_2-y)$	-0.401	$x = 1.836045E+08 + (-3129.876)x_2$

U tablici 6.18 prikazana je ukupna signifikantnost regresije vidljiva iz F testa (2.3136*) kao i koeficijent determinacije (0.3980) koji govori o reprezentativnosti modela. Cijeli odnos izražen je sumarnom jednadžbom multiple regresije.

Tablica 6.18: Signifikantnost, koeficijent determinacije i jednadžba multiple regresije

Ukupna signifikantnost regresije F(2 i 10)		2.3136
Koeficijent determinacije R^2		0.3980
Parcijalni koeficijenti	Greške parcijalnog koeficijenta	T-vrijednost
BY= 1226.425415	SBY=738.955078	T= 1.660
BY= - 1945.680298	SBY= 2395.911621	T=0.812
Jednadžba multiple regresije		
$y = 1.516108E+08 + 1226.425x_1 + (-1945.68)x_2$		

7 PREGLED POSTIGNUTIH REZULTATA

Cilj ove Disertacije bio je ukazati na to da je za kvalitetno i transparentno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem nužno razviti geoinformacijski sustav zasnovan na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. U Disertaciji je obavljena analiza stanja raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u Republici Hrvatskoj kao i inventarizacija podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu. Isto je izvršeno korištenjem postojećih prostornih podataka službenih sustava zemljišne administracije koji su osnova uspostavljenog geoinformacijskog sustava Agencije za poljoprivredno zemljište.

Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem prije uspostave informacijskog sustava

Prije uspostave informacijskog sustava raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem bilo je u nadležnosti JLS. Sve JLS bile su u obvezi izraditi Program raspolaganja koji je sadržavao broj katastarske čestice, površinu, način uporabe, naziv katastarske općine te grafički prikaz katastarskih čestica državnog poljoprivrednog zemljišta. Podaci su neplanski i nesustavno prikupljeni što je rezultiralo nemogućnošću pravilnog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem.

U tom razdoblju od 13 godina raspolagalo se sa 268.073,78 ha, prosječno 20.000 ha godišnje, a prosječni godišnji bruto prihod od raspolaganja je 150.168.456,61 kn. Ovakav način raspolaganja nije nikada rezultirao točnim podatkom s koliko državnog poljoprivrednog zemljišta Republika Hrvatska raspolaže, gdje se ono nalazi te koliko je stvarno državnog poljoprivrednog zemljišta pod ugovorima odnosno koliko je državnog poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj u funkciji.

Na temelju podataka Programa raspolaganja nikada nije uspostavljena centralna baza podataka koja se temelji na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici. S obzirom da ona nije bila uspostavljena nije bilo moguće kvalitetno niti učinkovito gospodarenje državnim poljoprivrednim zemljištem. To je dokazano i obavljenim analizama Evidencije naplate gdje se netransparentnost ovakvog načina raspolaganja očituje u velikom broju korisnika koji ne plaćaju zakupnine, koji nemaju ugovore ali koriste zemljište i plaćaju zakupninu, loše ugovora (bez OIB-a, JMBG-a, datume potpisivanja, klase, urudžbenog broja, krivi broj računa za uplatu), umrlih korisnika koji još uvijek plaćaju zakupninu i nepostojećih korisnika.

Ovakav način raspolaganja štetan je za cjelokupni poljoprivredni sektor ali i za RH jer narušava povjerenje građana u transparentan rad Institucija.

Evidencije poljoprivrednog zemljišta prije uspostave informacijskog sustava državnog zemljišta

Analizirani su podaci 7 institucija koje prikupljaju podatke o poljoprivrednom zemljištu po različitim osnovama. Analizirana je vrsta podataka, njihova povezanost i točnost kao i sveukupna učinkovitost takvog dijeljenog sustava u smislu upravljanja poljoprivrednim zemljištem. Dokazano je da sustavi Ministarstva poljoprivrede i DZS jedini nemaju glavnog identifikatora (katastarsku česticu kao osnovnu prostornu jedinicu) te takvi sustavi nisu prikladni za uspoređivanje niti povezivanje s drugim sustavima. Ostali sustavi (DGU, APPRRR, APZ, HCR, HŠ) zasnovani su na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici sa svojim različitostima u namjeni i ostalim podacima koji ih čine a temelje se na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, što omogućava povezivanje podataka unutar sustava s drugim prostorno povezanim podacima. Ove evidencije poljoprivrednog zemljišta nisu imale svrhu evidentiranja državnog poljoprivrednog zemljišta. U tom razdoblju najvažniji su bili podaci DZS. Statistički podaci o korištenom poljoprivrednom zemljištu nisu relevantni za donošenje mjera zemljišne politike. Prvenstveno jer su statističke prirode, nisu bazirani na katastarskoj čestici i nisu prostorno orijentirani. Sustav dijeljenih evidencija nije bio učinkovit za provođenje zemljišne politike jer sustavi nisu bili povezani niti je uspostavljen centralni sustav poljoprivrednog zemljišta koji sadržava podatke o katastarskim česticama poljoprivrednog zemljišta, o održavanju, zaštiti, promjeni namjene i raspolaganju zemljištem.

Analiza evidencija odgovorila je na pitanja o mogućnostima razvoja sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem vezano uz vrstu podataka koji čine taj sustav.

Inventarizacija podataka državnog poljoprivrednog zemljišta

U 2013. godini počinje sustavno prikupljanje podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu, a vezano uz to i uspostava baze podataka državnog poljoprivrednog zemljišta koja se temelji na katastarskim podacima. Od DGU su preuzeti su sljedeći atributi: broj katastarske čestice, podbroj katastarske čestice, naziv katasatarske općine, pravni režimi, načini uporabe katastarskih čestica, površina i naziv posjednika katastarske čestice. Preuzete su katastarske

čestice koje su načinom uporabe bile upisane kao poljoprivredne površine: oranice, vrtovi, livade, pašnjaci, voćnjaci, maslinici, vinogradi, ribnjaci, trstici i močvare. Sveukupno je preuzeto 601.893 katastarskih čestica sa pripadajućim atributima. Prema preuzetim podacima¹⁵ Republika Hrvatska ima 738.125,52 ha državnog poljoprivrednog zemljišta. Analiza podataka koji se nalaze u ovom informacijskom sustavu pokazala je da je za kvalitetni informacijski sustav i učinkovito i transparentno raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem nužno osigurati kontinuirane, a ne jednokratne pristupe bazama podataka drugih nadležnih institucija u postupku raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem.

U poglavlju 6.2.1 iz tekstualnih i slikovnih prikaza vidljivo je da je po prvi puta učinjena inventarizacija podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu. Takva inventarizacija podataka nužna je kako bi se dobila pravovremena informacija koja će biti podloga za donošenje poljoprivredne odnosno zemljišne politike. Na temelju provedene inventarizacije država zna koliko i gdje državnog poljoprivrednog zemljišta ima u svom Zemljišnom fondu, za koje potrebe ga može ili treba koristiti. Može planirati mjere uređenja zemljišta, okrupnjavanja ili komasacije, donositi odluke o dugogodišnjem zakupu ili privatizaciji, kao i planirati vrste proizvodnje na pojedinom području. Analizirani su podaci informacijskog sustava na način da su traženi odgovori na postavljena pitanja koji služe kao podloga za donošenje poljoprivredne politike: *Koliko državnog poljoprivrednog zemljišta ima i gdje se ono nalazi? Kolika je prosječna površina državnih poljoprivrednih katastarskih čestica? Koliko je površine još ostalo upisano na Društveno vlasništvo ili Općenarodnu imovinu? Koliko katastarskih čestica u državnom vlasništvu je manje ili jednako površini od 1 ha? Na kojim područjima je najveća neusklađenost stanja na terenu sa podacima službenih registara? Koliko državnih čestica je minirano ili se nalazi u šumsko-gospodarskom pojasu a nije šuma?* S obzirom da je po prvi puta obavljena inventarizacija podataka ova analiza primjene informacijskog sustava odgovara na pitanja da je za kvalitetno definiranu poljoprivrednu politiku nužno imati stabilne, transparentne i učinkovite informacijske sustave kao podlogu njenom provođenju.

Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem nakon uspostave informacijskog sustava

Nakon uspostave informacijskog sustava, u drugom razdoblju raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem od 3 godine, raspolagalo sa 114.524,59 ha, prosječno 38.000 ha

¹⁵ na dan 30.06.2014

godišnje. Prosječni godišnji prihod od raspolaganja je 210.959.275,76 kn. Iz analiziranih podataka vidljiv je porast prosječne površine kojom je raspolagano (18.000,00 ha godišnje) kao i porast prosječnog prihoda od raspolaganja u drugom vremenskom razdoblju (60.790.819 kn). Povećanje površine kojom se raspolaže, a samim tim i povećanjem prihoda u državni proračun, direktno je povezano s razvojem i uporabom ISAPZ-a. Vizualizacijom podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu u ISAPZ-u dana je mogućnost da se određena količina atributnih podataka o poljoprivrednom zemljištu kojima raspolaže Agencija prikaže u jednostavnom i slikovitom obliku te da se omogući brzo i učinkovito raspolaganje. To je posebno vidljivo u davanju zemljišta stočarima bez javnog poziva, raspolagano je sa 12.577,38 ha u vrlo kratkom vremenskom razdoblju (ovaj postupak analiziran je u poglavlju 6.2.2) i raspolaganju putem privremenog korištenja 67.750,34 ha. Privremenim korištenjem državnog poljoprivrednog zemljišta država je dodatno omogućila da se upotpuni evidencija državnog poljoprivrednog zemljišta i reguliraju pravi odnosi korištenja državnog zemljišta.

Analiza podataka o raspolaganju poljoprivrednim zemljištem odgovorila je na pitanja o nužnosti razvoja i nadogradnje informacijskog sustava za gospodarenje poljoprivrednim zemljištem, a vezano na učinkovitost gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i njegov financijski aspekt.

U poglavlju 6.2.2. analizirana je primjena ISAPZ na konkretnom postupku raspolaganja. Analizom je utvrđeno da je povećanje površine kojom se raspolaže direktno povezano s razvojem i uporabom ISAZP-a kojim je omogućena sistematizacija i vizualizacija podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu te brže i učinkovitije raspolaganje. U ovoj analizi potrebno je dati osvrt i na stanje prostornih podataka koji su bili podloga ovom procesu. Uočena je potreba za čim hitnijom izradom nove aerofotogrametrijske snimke Republike Hrvatske, budući da je posljednja službena snimka stara 4 godine i u mnogome ne odgovara današnjem, stvarnom stanju na terenu (izgrađene ceste, autoceste i objekti, obraslost čestica i sl.). Nadalje, uočena je potreba za provedbom ali još hitnije za kontrolom provedbe članka 57. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina (Republika Hrvatska, 2007). Isti propisuje da je nositelj prava na nekretnini dužan u roku od 30 dana novonastale promijene prijaviti nadležnom uredu za katastar kao i da za promjene na nekretninama koje utvrdi sam, ili za koje sazna na drugi način, područni ured za katastar pokreće postupak radi upisa u katastar nekretnina po službenoj dužnosti. Samo kontinuiranom i strogo kontroliranom provedbom ovog članka znatno bi se ubrzalo usklađivanje podataka na terenu sa podacima katastra i zemljišne knjige. Rezultat bi se mogao polučiti u vrlo kratkom roku te bi se u budućnosti izbjegle situacije u kojima je u

stvarnosti izgrađena mrtvačnica, autocesta i slično, a u operatu se i dalje vodi kao neka od poljoprivrednih kultura odnosno situacije u kojima način uporabe, položaj i oblik katastarske čestice ne odgovaraju stvarnom stanju na terenu. U ovom postupku to je impliciralo nemogućnost potpune automatizacije postupka raspolaganja zemljišta. Razdioba površina dodijeljenih i prihvaćenih katastarskih čestica ukazuje na izrazitu usitnjenost slobodnog državnog poljoprivrednog zemljišta te potrebu za njegovim čim skorijim okrupnjivanjem odnosno komasacijom te je za njihovo provođenje odlična podloga. Na taj način bi se usitnjene, neiskorištene, nerentabilne i poljoprivrednicima nezanimljive čestice stavile u funkciju te bi se postiglo povećanje ekonomske isplativosti poljoprivredne proizvodnje kako poljoprivrednicima tako i državi. Analiza primjene ISAPZ odgovorila je na pitanja o mogućnostima razvoja i nadogradnje informacijskog sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem. Pokazano je da su osnovni parametri kvalitete informacijskog sustava: izvor podataka, vrijeme zadnjeg ažuriranja i točnost podataka.

Nakon uspostave informacijskog sustava temeljenog na katastarskoj čestici u poglavlju 6.3 bilo je moguće izraditi je korelacijsku i regresijsku analiza zadanih varijabli (površine i prihodi). Ustanovljeno je da postoji značajna korelacija površina danih u zakup i bruto ostvarenih prihoda od zakupa, visoko signifikantana korelacija površina u prodaji i ostvarenog bruto prihoda od prodaje i značajna i statistički opravdanu korelacija površina koje su dane u koncesiju i dugogodišnji zakup i ostvarenog bruto prihoda. Modelom višestruke regresije prikazana je zavisnost površina u zakupu i prodaji i sveukupnog bruto prihoda za razdoblje 2006.-2015.g. Prema rezultatima korelacijske i regresijske analize statistički je potvrđena činjenica da povećanje površina kojima se raspolaže kroz bilo koji oblik raspolaganja (zakup, prodaja ili koncesija) dovodi do povećanja prihoda u državni proračun. Ali ovi statistički pokazatelji upućuju na dva vrlo bitna zaključka:

1. Regresijskom analizom površina danih u zakup i ostvarenih bruto prihoda od zakupa utvrđeni su parametri analitičkog oblika veze površina danih u zakup i ostvarenih prihoda. Ti parametri ($a = 1E+07$ i $b = 0,214$) jasno nam pokazuju koliki se prihodi mogu očekivati davanjem površina u zakup i koliki se prihodi mogu očekivati povećanjem samo 1% površina danih u zakup. Ovi parametri vrlo su bitni na državnoj razini zbog planiranja prihoda državnog proračuna.
2. Visoki Spearmanov koeficijent korelacije površina u prodaji i ostvarenog bruto prihoda od prodaje (0,9089) pokazuje nam jaku korelaciju pozitivnog smjera između varijabli i gotovo linearno povećanje prihoda od prodaje povećanjem površina pod

zakupom. Za razliku od Spearmanovog koeficijenta korelacije površina u zakupu i ostvarenog bruto prihoda od zakupa (0,6119) što predstavlja značajnu korelaciju pozitivnog smjera, ali ne toliko jaku vezu kao kod prodaje, i prikazano je eksponencijalnom jednadžbom. To je donositeljima odluka u poljoprivrednoj politici pokazatelj da je bolja naplata prihoda od prodaje nego od zakupa te da je na intenziviranju naplate potrebno sustavno raditi.

Na temelju provedenih analiza i implementacije procedura, uspostave i razvoja informacijskog sustava državnog poljoprivrednog zemljišta, koji su prikazani u poglavlju 6, omogućeno je donošenje kvalitetnih odluka u postupcima gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem. Ukazano je na nedostatke dosadašnjeg sustava gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem korištenjem podataka o raspolaganju i prihodima od raspolaganja te su predložena moguća poboljšanja načina raspolaganja.

Na temelju podataka informacijskog sustava sada je moguće učinkovito, brzo i transparentno provoditi mjere zemljišne politike, i to raspolaganje, okrupnjavanje i komasaciju poljoprivrednog zemljišta. Aktivno provođenje tih mjera direktno utječe na rast prosječne veličine poljoprivrednog gospodarstva a samim tim i na konkurentnost hrvatske poljoprivrede. Mjera od koje se isto očekuje povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje je privatizacija državnog poljoprivrednog zemljišta. S obzirom da se privatizacija državnog poljoprivrednog zemljišta može provoditi na katastarskim česticama koje su sređenog imovinsko pravnog stanja implementacija procedura obrazloženih u poglavlju 6 ključna je za provođenje ove mjere.

8 ZAKLJUČAK

U Disertaciji je dan detaljan uvid u stanje gospodarenja državnim poljoprivrednim zemljištem u Republici Hrvatskoj kroz analizu raspolaganih površina i financijskih podataka. U disertaciji je po prvi puta obavljena inventarizacija podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu. Sustavi upravljanja poljoprivrednim zemljištem, do uspostave informacijskog sustava u Agenciji za poljoprivredno zemljište u 2014.g., nisu postojali već su se vodile razne evidencije čiji su podaci bili nesistematizirani i nepovezani.

Putem istraživanja u okviru Disertacije izvedeni su sljedeći zaključci:

Kako je poljoprivredno zemljište dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu od izrazite je važnosti poznavati položaj, oblik i način korištenja svake pojedine katastarske čestice poljoprivrednog zemljišta. Provedenim analizama utvrđeno je da je mjere zemljišne politike nemoguće donositi bez poznavanja ovih atributa koje čine okosnicu učinkovitog sustava za provođenje zemljišne politike. Pokazano je da je takav sustav alat za donošenje pravnih, administrativnih i ekonomskih odluka u okviru poljoprivredne politike.

Obavljenim analizama utvrđeno je da službene evidencije ne sadrže pouzdane podatke i da stanje službenih registara prostornih podataka nije zadovoljavajuće. Korištenjem podataka o površinama poljoprivrednog zemljišta kojima je raspolagano i prihodom od raspolaganja ukazano je na moguća poboljšanja načina raspolaganja. Primjenom korelacijske i regresijske analize ukazano je na mogućnost naprednog korištenja sustava. Prema obavljenim analizama potrebno je pripremati podloge za usklađivanje stvarnog stanja na terenu s podacima katastra i zemljišnih knjiga kako bi podaci sustava bili ažurni i dali pravovaljanu informaciju. S obzirom da je poljoprivredno zemljište resurs kojeg treba staviti u funkciju potrebno je osigurati adekvatne podloge donositeljima poljoprivrednih politika kako bi se isto moglo ostvariti. Samo na takav način moguće je i detaljno planiranje financijskih sredstava za provedbu zemljišne politike.

8.1 Izvorni znanstveni doprinos

Izvorni znanstveni doprinos ove Disertacija je u području geodezije i poljoprivrede.

U području geodezije izvorni znanstveni doprinos dan je kroz primjenu katastarskih i prostornih podataka u uspostavi informacijskog sustava u poljoprivredi. Po prvi puta izvršena je analiza stanja raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem u Republici Hrvatskoj kao i inventarizacija podataka o državnom poljoprivrednom zemljištu primjenom postojećih prostornih podataka službenih sustava zemljišne administracije u GIS okruženju. Izrađene su procedure i tehnike za sustavno prikupljanje, aktualiziranje, obradu i distribuciju podataka. Takav sustav je prije svega sustav informacija o poljoprivrednom zemljištu na temelju katastarske čestice kao glavnog identifikatora. Iz analiziranih podataka razvidno je kako ispravna inventarizacija temeljena na priznatoj metodologiji itekako olakšava čitanje i analizu te omogućava kvalitetno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem od strane nositelja zemljišnih politika. Inventarizacija resursa prethodi kvalitetnoj evaluaciji ovog najvažnijeg resursa što čini temelj kvalitetne regionalne proizvodnje u skladu s potrajnim gospodarenjem. Prikazana su nova saznanja o mogućnostima primjene geoprostornih podataka u svrhu kreiranja javnih politika ali i nemogućnosti donošenja strateških odluka bez takvih sustava.

U području poljoprivrede izvorni znanstveni doprinos dan je u razvoju sustava za provedbu mjera zemljišne politike. Takav sustav predstavlja osnovu za donošenje poljoprivrednih politika jer pruža kvalitetnu i pravovremenu informaciju o zemljištu. Korištenjem navedenog informacijskog sustava država omogućava krajnjim korisnicima pružanje potrebnih pouzdanih informacija o zemljištu u realnom vremenu što u konačnici dovodi do povećanja ekonomske isplativosti poljoprivrede. Posljedično ovakav sustav osigurava i vjerodostojnu javnu evidenciju državnog vlasništva nad zemljištem stvarajući transparentno tržište nekretnina.

Na temelju provedenih analiza i implementacije navedenih procedura i tehnika dokazana je hipoteza istraživanja da će se razvojem informacijskog sustava za upravljanjem poljoprivrednim zemljištem, koji je zasnovan na katastarskoj čestici kao osnovnoj prostornoj jedinici i na jedinstvenom prostornom referentnom sustavu, uspostaviti kvalitetna i transparentna zemljišna politika koja pridonosi konkurentnosti hrvatske poljoprivrede.

8.2 Preporuke

U Disertaciji je pokazano da su osnovni parametri kvalitete informacijskog sustava: izvor podataka, vrijeme zadnjeg ažuriranja i točnost podataka. Temelj informacijskog sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem u RH su podaci službenih sustava zemljišne

administracije. O točnosti podataka službenih sustava zemljišne administracije ovisi i točnost podataka sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem. Stoga je nužno službene registre održavati ažurnima kako bi krajnji korisnici imali pravovaljanu, ažurnu i točnu informaciju o zemljištu.

Daljnji razvoj sustava za upravljanje poljoprivrednim zemljištem ogleda se u tome da taj sustav bude svakodnevni alat u radu javne uprave i servis prema građanima. Javno dostupan servis prema građanima podržao bi transparentnost sustava ali i ubrzao ažuriranje podataka tog sustava. Sustav se treba razvijati u smjeru da pored podataka koji su sada u sustavu ili se prikupljaju (podaci o katastarskim česticama poljoprivrednog zemljišta i raspolaganju zemljištem) taj sustav sadrži i podatke o održavanju, zaštiti, promjeni namjene. Sustav treba sadržavati podatke o oblicima raspolaganja u prošlosti i danas, o značajkama tla, načinu korištenja, klimi, reljefu, pogodnosti zemljišta za različite namjene i potrebnim mjerama za uređenje zemljišta, kao i smjernice i preporuke za daljnji razvoj pojedinih grana poljoprivredne proizvodnje. Podaci u njemu su alfanumerički, grafički i prostorni i preuzeti od strane nadležnih institucija. Oni su važan i skup resurs i stoga se moraju efikasno koristiti.

8.3 Daljnja istraživanja

Zemljišnu politiku čine aktivnosti potrebne potpunom utemeljenju ciljeva za korištenje određenih resursa zemljišta. Njihov glavni cilj mora biti razvoj zemljišta stvaranjem znatnih investicija u zemljište i/ili mijenjajući postojeću upotrebu zemljišta. U Disertaciji nisu otvorena pitanja izrade tematskih karata pogodnosti za pojedinu poljoprivrednu proizvodnju u sklopu informacijskog sustava kao ni pitanja koja se tiču financijskog aspekta stavljanja u funkciju poljoprivrednog zemljišta za pojedine grane poljoprivredne proizvodnje.

9 LITERATURA

Alshuwaikhat, H., Nassef, K. (1996): A GIS-based SDSS for suitability assessment and land use allocation. The Arabian Journal for Science and Engineering, 21(4A), 321-339.

- Bakota, R. (2010): ARKOD – 365 dana provedbe, Mljekarski list 11/2010, Podlistak Hrvatske poljoprivredne agencije, str. 2–3, dokument dostupan na www.hpa.hr.
- Ball, G. (1994): Ecosystem Modeling with GIS, Water Resources Bulletin, 30, pp 441-452.
- Batty M. (2008): Planning support systems: progress, predictions, and speculations on the shape of things to come. In: Brail, R., (ur.), Planning Support Systems for Cities and Regions, Lincoln Institute of Land Policy, Cambridge, MA, 3-30.
- Bernhardsen, T. (2002): GIS: An introduction, 3rd ed., Wiley, New York.
- Birkin, M., Clarke, G., Clarke, M., Wilson, A. (1996): Intelligent GIS: Location Decisions and Strategic Planning. Geoinformation International, Glasgow.
- Bogdanović, M. (2009): Profitni model hrvatske poljoprivrede: Kako i gdje ga primijeniti?. EKONOMIJA / ECONOMICS, 16 (1) str. 75-110 (2009).
- Bogunović, M., Husnjak S. (1999): Application of GIS Technology in Soil Inventories and Preparing of Spacial Thematic Maps on the Territory of the Zagreb County in Croatia. Proceedings of 19th International Cartographic Conference (ICA), Ottawa, Canada, pp 412-428.
- Bui, T. (1999): Decision Support Systems for Sustainable Development. Izvorno u: Kersten, G., Mikolajuk, Z., Yeh, A., (ured.), Decision Support Systems for Sustainable Development: A Research Book of Methods and Applications. International Development Research Centre, Ottawa, 1-10.
- Carver, S., 1991. Integrating multi-criteria evaluation with geographical information systems. International Journal of Geographical Information Systems, 5, 321-339.
- Cetl, V. (2007): Analiza poboljšanja infrastrukture prostornih podataka, Doktorska disertacija, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Ciaian, P., Swinnen, J. F.M. (2006): Land market imperfections and agricultural policy impacts in the new EU member states: A partial equilibrium analysis. American Journal of Agricultural Economics 88(4) (November 2006): 799–815.
- Commission of the European Communities (2009a): Commission Regulation (EC) No 1120/2009 of 29 October 2009 laying down detailed rules for the implementation of the single payment scheme provided for in Title III of Council Regulation (EC) No 73/2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, Official Journal of the European Union, L316, 2.12.2009.
- Dale, P., McLaughlin, J.D. (2000): Land Administration. Oxford University Press, Oxford.

- De la Rosa, D., Mayol, F., Diaz-Pereira, E., Fernandez, M., De la Rosa, D. (2004): A land evaluation decision support system (MicroLEIS DSS) for agricultural soil protection: With special reference to the Mediterranean region. *Environmental Modelling & Software*, 19, 929-942.
- Demers, N. M. (2008): *Fundamentals of Geographical Information Systems*. John Wiley & Sons, New Jersey, USA.
- Dolanjski, D., Husnjak, S., Mustać, I. (2003): Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta kao ograničavajući čimbenik poljoprivredne proizvodnje. *Agronomski glasnik* 1-2, 2003.
- Državna geodetska uprava (2008): Pravilnik o topografskoj izmjeri i izradbi državnih karata, Narodne novine, br. 109/08.
- Francki, J. (2001): Upravljanje zemljištem-socijalni i ekonomski dobici. Seminarski rad, Geodetski fakultet, Zagreb.
- Franić, R.; Žimbrek, T., Grgić, Z.(2003): Agrarna politika u Republici Hrvatskoj na putu od poljoprivrednog do održivog ruralnog razvitka. *Društvena istraživanja* 12(6)(68): 1027-1049.
- Franić, R. (2006): Politika ruralnog razvitka – nova prilika za Hrvatsku. *Agronomski glasnik*, Vol.68 No.3.
- Gelo, J. (2000.): Dvadeset i prvo stoljeće-Hrvatska na nizbrdici depopulacije. Zbornik radova "Hrvatsko gospodarstvo za 21. stoljeće" (str. 61.-83.), urednik: N. Vidović , Zagreb, Matica Hrvatska.
- Giovarelli, R., Bledsoe, D. (2001): Land reform in Eastern Europe, FAO Corporate Document Respository, Rural Development Institute, Seattle, Washington.
- Gorton, M., Danilowska, A., Jarka, S., Straszewski, S., Zawojka, A., Majewski, E. (2001): The International Competitiveness of Polish Agriculture, Post-Communist Economies, Taylor and Francis Journals, vol.13(4), pages 445-457.
- Grahovac, P. (2006): Regionalne značajke posjedovne strukture u hrvatskoj poljoprivredi, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 4, str. 23-44.
- Grahovac, P. (2007): Poljoprivredno zemljište i zemljišna politika. Znanstveni skup: Poljoprivreda i privredni razvoj povodom 80. godišnjice rođenja Akademika Vladimira Stipetića. Zbornik radova, Petar Grahovac urednik. Ekonomski fakultet Zagreb, 2007. vol. 1, poglavlje 3, pp 33-53.
- Gregić, I., Štefanić, I. (2012): ARKOD - integrirani pristup. Proceedings 47th Croatian and 7th International Symposium on Agriculture. Opatija. Croatia (165-169).

- Haynes, J. (2004): Utjecaj Zajedničke poljoprivredne politike na hrvatsku poljoprivredu, Agrisystems Ltd., EU CARDS programme for Croatia.
- H. van Meijl, T. van Rheenen, Tabeau, A., Eickhout, B. (2006): The impact of different policy environments on agricultural land use in Europe. *Agriculture, Ecosystems and Environment* 114 (2006) 21–38.
- Hengl, T., Jurišić, M., Martinić, I. (2006): An Accuracy Assessment of Satellite Navigation in Natural-Resource Management, *Strojniški vestnik – Journal of Mechanical Engineering*, 52 (2006), 419-431.
- Heywood, I., Cornelius, S., Carver, S. (2002): An Introduction to Geographical Information Systems. Pearson Education Limited, Harlow.
- Husnjak, S., Bogunović, M., Jurišić, M., Hengl, T. (2003): Izrada tematskih karata u GIS okruženju. *Agriculturae Conspectus Scientificus*, Vol. 68. No. 1 (13-20).
- Ivković M; Barković, Đ; Baćani, Sanja (2010): Komasacija zemljišta i ruralni razvoj, *Geodetski list* 2010, 4, 297–312.
- Jurišić M., Hengl T., Bukvić Ž., Emert R. (1998): Geoinformacijske tehnologije i gospodarenje okolišem. *Strojarstvo*, Vol. 40, br. 5-6, 215-221.
- Jurišić, M., Hengl T., Bukvić Ž., Emert R., Sebastijanović S. (2000): Agroecological and information system. GIS Croatia 2000. Zagreb, Osijek and Lonjsko polje, September 27-29. 2000., 425-432.
- Jurišić, M., Plaščak, I. (2009): Geoinformacijski sustavi GIS u poljoprivredi i zaštiti okoliša, Udžbenik – znanstvena knjiga, Poljoprivredni fakultet, Osijek.
- Jurišić, M., Stanisavljević, A., Plaščak, I. (2010): Application of Geographic information system (GIS) in the selection of vineyard sites in Croatia. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 16 (No 2) 2010, 235-242.
- Jurišić, M., Barković, D., Plaščak, I. (2011): Methodology of development of thematic maps for resource management and selection of new location – purpose maps in GIS environment, *Interdisciplinary management research VII.*, Osijek – Poreč, Croatia, 62-75.
- Jurišić, M., Plaščak, I. (2012): Metodologija izrade karata namjene za upravljanje resursima sa osvrtnom na IACS/LPIS(ARKOD) i geotermalne izvore u GIS-u. Procjena geotermalnog kapaciteta u bazenu Drava - Geothermal resource assessment of the Drava basin. Barković, Dražen; Golub, Miroslav (ur.). Osijek : Ekonomski fakultet u Osijeku, 2012. Str. 193-218.

- Jurišić, Ž. (2011): Hrvatska poljoprivredna politika i moguće posljedice reforme zajedničke poljoprivredne politike EU – kratki osvrt, Osmi zajednički savjetodavni odbor EU, 27. siječnja 2011, Uprava za ruralni razvoj, MPRRR, Zagreb.
- Jurišić, Ž. (2014.): Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: sadašnjost i sutrašnjica, *Civitas Crisiensis*, Vol. 1, str. 207 - 221.
- Kontrec, D. (2014): Pravni status i raspolaganje poljoprivrednim zemljištem u Republici Hrvatskoj – povijesni prikaz, de lege lata, de lege ferenda. Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin; br. 25, 2014., str. 69-95.
- Kranjčević, J. (2007.), Znanstveni skup 9 Münchenski dani uređenja zemljišta i ruralnog razvoja “Od konkurencije i konfrontacije do komunikacije i koordinacije -ruralni prostor novo otkriće”, Društvena istraživanja 16 (90-91): 1005.-1007.
- Laaribi, A., Chevallier, J.J. and Martel, J.M. (1996): A spatial decision aid: A multi-criterion evaluation approach. *Computers and Urban Systems*, 20(6), 351-366.
- Landek M., Cetl V., Ponjavić M. (2011): Prostorni podaci i GML Ekscentar, br. 14, pp. 66-68.
- Lemajić, S., Barišić, B., Bašić, T. (2009): Podrška Hrvatskog geodetskog instituta uspostavi LPIS-a; Zbornik radova II. simpozija ovlaštenih inženjera geodezije, 23.-25. 10. 2009., Opatija, 189-194.
- Longley, P., Goodchild, M., Maguire, D. and Rhind, D. (2005): *Geographic Information Systems and Science*. 2nd edition. Wiley, Chichester.
- Lovrinčević, Ž., Vizek, M. (2008): Poljoprivredno zemljište u novim zemljama članicama EU i u Hrvatskoj: cijene, priuštivost i konvergencijski potencijal. Izvorni zdravstveni rad. Zbornik sa XVI. Savjetovanja Hrvatskog društva ekonomista, Opatija.
- Mađer, M., Roić, M. (2011): Sustavi upravljanja zemljištem u tranzicijskim zemljama. *Kartografija i Geoinformacije*. 15 (2011) , 107-125.
- Marks-Bielska, R. (2013): Factors shaping the agricultural land market in Poland. *Land Use Policy*. Volume 30, Issue 1, January 2013, Pages 791–799.
- Matthews, K., Sibbald, A., Craw, S. (1999): Implementation of a spatial decision support system for rural land use planning: integrating geographic information system and environmental models with search and optimisation algorithms. *Computers and Electronics in Agriculture*, 23, 9-26.
- Mastelić-Ivić, S., Roić, M., Galeković-Zepšić, G. (2005): Procesi uređenja zemljišta. III. hrvatski kongres o katastru, Zagreb : Hrvatsko-geodetsko društvo, 129-136.
- Mičević, B. (2011): Primjena GNSS i GIS tehnologija u izmjeri poljoprivrednog zemljišta i upravljanju poljoprivrednom proizvodnjom. Magistarski rad, Geodetski fakultet, Zagreb.

- Ministarstvo poljoprivrede (2015): Naputak Ministarstva poljoprivrede za primjenu članka 51. stavak 3. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine, broj 39/13 i 48/15), KLASA: 320-08/15-01/10; URBROJ: 525-07/1183-15-1; od 20. travnja 2015.
- Pavičić, S., Zulijani, E., Vojnović, P. (2010): Uspostava inicijalnog LPIS skupa podataka, Zbornik radova III. simpozija ovlaštenih inženjera geodezije, 22.-23. 10. 2001., Opatija, 83-90.
- Pelizaro, C., Arentze, T., Timmermans, H. (2009): GRAS: A Spatial Decision Support System for green space planning. Izvorno u: Geertman, S., Stillwell, J., (ured.), Planning Support Systems: New Methods and Best Practice, Springer, New York, 191-208.
- Peterson, K. (1998): Development of spatial decision support systems for residential real estate. Journal of Housing Research, 9(1), 135-156.
- Petrač, B.; Šundalić, A. ; Zmaić, K. (2009): ICT u poljoprivredi i njihov značaj u budućnosti poljoprivrede i ruralnih područja. Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede, Globalizacija i regionalni identitet 2009. Sveučilište J.J. Strossmayera, Ekonomski fakultet u Osijeku i Poljoprivredni fakultet Osijek , 2009. 249-256 (ISBN: 978-953-253-062-9).
- Prosen, A., Kranjčević, J. (2002): Komasačija: doprinos održivom razvitku ruralnog prostora u srednjoj i istočnoj Europi u novom tisućljeću. Stručni rad, Sociologija sela, 119-130.
- Republika Hrvatska (1991.): Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 34/91).
- Republika Hrvatska (2001): Strategija gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države. Vlada Republike Hrvatske, 15.listopad 2001.g.
- Republika Hrvatska (2002): Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske, (NN 089/2002).
- Republika Hrvatska (2003., 2009., 2012., 2013.): Zakon o službenoj statistici (NN 103/03, 75/09, 59/12 i 12/13).
- Republika Hrvatska (2007, 2009): Pravilnik o katastru zemljišta, (NN 84/2007, 148/09).
- Republika Hrvatska (2008., 2013, 2015.): Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 152/2008, 39/13, 48/15).
- Republika Hrvatska (2011.): Odluka USRH (NN 63/11).
- Republika Hrvatska (2013.): Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 158/13).
- Republika Hrvatska (2015.a): Zakon o poljoprivredi (NN 30/15).
- Republika Hrvatska (2015.b): Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 48/15).

- Republika Hrvatska (2015.c): Zakon o komasaciji poljoprivrednog zemljišta (NN 51/15).
- Republika Hrvatska (2015.d): Pravilnik o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta, (NN 35/15)
- Roić, M., Cetl, V., Mađer, M. (2007): Dostupnost katastarskih podataka. Kartografija i Geoinformacije. 7 (2007), 209-219
- Roić, M. (2012): Upravljanje zemljišnim informacijama - Katastar. Sveučilište u Zagrebu Geodetski fakultet, Zagreb.
- Sante, I., Crecente, R., Miranda, D., Tourino, J., Canzobre, F., Doallo, R. (2004): A GIS web-based tool for the management of the PGI potato of Galicia. Computers and electronics in agriculture, 44, 161-171.
- Sagris, V., Devos, W., Milenov, P., Kay, S. (2008): New evidence of land management in the frame of Common Agricultural Policy: needs for standardization, FIG Working week, Stockholm, dokument dostupan na: https://www.fig.net/resources/proceedings/fig_proceedings/fig2008/papers/ts07g/ts07g_05_sagris_etal_2853.pdf.
- Scitovski, K., Pavičić, S., Bačić-Deprato, I. (2010): Kontrola kvalitete LPIS podataka prema smjernicama i preporukama DG-JRC-a, Zbornik radova III. simpozija ovlaštenih inženjera geodezije, Opatija, 22.-23. 10. 2010., 67-74.
- Sharifi, A., Rodriguez, E. (2002): Design and development of a planning support system for policy formulation in water resource rehabilitation. Journal of Hydroinformatics 4 (3), 157-176.
- Stillwell, J., Geertman, S., Openshaw, S. (1999): Geographical Information and Planning. Springer, Berlin.
- Steudler, D. (2004): A Framework for the Evaluation of Land Administration Systems. Submitted in total fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. Department of Geomatics, The University of Melbourne.
- Svržnjak, K. (2001): Zemljišna politika u službi dinamičkog razvitka hrvatske poljoprivrede. Magistarski rad, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Svržnjak, Kristina (2012): Mjere okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta kao činitelj konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Doktorski rad, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Svržnjak, K., Franić, R. (2014): Developing agrarian structure through the disposal of state-owned agricultural land in Croatia. Agroecologia Croatica 4:2014 (1) 50-57.

- UNECE (1996): The Bogor Declaration, Izvješće sa United Nations Inter-Regional Meeting of Experts on Cadastre, 18.-22. ožujka, Bogor, Indonezija.
- UNECE (2005): LAND ADMINISTRATION IN THE UNECE REGION - Development trends and main principles, New York and Geneva.
- UNECE (2008): SPATIAL PLANNING - Key Instrument for Development and Effective Governance with Special Reference to Countries in Transition, New York and Geneva.
- Van der Meulen, G. (1992): Geographical information and decision support. Computers Environment and Urban Systems, 16, 187-193.
- Van Herwijnen, M. (1999): Spatial Decision Support for Environmental Management. Doktorska disertacija, Institute for Environmental Studies, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Williamson, I. P. (2001): Land administration "best practice": providing the infrastructure for land policy implementation. Land Use Policy, 18(4), 297-307.
- Zekušić, S. (2011): Službeni prostorni podatci kao osnova za upravljanje u poljoprivredi. Magistarski rad, Geodetski fakultet, Zagreb.
- Zhu, X., Healey, R., Aspinall, R. (1998): A knowledge-based systems approach to design of Spatial Decision Support Systems for environmental management. Environmental management, 22(1), 35-48.
- Zmaić, K. (2004): Agrarna politika u funkciji gospodarskog razvitka Republike Hrvatske. Doktorska disertacija, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku.
- Žimbrek, T., Franić, R.; Juračak, J. (2001). Strateški prioriteti hrvatske poljoprivrede – ograničenja i mogućnosti. Agroecnomia Croatica 1(1): 1-14.

10 POPIS URL

- URL 1: Nacionalni program za poljoprivredu i seoska područja, Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008. – 2013., <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/Arhiva> pristupano 01.07.2015.
- URL 2: Reforma sustava hrvatske poljoprivredne potpore u razdoblju 2010. – 2013.- Konceptualni okvir za poljoprivrednu politiku u pretpristupnom razdoblju. Pristupano 01.07.2015. <http://www.mps.hr/UserDocsImages/strategije/Reforma%20sustava%20poljoprivredne%20politike%20u%20RH%20u%20razdoblju%202010-2013.pdf>,
- URL 3: Analiza hrvatske politike upravljanja poljoprivrednim zemljištem, pristupano 01.07.2015. http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/zelenakcija.production/zelenakcija/document_translations/888/doc_files/original/Policy_analiza2.pdf?1365439947
- URL 4: <http://www.eurotreaties.com/rometreaty.pdf> , pristupano 01.07.2015.
- URL 5: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/1958/index_hr.htm, pristupano 01.07.2015.
- URL 6: http://aei.pitt.edu/archive/00000931/01/perspectives_for_cap_gp_COM_85_333.pdf , pristupano 01.07.2015.
- URL 7: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=3652>, pristupano 12.09.2015.
- URL 8: Izvješće o rezultatima analitičkog pregleda www.vlada.hr, pristupano 16.07.2015.
- URL 9: Pregovaračko stajalište iz rujna 2008. g. i revidirano stajalište iz siječnja 2011. godine, www.vlada.hr, pristupano 16.07.2015.
- URL 10: Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, pristupano 25.10.2015.
- URL 11: Državna geodetska uprava, www.dgu.hr , pristupano 16.07.2015.
- URL 12: Geoportal Državne geodetske uprave, www.geoportal.dgu.hr, pristupano 16.07.2015.
- URL 12a: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, <http://www.apprrr.hr/o-nama-25.aspx>, pristupano 16.07.2015.
- URL 13: Uloga podataka Državne geodetske uprave i geodeta u povezivanju zemljišne knjige i knjige položenih ugovora. Mičević Blaženka, 2013. Stručni članak. Portal Ius - Info, www.iusinfo.hr, pristupano 25.10.2015.
- URL 14: <http://stocarstvo.zemljiste.mps.hr> (28.08.2015.)

Popis tablica

Tablica 3.1.: Broj poljoprivrednih gospodarstava, parcela i površina u 2013., 2014. i 2015.g.
..... 25

Tablica 3.2: Podaci broja PG, korištenog zemljište i broj katastarskih čestica po razredima korištenog zemljišta ukupno za RH	26
Tablica 4.1: Prikaz dostavljenih programa na suglasnost po županijama.....	37
Tablica 4.2: Površine po Programima i korišteno državno poljoprivredno zemljište.....	38
Tablica 4.3: Broj kućanstava prema ukupnoj raspoloživoj površini zemljišta prema Popisu stanovništva 2001.....	40
Tablica 4.4: Korištena poljoprivredna površina prema Popisu poljoprivrede 2003.g.....	40
Tablica 4.5: Korištena poljoprivredna površina prema Statističkim ljetopisima 2010. i 2015.41	
Tablica 4.6: Korištena poljoprivredna površina prema Popisu stanovništva 2011.....	42
Tablica 4.7: Alfanički podaci baze podataka ARKOD sustava	46
Tablica 5.1: Prikaz po vrstama zaključenih ugovora po Županijama	53
Tablica 5.2: Prihod od raspolaganja i površina kojom je raspolagano od 2006.-2013.g.	56
Tablica 5.3: Prikaz svukupnih bruto prihoda od zakupa DPZ od 2006.-2013.g.	57
Tablica 5.4: Prikaz sveukupnih bruto prihoda od prodaje DPZ od 2006.-2013.g.....	58
Tablica 5.5: Prikaz bruto prihoda od koncesije i dugogodišnjeg zakupa od 2006.-2013.g.....	59
Tablica 5.6.: Raspolaganje u razdoblju od 10.04.2013. - 31.12.2015.....	61
Tablica 5.7: Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u 2013.g. po županijama ..	62
Tablica 5.8: Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem u 2014.g. po županijama ..	63
Tablica 5.9: Raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištem kroz oblik zakupa i privremenog korištenja u 2015.g. po županijama	64
Tablica 5.10: Raspolaganje poljoprivrednim zemljištem kroz ostale oblike raspolaganja u 2015.g. po županijama	65
Tablica 5.11: Sveukupni prihod od raspolaganja od 2013.-2015.g.....	66
Tablica 5.12: Prihod po vrstama raspolaganja 2013.-2015.....	66
Tablica 5.13: Sveukupni prihod od raspolaganja u prvih 6 mj. 2014.g. i 6 mj. 2015.....	67
Tablica 5.14: Broj katastarskih čestica i površina državnog poljoprivrednog zemljišta po Županijama.....	68
Tablica 6.1: Prikaz nekorisćenja državnog poljoprivrednog zemljišta prema graničnim vrijednostima i usporedba s indeksom razvijenosti JL(R)S	72
Tablica 6.1a: Analiza evidencija poljoprivrednog zemljišta.....	74
Tablica 6.1b: Podaci nadležnih institucija o površini poljoprivrednog zemljišta u RH.....	75
Tablica 6.2: Rezultati analize Evidencije naplate	80
Tablica 6.3: Ukupna površina i prosječna veličina k.č. po županijama	83
Tablica 6.4: Ukupna površina i broj k.č. koje su upisane na ONI i DV po županijama	84
Tablica 6.5: Katastarske čestice koje su upisane u ISAPZ evidenciji površine <= 1 ha.....	85
Tablica 6.6: Poljoprivredna područja državnog poljoprivrednog područja prema CLC i usklađenost sa katastarskim načinom uporabe.....	91
Tablica 6.7: Razdioba površina dodijeljenih i prihvaćenih katastarskih čestica.....	101
Tablica 6.8: Prihvaćena površina po županijama	102
Tablica 6.9: Podaci o površinama u zakupu i bruto prihodu od zakupa	103
Tablica 6.10: Ulazni podaci za izračun koeficijenta korelacije zakup/prihodi	104
Tablica 6.11: Podaci o površinama u prodaji i bruto prihodu.....	105
Tablica 6.12: Ulazni podaci za izračun koeficijenta korelacije prodaja/prihodi.....	106
Tablica 6.13: Podaci o površinama u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto prihodu.....	107
Tablica 6.14: Izračun koeficijenta korelacije koncesija/dugogodišnji/prihodi	108
Tablica 6.15: Ulazni podaci za izračun modela višestruke regresije	109
Tablica 6.16: Podaci izračuna modela višestruke regresije - SD, KV, LSD.....	110
Tablica 6.17: Koeficijenti i jednadžbe korelacije.....	111
Tablica 6.18: Signifikantnost, koeficijent determinacije i jednadžba multiple regresije	111

Popis slika

Slika 4.1: ARKOD preglednik	46
-----------------------------------	----

Slika 6.1: Površine zapuštenog poljoprivrednog zemljišta u RH prema Programu okrupnjavanja,	73
Slika 6.2: ISAPZ, prikaz čestica koje jesu/nisu pod ugovorima	82
Slika 6.3: GIS prikaz k.č. Općenarodne imovine u k.o. Vrbova u Novoj Gradiški,	85
Slika 6.4: Izvještaj informacijskog sustava za k.č. površine ≤ 1 ha,	86
Slika 6.5: GIS prikaz k.č. površina ≤ 1 ha u k.o. Banovci u Slavonskom Brodu,	87
Slika 6.6: Tematski prikaz državnih k.č. koje su površinom manje od 3000 m ²	88
Slika 6.7: GIS prikaz neusklađenog stanja na terenu s podacima katastra,	89
Slika 6.8: Tematski prikaz usklađenost podataka CLC Hrvatska i katastarskih kultura oranica na državnom poljoprivrednom zemljištu.....	90
Slika 6.9: GIS prikaz preklopa podataka zemljišta u šumsko gospodarskoj osnovi i državnog poljoprivrednog zemljišta.....	92
Slika 6.10: GIS prikaz preklap podataka minski sumnjivih područja i državnog poljoprivrednog zemljišta	93
Slika 6.11. Prikaz podataka stočarskih farmi u WEB aplikaciji APZ.....	96
Slika 6.12. Prikaz postupka dodjele	98
Slika 6.13. Područje općine Sveti Petar Orehovec - velika koncentracija stočarskih farmi ..	99

Popis grafova

Graf 4.1: Grafički prikaz broja JLS koje nisu dostavile Program ili nemaju dpz	38
Graf 5.1: Odnos raspoloživog i raspolaganog zemljišta po Županijama.	55
Graf 5.2: Grafički prikaz nekorištenja državnog poljoprivrednog zemljišta po Županijama ..	55

Graf 5.3: Grafički prikaz sveukupnih prihoda od raspolaganja od 2006.-2013.g.	57
Graf 5.4: Grafički prikaz sveukupnih prihoda od zakupa DPZ od 2006.-2013.g.	58
Graf 5.5: Grafički prikaz sveukupnih prihoda od prodaje DPZ od 2006.-2013.g.	59
Graf 5.6: Grafički prikaz prihoda od koncesije i dugogodišnjeg zakupa, 2006.-2013.g.	60
Graf 5.7: Prikaz prihoda od raspolaganja prema vrsti raspolaganja DPZ od 2006.-2013.g.	60
Graf 5.8: Raspolaganje u razdoblju od 10.04.2013. - 31.12.2015	61
Graf 5.9.: Bruto prihod po vrstama raspolaganja 2013.-2015.g.	67
Graf 6.1.: Regresijski model odnosa površina u zakupu i bruto prihoda od zakupa.....	105
Graf 6.2.: Regresijski model površina u prodaji i bruto prihoda od prodaje.....	107
Graf 6.3.: Regresijski model površina u koncesiji i dugogodišnjem zakupu i bruto prihoda	109

Popis priloga

PRILOG 1: PRIKAZ IZMJENA ZAKONA O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU PO GODINAMA I ZNAČAJKAMA	134
---	------------

PRILOG 2: STRUKTURA TIPOVA POKROVA ZEMLJIŠTA PREMA CORINE PROGRAMU	140
---	------------

Blaženka Mičević rođena je 09.05.1979.g. u Slavonskom Brodu kao drugo dijete u četveročlanoj obitelji. Nakon završene osnovne škole i osnovne glazbene škole pohađala je gimnaziju "Matija Mesić" u Slavonskom Brodu. Po završetku gimnazije, 1997.g., upisuje svoj prvi izbor Prirodoslovno-matematički fakultet. Nakon dvije godine, 1999.g., upisuje Geodetski fakultet kojeg 2004. završava obranom diplomskog rada na usmjerenju Satelitska i fizikalna geodezija, pod vodstvom mentora prof. dr. sc. Tomislava Bašića i prof. dr. sc. Željka Bačića: *"Analiza službenih transformacijskih parametara po županijama"*. U akademskoj godini 2004./2005. upisuje poslijediplomski magistarski studij Geodetskog fakulteta, usmjerenje Satelitska i fizikalna geodezija kojeg završava obranom magistarskog rada pod vodstvom mentora prof. dr. sc. Željka Bačića: *„Primjena GNSS i GIS tehnologije u izmjeri poljoprivrednog zemljišta i upravljanju poljoprivrednom proizvodnjom“*. U akademskoj godini 2012/2013 upisuje poslijediplomski doktorski studij.

Svoje radno iskustvo započinje 2004.g. u tvrtki "MIG" d.o.o. u Slavonskom Brodu gdje radi pet godina na poslovima izmjere poljoprivrednog zemljišta, izvlaštenja inundacijskih pojasa, snimanja vodograđevnih objekata, planiranja mjesečnih aktivnosti te kao certificirani interni auditor Norme ISO 9001:2000. U rujnu 2009.g. zapošljava se u Državnoj geodetskoj upravi - PUK Slavonski Brod na radnom mjestu načelnik odjela za katastar nekretnina. U ožujku 2012. postaje zamjenik ravnatelja Državne geodetske uprave i tu funkciju obnaša do veljače 2014. U veljači 2014. postaje ravnateljica Agencije za poljoprivredno zemljište na kojem mjestu radi i danas.

Tijekom poslijediplomskog dokorskog studija kao suradnik-istraživač sudjelovala je u radu na znanstvenom projektu DEMLAS - Development of Multipurpose Land Administration System (voditelj: prof. dr. sc. Miodrag Roić) i projektu LGAF - Land Governance Assessment Framework (Implementacija Ocjene okružja uređenja zemljišta u Republici Hrvatskoj, voditelj: prof. dr. sc. Miodrag Roić).

Do sada je kao autor i koautor objavila nekoliko znanstvenih i stručnih članaka. Piše i govori engleski jezik, član je Hrvatskog geodetskog društva i Hrvatske komore ovlaštenih inženjera geodezije.

PRILOG 1: PRIKAZ IZMJENA ZAKONA O POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU PO GODINAMA I ZNAČAJKAMA

NAZIV ZAKONA	BITNE ZNAČAJKE
Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 034/1991) Datum stupanja na snagu: 24.07.1991.	- Nositelj vlasničkih prava na društvenom poljoprivrednom zemljištu postaje Republika Hrvatska. - Do donošenja propisa o denacionalizaciji i vraćanju poljoprivrednog zemljišta prijašnjim vlasnicima oduzeto zemljište ostaje u vlasništvu RH. - Društvene pravne osobe nastavljaju koristiti poljoprivredno zemljište do njihove pretvorbe u poduzeća kojima je poznat vlasnik. - Kultura poljoprivrednog zemljišta utvrđuje se prema podacima iz katastra zemljišta. - Općina dužna voditi evidenciju o poljoprivrednom zemljištu i to osobito o promjeni površine, katastarske kulture, vrijednosnim (bonitetnim) klasama, komasiranim i melioriranim površinama, te posjedovnoj strukturi vlasnika i ovlaštenika. - Nije propisano raspolaganje DPZ-om.
Odluka o davanju u zakup neobrađenoga poljoprivrednoga zemljišta (NN 35/1993) Datum stupanja na snagu: 23. travnja 1993.	Ovlasti načelnika ili gradonačelnika da neobrađeno poljoprivredno zemljište na svome području daje u zakup, s naknadom ili bez naknade, do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu, odnosno najkraće do kraja vegetacijske sezone, a na temelju zahtjeva tražitelja.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 079/1993) Datum stupanja na snagu: 07.09.1993.	- Uvode se Žužupanije u raspolaganje DPZ-om i tijela koja donose odluke. - Propisano raspolaganje DPZ-om posebnim poglavljem - koncesija, zakup, plodouživanje: 3-30 godina. - Koncesija: biljna i stočarska proizvodnja 10-30 godina. - dugogodišnji nasadi: 20-40 godina. - lov i ribarstvo: 20-40 godina. - Zakup: 3-10 godina-najracionalniji gospodarski program uz najpovoljnije financijske uvjete. - Plodouživanje: - služnost plodouživanja bez naknade, na vrijeme do 30 godina.

	• u korist socijalno ugroženih sudionika domovinskog rata, pod uvjetom da su državljani Republike Hrvatske. • Zakupnina je prihod proračuna Republike Hrvatske.
Uredba o izmjeni Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 065/1994) Datum stupanja na snagu: 08.09.1994.	• Sredstva ostvarena od zakupnine i prodaje DPZ-a prihod su državnog proračuna i proračuna Županija i općine/grada. Raspodjela: 50% državni proračun, 35% proračunu Županije, 15% proračun općine/grada i koristit će se za provedbu programa u poljoprivrednoj proizvodnji.
Uredba o izmjeni Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 021/1995) Datum stupanja na snagu: 29.03.1995.	• Isto kao prethodna Uredba.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 048/1995) Datum stupanja na snagu: 23.07.1995.	• Sredstva se raspodjeljuju na način da: 33% pripada državnom proračunu, 33% proračunu Županije, 34% proračunu općine ili grada, • Koristit će se za provedbu programa u poljoprivrednoj proizvodnji.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 019/1998) Datum stupanja na snagu: 21.02.1998	• Odluku o davanju u zakup DPZ donosi općinsko/gradsko vijeće, za grad Zagreb gradska skupština ili od njih ovlašteno nadležno upravno tijelo za poslove poljoprivrede, na čijem području se zemljište nalazi. • Prednost u natječajnom postupku za prodaju, odnosno zakup ima hrvatski branitelj. • Zabranjena su sva stvarno pravna raspolaganja poljoprivrednim zemljištem koje se prodaje 10 godina od dana sklapanja ugovora o prodaji.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 105/1999)	• Zakup na 10 ili 25 godina ovisno o vrsti korištenja. • Osnivanje služnosti plodo uživanja bez naknade na vrijeme do 30 godina u korist socijalno ugroženih branitelja iz

Datum stupanja na snagu: 21.10.1999.	Domovinskog rata koji imaju državljanstvo • Najpovoljnijom ponudom smatra se ponuda koja sadrži najvišu cijenu. • Pri isplati prodajne cijene u cijelosti kupac ostvaruje pravo na popust u iznosu od 20% od postignute prodajne cijene. Ugovorom o prodaji može se predvidjeti obročna otplata ugovorenog iznosa prodajne cijene. Rok otplate ne može biti dulji od 20 godina. • Sredstva se raspodjeljuju 50% pripada proračunu Županije, a 50% proračunu općine ili grada na čijem se području poljoprivredno zemljište nalazi. • Koristit će se za provedbu programa u poljoprivrednoj proizvodnji. • Uspostava Zavoda za poljoprivredno zemljište - radi zaštite poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja (ispitivanje i trajno praćenje staja onečišćenosti poljoprivrednog zemljišta štetnim tvarima koje obuhvaća).
Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 066/2001) Datum stupanja na snagu: 27.07.2001. Datum prestanka važenja: 01.01.2009.	• Prioritetno raspolaganje putem prodaje • Prvenstveno pravo kupnje: suvlasnik zemljišta, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, dosadašnji zakupac zemljišta uz uvjet da je plaćao obveze i održavao poljoprivredno zemljište pažnjom dobrog gospodara, poljoprivrednik čije se zemljište nalazi u vlasništvu ili zakupu, a graniči sa zemljištem koje se prodaje, razvojačeni hrvatski branitelj a koji se bave poljoprivrednom djelatnošću, poljoprivrednik koji ima zemljište u vlasništvu ili zakupu na primjerenoj udaljenosti, fizičke i pravne osobe koje posjeduju izgrađen vlastiti proizvodni objekt (farmu za proizvodnju mesa, mlijeka i jaja, doradu sjemena i druge objekte namijenjene preradi i doradi i uskladištenju poljoprivrednih proizvoda), pravna osoba registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti. • Zakup: ovisno o vrsti korištenja zemljišta daje se u zakup na rok do 25 godina za sadnju voćnjaka, vinograda i lavande, 50 godina za sadnju maslinika, a za ostale vrste korištenja do 10 godina.

	Ako na zemljištu već postoje nasadi rok zakupa je dok nasadi ne budu amortizirani, a najduže 25 godina. • Prvenstveno pravo zakupa: suvlasnik zemljišta, obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, poljoprivrednik čije zemljište u vlasništvu ili zakupu graniči sa zemljištem koje se daje u zakup, poljoprivrednik čije je zemljište u vlasništvu ili zakupu bliže zemljištu koje se daje u zakup, razvojačeni hrvatski branitelj koji je u obrani suvereniteta Republike Hrvatske proveo najmanje 3 mjeseca i članovi obitelji poginuloga, umrloga, zatočenog ili nestaloga hrvatskog branitelja, a koji se bave poljoprivrednom djelatnošću, pravna osoba registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti. • Zakupnina je prihod državnog proračuna 25%, proračuna jedinice područne (regionalne) samouprave 25 % i 50% proračuna jedinice lokalne samouprave na čijem se području poljoprivredno zemljište nalazi. • Koncesija za korištenje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države može se dati pravnoj i fizičkoj osobi u svrhu: biljne i stočarske proizvodnje na vrijeme od 10 do 30 godina, za dugogodišnje nasade na vrijeme od 20 do 40 godina. • Program raspolaganja DPZ. • Nadležna porezna uprava utvrđuje početnu cijenu za prodaju i zakup. • Uspostava Zavoda za tlo.
Zakon o izmjeni Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 087/2002) Datum stupanja na snagu: 23.07.2002.	• Prioritetna koncesija za pravne sljedbenike prijašnjih društveno-pravnih osoba na njihov zahtjev do 1. listopada 2002.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 048/2005) Datum stupanja na snagu: 21.04.2005.	• EU usklađenje • Obradivo poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu i vlasništvu Republike Hrvatske koje nije obrađeno u prethodnom vegetativnom periodu može se dati u zakup fizičkoj ili pravnoj

	osobi najduže na rok od tri godine, uz naknadu zakupnine vlasniku zemljišta. • Pravo prvenstva u zakupu i prodaji. • Evidenciju naplate vode općine/gradovi. • Jedinica lokalne samouprave može u svom Programu raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države ograničiti maksimalnu površinu za zakup i utvrditi maksimalnu površinu koja se može dati u zakup pojedinoj pravnoj ili fizičkoj osobi.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 090/2005) Datum stupanja na snagu: 02.08.2005.	• Nadležna porezna uprava utvrđuje početnu cijenu u natječaju za prodaju i zakup DPZ, koja je tržišna cijena na području gdje se zemljište nalazi.
Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 152/2008) Datum stupanja na snagu: 01.01.2009.	• Informacijski sustav i Agencija za poljoprivredno zemljište. • Raspolaganje privatnim poljoprivrednim zemljištem. • Javni natječaji za DPZ u nadležnosti općina/gradova. • Raspolaganje miniranim površinama. • Maksimum površina za zakup i prodaju. • Zakup 20 godina, dugogodišnji zakup 50 godina.
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 021/2010) Datum stupanja na snagu: 15.02.2010.	• Propisani rokovi za donošenje programa raspolaganja i početak raspolaganja. • Ako program nije donesen isti će izraditi Agencija za poljoprivredno zemljište će donijeti, uz suglasnost Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, na trošak sredstava proračuna jedinice lokalne samouprave.

Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 39/2013) Datum stupanja na snagu: 10.04.2013.	• Raspolaganje DPZ u nadležnosti Agencije. • Ukidanje Programa raspolaganja. • javni poziv na bodovanje - sveukupno 100 bodova - Gospodarski program (60 bodova) + prioritetni bodovi (40 bodova). • Nema ograničenja površina za zakupce. • Zakup zemljišta i ribnjaka na 50 godina, privremeno raspolaganje, davanje na korištenje bez javnog poziva, prodaja izravnom pogodbom. • Informacijski sustav. • Pripajanja Zavoda za tlo Agenciji.
Izmjene i dopune Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 48/2015) Datum stupanja na snagu: 01.05.2015.	• privremeno korištenje na potvrde JLS. • promjena prioritetnih bodova. • prodaja javnim pozivom za k.č. do 1 ha. • direktna dodjela stočarima na 10 godina. • pravo građenja i pravo služnosti.

1. razina	2. razina	3. razina	Boja	Naziv klase
1. Umjetne površine	1.1. Gradska područja	111		Cjelovita gradska područja
		112		Nepovezana gradska područja
	1.2. Industrijski, komercijalni i transportni objekti	121		Industrijski ili komercijalni objekti
		122		Cestovna i željeznička mreža i pripadajuće zemljište
		123		Lučke površine
		124		Zračne luke
	1.3. Rudokopi, odlagališta otpada i gradilišta	131		Mjesta eksploatacije mineralnih sirovina
		132		Odlagališta otpada
		133		Gradilišta
1.4. Umjetni, nepoljoprivredni, biljni pokrov	141		Zelene gradske površine	
	142		Športsko rekreacijske površine	
2. Poljoprivredna područja	2.1. Obradivo zemljište	211		Nenavodnjavano obradivo zemljište
		212		Trajno navodnjavano zemljište
	2.2. Višegodišnji nasadi	221		Vinogradi
		222		Voćnjaci
		223		Maslinici
	2.3. Pašnjaci	231		Pašnjaci
		241		Jednogodišnji usjevi u zajednici s višegodišnjim nasadima
	2.4. Heterogena poljoprivredna područja	242		Mozaik poljoprivrednih površina
		243		Pretežno poljoprivredno zemljište, s značajnim udjelom prirodnog biljnog pokrova
		244		Poljoprivredno-šumska područja
3. Šume i poluprirodna područja	3.1. Šume	311		Bjelogorična šuma
		312		Crnogorična šuma
		313		Mješovita šuma
	3.2. Grmolike i travne, prirodne biljne zajednice	321		Prirodni travnjaci
		322		Kontinentalna grmolika vegetacija (vrištine, cretovi i niske šikare)
		323		Mediterranska grmolika vegetacija (sklerofilna)
		324		Sukcesija šume (zemljišta u zarastanju)
	3.3. Otvorene površine sa malo ili bez vegetacije	331		Plaže, dine i pijesci
		332		Gole stijene
		333		Područja s oskudnom vegetacijom
		334		Opožarena područja
4. Vlažna područja	4.1. Kopnena vlažna područja	411		Kopnene močvare
		412*		Tresetišta
	4.2. Priobalna vlažna područja	421		Slane močvare
		422		Solane
5. Vodene površine	5.1. Kopnene vode	423		Područja plimnog utjecaja
		511		Vodotoci
	5.2. Morske vode	512		Vodna tijela
		521		Obalne lagune
		522*		Estuariji
		523		More
* Klase koje nisu kartirane u Republici Hrvatskoj				